

МІНІСТЕРСТВО АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПРОДОВОЛЬСТВА УКРАЇНИ
МИГІЙСЬКИЙ КОЛЕДЖ
МИКОЛАЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО АГРАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

СЛОВНИК – ДОВІДНИК КЛЮЧОВИХ ТЕРМІНІВ

з дисципліни «Тваринництво, зоогігієна та ветеринарна санітарія»
для студентів спеціальності: 5.11010101 «Ветеринарна медицина»

МИГІЯ

Укладач: Іщенко С.В, викладач вищої категорії Мигійського коледжу Миколаївського національного аграрного університету

Розглянуто на засіданні циклової комісії
технологічних дисциплін

Протокол № 9 від 08.04. 2013 року

Голова циклової комісії технологічних дисциплін

_____ С.В.Іщенко

У словник-довідник включено ряд сучасних слів, предметний показчик і список літератури, виданої з питань тваринництва за останні роки, що сприятиме формуванню в майбутніх спеціалістів широкого світогляду з ефективного використання знань під час вирішення ними практичних завдань в умовах виробництва.

Словник-довідник розрахований для студентів аграрних вищих навчальних закладів I – II рівня акредитації із спеціальності 5.11010101 «Ветеринарна медицина».

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Яким би шляхом не йшло людство, яким би не був соціальний устрій - продукти харчування були і завжди залишатимуться найважливішим чинником соціального розвитку і незалежності будь-якої держави.

Забезпечення населення України м'ясом і м'ясопродуктами значною мірою залежить від ефективності ведення тваринництва. Для виконання завдань, поставлених перед тваринництвом у сучасних умовах, потрібні висококваліфіковані кадри із зооветеринарних спеціальностей, які б досконало знали технологію виробництва продукції тваринництва, вміло застосовували її у практиці й одержували б достатню кількість доброякісної продукції з мінімальними витратами кормів і затратами праці.

Дисципліна "Тваринництво, зоогігієна та ветеринарна санітарія" займає важливе місце у підготовці фельдшера ветеринарної медицини. Програмою дисципліни передбачається вивчення студентами розведення, годівлі і використання сільськогосподарських тварин, ветеринарно-санітарних і профілактичних заходів за сучасних технологій виробництва продукції тваринництва.

Вивчення дисципліни необхідно проводити з урахуванням досягнень науки і кращого досвіду. Для розширення кругозору зі спеціальності студентів слід регулярно ознайомлювати з періодичною літературою в галузі тваринництва.

Сучасні технології в тваринництві повинні базуватись на використанні стада з високим генетичним потенціалом, дотриманні санітарно-гігієнічних вимог при проектуванні, будівництві (реконструкції), обладнанні та експлуатації тваринницьких об'єктів, можливості створення в них оптимального мікроклімату, належного забезпечення тварин доброякісними повноцінними кормами, водою і організації надійного ветеринарно-санітарного та екологічного захисту ферм від занесення інфекцій і навколишнього середовища від забруднення. Важлива роль у вирішенні цих проблем належить спеціалісту, який повинен на основі гігієнічних та ветеринарно-санітарних вимог організувати і контролювати виконання профілактичних та оздоровчих заходів на тваринницьких підприємствах.

Створюючи словник обмежених розмірів у відповідності до вимог сьогодення, автор ставив за мету систематизувати й уніфікувати основні поняття термінів, які застосовуються при вивченні дисципліни «Тваринництво, зоогігієна та ветеринарна санітарія» надати їм локанічності і тим самим допомогти спеціалістам правильно орієнтуватись у великій масі інформації, що надходить з питань тваринництва як у вітчизняній, так і зарубіжній літературі.

У довіднику подаються як окремі загальногалузеві терміни, так і терміни за галузями тваринництва, які розташовані в алфавітному порядку.

*Точне логічне визначення
понять найважливіша
умова істинного знання*

АЛФАВІТ
А Б В Г І Д Е Є Ж
З И І Й К Л М Н
О П Р С Т У Ф Х Ц
Ч Ш Щ Ю Я Ъ

А

АБЕРАЦІЯ — структурні зміни (розриви) хромосом, які виникають спонтанно або внаслідок мутацій і супроводжуються летальністю, проявом різних аномалій та спадковими захворюваннями.

АБІОТИЧНІ ФАКТОРИ — умови зовнішнього середовища, що впливають на ріст і продуктивність тварин.

АБОРИГЕННА ХУДОБА — місцева порода сільськогосподарських тварин.

АБОРТ — переривання вагітності внаслідок неправильної експлуатації тварин, інфекційних захворювань, а також порушення правил годівлі.

АБСОЛЮТНА ВОЛОГІСТЬ — маса водяної пари в грамах в одному кубічному метрі повітря (г/м³), або пружність водяної пари, яка знаходиться в повітрі за даних умов, виражена в мм. рт. ст.

АБСОЛЮТНИЙ ПРИРІСТ — показник, що характеризує збільшення маси тварин в онтогенезі. Визначається за різницею між кінцевою і початковою живою масою за окремі періоди вирощування та вимірюється в кілограмах або грамах.

АБСОЛЮТНИЙ СЕРЕДНЬОДОБОВИЙ ПРИРІСТ — показник інтенсивності росту маси молодняка за добу за відповідний період вирощування. Вираховується шляхом ділення абсолютного приросту на кількість днів вирощування та вимірюється в грамах.

АБСЦЕС — нарів; обмежене скупчення гною в тканинах або в органах тварин внаслідок їх запалення і руйнування.

АВІТАМІНОЗ — захворювання тварин, яке виникає внаслідок тривалої, часткової або повної нестачі вітамінів у раціоні (цинга, рахіт та ін.)

АВТОЛІЗ М'ЯСА — комплекс складних процесів та структурних змін, які відбуваються у м'ясі тварин під впливом природних ферментів при визріванні, що надає йому соковитості, аромату, смаку і підвищу перетравність.

АВТОНАПУВАЛКА — посудина для води, в яку вона надходить автоматично, коли тварина п'є.

АВТОРСЬКЕ СВІДОЦТВО — документ, що засвідчує авторство на винахід.

АГАЛАКТІЯ — відсутність молока у тварин внаслідок порушення функції молочної залози без клінічних ознак її захворювання.

АГЕНЕЗІЯ — природжена недорозвиненість окремих органів або частин організму тварин (відсутність нирки, сім'яника, щитовидної залози, кінцівок та ін.).

АГЛЮТИНАЦІЯ — склеювання еритроцитів, бактерій та інших клітинних елементів і випадання в осад внаслідок дії антитіл — аглютинінів.

АГОНІЯ — термінальні (кінцеві) моменти життя, що передують клінічній смерті

АДАПТАЦІЙНИЙ СИНДРОМ — комплекс захисних реакцій організму, що базується на гуморальних та ендокринних механізмах у відповідь на дію різних подразників.

АДАПТАЦІЯ — пристосування тварин до нових умов навколишнього середовища (клімату, утримання, годівлі):

АДСОРБЦІЯ — поглинання і виведення шкідливих речовин, що потрапили в шлунково-кишковий тракт тварин.

АДІОВАНТ — речовина, що має неспецифічну стимулюючу дію на імунну реакцію організму тварин.

АЕРОБНІ ПРОЦЕСИ — які відбуваються лише при доступі вільного кисню.

АЕРОРУМБГРАМА — графічне зображення напрямів повітряних потоків усередині приміщення.

АЕРОАЛЕРГЕНИ — це кількість речовин (пилинки, частинки плісені, рослинні волокна, квітковий пилок, барвники), які, попадаючи з повітрям, здатні викликати алергічні реакції в організмі.

АЗОСПЕРМІЯ — повна відсутність спермій у еякуляті тварин.

АКЛІМАТИЗАЦІЯ — пристосовування тварин до нових кліматичних умов із збереженням господарсько-корисних якостей, насамперед відтворювальних.

АКТ — документ про приплід, апробацію селекційних досягнень у тваринництві тощо.

АКТИВАТОРИ — речовини, що підсилюють дію ферментів в організмі тварин.

АКТИВНА КИСЛОТНІСТЬ — рівень концентрації іонів водню, що характеризує ступінь інтенсивності біохімічних процесів при дозріванні та зберіганні м'яса.

АКУМУЛЯЦІЯ — поступове нагромадження в організмі тварин певних речовин.

АЛЕЛІ — різні форми того самого гена, який перебуває не менше, як у двох алельних станах: домінантному та рецесивному.

АЛЕЛОТИП — сукупність алелів або генів, притаманних відповідній популяції тварин.

АЛЕРГІЯ — специфічна реакція організму тварин на повторну дію отрут, мікроорганізмів або чужорідних білків, сироваток, вакцин тощо, яка проявляється у вигляді хворобливого стану.

АЛІМЕНТАРНА АНЕМІЯ — хронічне захворювання, зумовлене нестачею у кормах мікроелементів (заліза, міді, кобальту та ін.), як стимулюють еритропоез.

АЛКАЛОЇДИ — органічні азотовмісні речовини переважно рослинного походження (родин макових, пасльонових, жовтоцвітих, бобових та ін.), які мають велику фізіологічну активність і використовуються як лікарські препарати у ветеринарній медицині (хінін, морфін, нікотин, стрихнін, кофеїн, атропін тощо).

АЛОПЕНІЯ — облісіння внаслідок випадання волосся, вовни на окремих ділянках шкіри або на всій поверхні тіла тварин.

АЛЬБІНІЗМ — відсутність звичайної для виду організму пігментації;

АЛЬБУМІНИ — прості білки; входять до складу тваринних тканин, яєчного білка, молока, сироватки крові, одержується в кристалічному вигляді при висушуванні

АЛЬТЕРНАТИВНА МІНЛИВІСТЬ - переривчаста мінливість, ступінь якої є однією з основних умов селекції за моногенними і нолігенними ознаками.

АЛЬТЕРНАТИВНІ ОЗНАКИ — дві протилежні, взаємовиключаючі і спадково зумовлені властивості однієї й тієї самої ознаки.

АМІАК — токсичний газ без кольору, який має характерний подразнюючий запах.

АМІЛАЗИ — ферменти, за допомогою яких відбувається розщеплення і перетворення крохмалю в цукор (мальтозу і глюкозу).

АМІНОКИСЛОТИ — органічні сполуки, в молекулах яких містяться основна (амінна) і кислотна (карбоксильна) групи, що входять до складу всіх білкових речовин, ферментів та деяких гормонів.

АМНІОН — водяна внутрішня оболонка плоду, яка оберігає його від висихання і механічного пошкодження.

АМОНІЗАЦІЯ КОРМІВ — процес обробки кормів аміаком для збагачення їх азотом.

АМПУТАЦІЯ — оперативне відтинання зовнішньої частини тіла тварин (рогів, хвостів, хворих кінцівок, вух та ін.)

АНАБІОЗ — тимчасове припинення життєдіяльності організму внаслідок високих або низьких температур, відсутності вологи (заморожування сперми, ембріонів та ін.).

АНАБОЛІЗМ — сукупність біохімічних процесів, які протікають в організмі тварин і спрямовані на утворення в ньому складових елементів клітин і тканин.

АНАЕРОБНІ ПРОЦЕСИ — процеси, що відбуваються без кисню.

АНАЛІЗ КОРМІВ — визначення поживних, мінеральних речовин, вітамінів, біологічної повноцінності кормів за допомогою фізичних, хімічних та інших методів аналізу.

АНАЛОГИ — схожість окремих особин або груп тварин за головними ознаками (масою, віком, породністю та ін.).

АНАТОМІЯ — наука, яка вивчає будову організму тварин, його систем і органів.

АНДРОГЕНИ — чоловічі статеві гормони (тестостерон, андростерон, андростадіон та ін.).

АНЕМІЯ — анемія.

АНЕМОМЕТР КРИЛЬЧАСТИЙ — прилад для визначення швидкості руху повітря від 0,3 до 5 м/с, основним робочим органом якого є алюмінієві крила.

АНЕМОМЕТР КУЛЬКОВИЙ — прилад для визначення швидкості руху повітря від 1 до 20 м/с, сприймаючою частиною якого є чотири порожнисті напівкулі (чашечки) із тонкої латуні.

АНОМАЛІЯ — відхилення від норми будови і функції як окремих органів, так і організму в цілому.

АНТАГОНІЗМ ОЗНАК — взаємовідношення між ознаками, що розвиваються в протилежних напрямках: надій і жирність, надій і білковість, надій і плодючість корів та ін.

АНТИБІОТИКИ — речовини біологічного походження, здатні пригнічувати або вбивати мікроорганізми.

АНТИВІТАМІНИ — сполуки, які виступають антагоністами до деяких вітамінів.

АНТИГЕНИ — високомолекулярні колоїдні речовини, які при введенні в організм тварин викликають утворення специфічно реагуючих з ними антитіл.

АНТИОКСИДАНТИ — природні або штучні речовини, що сповільнюють окислення органічних речовин або запобігають йому.

АНТИТІЛА — білки глобулінової фракції сироватки крові, що утворюються при введенні в організм тварин антигенів. З цим процесом пов'язано утворення імунітету.

АНТИФЕРМЕНТИ — речовини, які виробляються організмом тварин і стримують дію ферментів, утворюючи з ними неактивні комплекси і тим самим оберігаючи органи і тканини від руйнівної дії відповідних ферментів (стійкість стінок шлунка і кишок до дії травних ферментів).

АНУРІЯ — повне припинення утворення сечі в нирках (секреторна анурія) або припинення її виділення (екскреторна анурія).

АПАТІЯ — стан повної байдужості

АПЕТИТ ТВАРИН — умовно-рефлекторний процес поїдання корму, що максимально досягається за певних умов (ступенем голодування, смаком їжі, умовами утримання, температурним режимом).

АПРОБАЦІЯ — комісійна оцінка селекційних досягнень у тваринництві (порід, породних груп, типів, ліній, кросів).

АРЕАЛ — природне поширення тварин, яке в залежності від величини, території поділяється на космополітичне (значна частина земної кулі), ендемічне (невелика місцевість) та реліктове (залишкове).

АРЕОМЕТР — прилад для визначення густини молока.

АРОМОРФОЗ — зміна організму в процесі еволюції, яка супроводжується підвищенням інтенсивності життєдіяльності тварин.

АСИМЕТРІЯ — відхилення варіанта від нормальної кривої їх розподілу.

АСИМЕТРІЯ ЕФЕКТУ СЕЛЕКЦІЇ — при відборі за однією і тією самою кількісною ознакою в протилежному напрямку одержують різний ефект селекції, причиною чого є дія генетичних, фізіологічних факторів і факторів навколишнього середовища.

АСИМІЛЯЦІЯ — синтез усіх необхідних для життєдіяльності організму тварин речовин, що надходять з навколишнього середовища.

АСОРТАТИВНЕ (СПРЯМОВАНЕ) СПАРОВУВАННЯ - спаровування тварин за їх фенотипною подібністю або відмінністю.

АСПЕРМІЯ — відсутність в еякуляті спермій.

АСТОНОСПЕРМІЯ — слабка рухливість спермій в еякуляті.

АСФІКСІЯ — ядуха; зупинка дихання внаслідок нестачі кисню і накопичення у крові вуглекислоти, а також при закритті дихальних шляхів сторонніми тілами, травмі м'язів, отруєннях тощо.

АТАВІЗМ — прояв ознак далеких предків у потомстві тих батьків, у яких цих ознак немає.

АТЕСТАЦІЯ — комплексна оцінка підприємства відповідно до напрямку його роботи.

АТРОФІЯ — зменшення у розмірах і обсязі будь-якого органу або тканини внаслідок порушення живлення (при зменшенні припливу крові).

АУКЦІОН — продаж племінних тварин з публічного торгу.

АУТБРИДИНГ — спаровування не споріднених між собою тварин у межах чотирьох рядів предків. Аутбридинг підвищує гетерозиготність нащадків, об'єднує в гібридах алелі, які окремо існували у батьків.

АУТОСОМИ — всі хромосоми організму, крім статевих. Аутосоми кожного виду тварин — це добре збалансована система; будь-яке відхилення від неї призводить до порушення нормального розвитку і життєздатності зиготи, що відбивається на структурі і функціях генотипу.

Б

БАБКА — надкопитний суглоб ноги.

БАГАТОПЛІДНІСТЬ — кількість потомства при народженні.

БАКТЕРІЇ — мікроскопічні одноклітинні організми. Серед бактерій є багато збудників небезпечних хвороб тварин.

БАЛ — умовна одиниця для кількісної і якісної оцінки і бонітування тварин.

БАЛАНС — рівновага між потребою і забезпеченням (кормів для тварин, поживних речовин в раціоні та ін.).

БАЛЬНА ОЦІНКА — оцінка ознак тварин в балах. Для кожної ознаки встановлюється максимально можливий бал, а за сумою балів оцінюється тварина. Сума для дорослих тварин не повинна перевищувати 100, а для молодняка — 50 балів. Відповідно до кількості одержаних балів тварини розподіляються на класи: еліта-рекорд, еліта, перший і другий.

БАНК ІНФОРМАЦІЇ — сховище зооінженерної або племінної інформації сільськогосподарських тварин, використовується для аналізу і планування селекційно-племінної роботи.

БАНК СПЕРМИ — сховище глибокозамороженої сперми плідників сільськогосподарських тварин; використовується для штучного осіменіння самок племінних і товарних стад.

БАРДА — побічний продукт спиртового виробництва з картоплі, зерни, цукрових буряків (меляси), містить 92 — 94 % води, 6 — 8 % сухої речовини. Використовується для відгодівлі великої рогатої худоби, а сушена — всіх видів тварин.

БАРОГРАФ — прилад, який застосовують для довготривалих спостережень за вимірами атмосферного тиску і їх запису.

БАРОМЕТР-АНЕРОЇД — прилад для вимірювання атмосферного тиску.

БАРОТЕРМОГІГРОМЕТР — прилад, у якому вмонтований термометр, барометр та гігрометр для визначення вологості повітря, температури повітря та атмосферного тиску.

БАРОМЕТР РТУТНИЙ — прилад, який має вигляд скляної трубки, заповненої ртуттю та призначений для вимірювання атмосферного тиску.

БЕЗАЗОТОВІ ЕКСТРАКТИВНІ РЕЧОВИНИ — велика група безазотових органічних речовин (за винятком жиру і клітковини) — продуктів вуглеводневого обміну; наявність їх в кормах встановлюється шляхом віднімання від 100 % вмісту жиру, протеїну, сирової клітковини, золи і води.

БЕЗМІКРОБНІ ТВАРИНИ (ГНОТОБІОТИ) - тварини, одержані за допомогою кесаревого розтину і вирощені в постнатальний період у стерильних умовах. Такі тварини не піддаються впливу сапрофітної або патогенної мікрофлори і тому на відміну від звичайних мають вищу імунологічну реакцію. Гнотобіотів широко використовують для створення високопродуктивних стад і ферм, а також в імунологічних дослідженнях.

БЕНТОНІТИ — особливий вид глини сірувато-білого кольору; відзначається високою адсорбційною здатністю, містить важливі мікро- і макроелементи та використовується для приготування амідоконцентрованої добавки.

БІЛКОВИЙ ОБМІН — центральна ланка всіх біохімічних процесів, які лежать в основі існування живого організму і полягають в перетворенні білкових речовин, що надходять з кормом, у білок тіла тварин.

БІЛКОВІ КОРМИ — корми тваринного (м'ясо-кісткове і рибне борошно, молоко, сир, кров, сироватка) і рослинного походження (горох, соя, люпин, вика, макуха, шроти, зерно). В одній кормовій одиниці сушеної крові міститься 600 г перетравного протеїну, м'ясного борошна — 430, рибного борошна — 600, м'ясо-кісткового борошна — 200, сухої сироватки і маслянки — 160, лляного шроту — 280, соняшникового шроту — 380 г. Багато перетравного протеїну містять зелені корми бобових (люцерна, конюшина, еспарцет) — від 130 до 200 г в одній кормовій одиниці.

БІЛКОВО-ВІТАМІННО-МІНЕРАЛЬНА ДОБАВКА - суміш багатих на білок концентрованих кормів з добавкою вітамінів, мінеральних речовин, мікроелементів та антибіотиків.

БІЛКОВОМОЛОЧНІСТЬ — один із важливих якісних показників молочної продуктивності тварин, за яким поряд із жирномолочністю проводять добір і підбір. Середня білковість молока становить (у корів — 3,3 — 3,4; овець — 5,8; кіз — 3,8; свиней — 7,2; буйволиць — 4,05; зебу — 4,3; яка — 5,0; кобил — 2,15; ослиць — 2,2; канни — 6,06; кролиць — 15) Залежить від породи тварин, періоду лактації, умов годівлі й утримання, фізіологічного стану та їх здоров'я.

БІЛКОВОПРОТЕЇНОВЕ ВІДНОШЕННЯ — відношення поживних речовин у кормі, що показує кількість безазотових екстрактивних речовин, клітковини і жиру, яка припадає на одну частку перетравного протеїну або білка. Відношення 1:6 — 1:8 вважається середнім, менше 1:6 — вузьким, більше 1,8 — широким.

БІЛОК — високомолекулярна органічна речовина, що побудована з 20 різних амінокислот і лежить в основі процесів життєдіяльності всіх організмів. Розрізняють білки прості (протеїни) і складні (протеїди), які крім амінокислот містять небілковий компонент.

БІОГЕНЕЗ — утворення органічних сполук живими організмами.

БІОГЕННІ СТИМУЛЯТОРИ — біологічно активні речовини, які покращують обмін речовин в організмі, прискорюють ріст тварин, підвищують їх продуктивність; до них відносяться також вітаміни, гормони та антибіотики.

БІОГЕОХІМІЧНІ ПРОВІНЦІЇ — це зони з різкою нестачею або надлишком певного мікроелемента в ґрунті та водах.

БІОЛОГІЯ — сукупність наук і знань про закономірності і форми розвитку живої природи, основне прикладне завдання якої полягає у кращому використанні тварин та підвищенні їх продуктивності

БІОМЕТРІЯ — розділ біології, що застосовує методи математичної статистики для вивчення спадковості і мінливості живих організмів.

БІОПРЕПАРАТИ — специфічні засоби профілактики, лікування і діагностики інфекційних захворювань (вакцини, імуносироватки, алергени та ін.), які виготовляються на біофабриках.

БІОСИНТЕЗ — утворення органічних речовин у живих організмах.

БІОТЕХНОЛОГІЯ — створення, культивування і вирощування високопродуктивних штамів, клітин, організмів і одержання продуктів їх життєдіяльності під контролем і управлінням всіх процесів, що протікають в генетично заданому режимі.

БІОТИП — сукупність особин однакового генотипу.

БІОФАБРИКА — виробниче підприємство, яке виготовляє біологічні ветеринарні препарати профілактичного, лікувального призначення та стимулятори росту і підвищення продуктивності тварин.

БІОХІМІЧНА ГЕНЕТИКА — галузь генетики, що вивчає генетичні основи мінливості біохімічних ознак у свійських тварин з метою використання біохімічних параметрів у селекції. Виявляє ті генетично зумовлені порушення біохімічних процесів обміну речовин, які знижують нормальну життєздатність або продуктивність тварин, вивчає зв'язки поліморфних систем білків і ферментів крові з продуктивністю, плодючістю, пристосуванням тварин.

БІОЦЕНОЗ — історично складена сукупність тварин, що населяють ділянку суші або водойми з подібними умовами існування.

БЛАСТОЦИСТА — ембріональна клітина, яка виникає внаслідок поділу заплідненої яйцеклітини (зиготи).

БЛИЗНЮКИ — декілька потемків, які народжуються в малоплідних тварин (великої рогатої худоби і коней). Розрізняють однайцеві (монозиготні) ідентичні, що виникли внаслідок розходження двох бластомерів однієї заплідненої яйцеклітини, і двояйцеві (дизиготні) неідентичні, які одержані від різно запліднених двох яйцеклітин. Монозиготні є завжди однієї статі, дизиготні можуть бути як одностатевими, так і різностатевими.

БОНІТЕР — спеціаліст (зооінженер), який визначає ступінь племінної цінності сільськогосподарських тварин.

БОНІТУВАЛЬНИЙ КЛАС — результат кінцевої оцінки за однією або кількома ознаками.

БОНІТУВАЛЬНИЙ КЛЮЧ — система умовних позначень (літери і знаки), за допомогою яких записують результати індивідуального бонітування (оцінки) сільськогосподарських тварин.

БОНІТУВАННЯ — комплексна оцінка племінної цінності тварин шляхом їх огляду та зоотехнічних записів.

БОТУЛІЗМ — отруєння тварин кормами, зараженими спороутворювальним мікробом ботулінуса, який виділяє токсин, що уражує центральну нервову систему.

БРАКУВАННЯ — видалення тварин зі стада як непридатних для відтворення або подальшого господарського використання.

БРИГАДИР — керівник і організатор роботи тваринницької бригади по обслуговуванню сільськогосподарських тварин.

БРИНЗА — розсольний сир з овечого, коров'ячого, конячого або буйволиного молока; належить до сичужних сирів.

БРОДІННЯ — розщеплення вуглеводів за допомогою ферментів, які виробляються різними мікроорганізмами (молочнокислими, оцтовокислими, маслянокислими бактеріями).

БРОНХІТ — запалення слизової оболонки бронхів. Розрізняють макробронхіт — запалення слизової оболонки великих бронхів — і мікробронхіт дрібних або капілярних бронхів. Хворіє молодняк та погано вгодовані тварини внаслідок переохолодження та простуди при утриманні їх у сирих, погано провітрюваних приміщеннях, недостатній годівлі та інших факторах.

БРОНХОПНЕВМОНІЯ — одночасне запалення бронхів і легень у тварин усіх видів і різного віку, найчастіше молодняка, внаслідок ускладнення при гострих мікробронхітах та деяких інфекційних і інвазійних хворобах. Розрізняють катаральну, аспіраційну, ателектатичну, гіпостатичну та інші види бронхопневмонії.

БУТИРОМЕТР — прилад для визначення вмісту жиру у молоці і молочних продуктах у відсотках.

ВАПНА — прилад для одержання сперми від плідників усіх сільськогосподарських тварин, конструкція і розмір якого залежить від виду і віку тварин.

ВАГІНІТ — запалення слизової оболонки піхви самок сільськогосподарських тварин, яке буває серозне, катаральне, гнійне та інших форм.

ВАГІТНІСТЬ — фізіологічний стан організму самок під час розвитку плоду. Середня її тривалість (у днях): у кролиць і зайчих — 30, білок — 35, норок — 42, лисиць — 52, кішок — 58, сук і вовчиць — 62, свинюток — 115, нутрій — 135, овець і кіз — 150, яків — 250, корів — 285, буйволиць — 307, кобил — 340, верблюдиць — 365, ослиць — 380, жираф — 420 і слонів 660.

ВАКЦИНА — препарат, який виготовляють з ослаблених або вбитих мікробів і продуктів їхньої життєдіяльності Використовують для акти інші імунізації тварин з метою профілактики інфекційних хвороб та їх лікування.

ВАЛОВА ЕНЕРГІЯ КОРМІВ — енергія органічних речовин кормів (білків, жирів, вуглеводів), виражається в мДж.

ВАЛОВА ПРОДУКЦІЯ — сукупність всіх видів продукції, одержаної від тваринництва за певний відрізок часу, яка виражена у вартісній формі. Її обсяг залежить від продуктивності тварин, чисельності та структури стада, продуктивності праці та інших факторів.

ВАРІАНСА — відношення суми квадратів відхилень значень окремих варіантів від середньої для цього варіаційного ряду до числа ступенів свободи; характеризує загальну фенотипну мінливість популяції за кількісною ознакою.

ВАРІАНТ — досліджуваний прийом, умови вирощування, тварина або порода, що відрізняється від інших варіантів та порівнюється зі стандартом.

ВАРІАНТА — значення будь-якого члена варіаційного ряду, складеного за кількісною ознакою.

ВАРІАЦІЙНИЙ РЯД — розташовані в порядку зростання або зменшення будь-якої кількісної ознаки варіанти вибіркової сукупності.

ВАРІАЦІЯ — модифікаційні або генотипні відмінності між варіантами варіаційного ряду.

ВГОДОВАНІСТЬ — стан організму, що характеризується ступенем розвитку м'язів і співвідношенням м'язової і жирової тканини; визначається візуально та промацуванням.

ВЕЛИКОПЛІДКІСТЬ - жива маса молодняка при народженні.

ВЕНТИЛЯЦІЯ — повітрообмін приміщень, що забезпечує нормальний мікроклімат доброму здоров'ю і життєдіяльності організму.

ВЕТЕРИНАРНА МЕДИЦИНА — наука про будову та закономірності життєдіяльності організму тварин, про причини виникнення, способи

розпізнавання, запобігання і лікування хвороб у тварин, санітарну оцінку продуктів харчування людини.

ВЕТЕРИНАРНЕ СВДОЦТВО — документ про благополучний стан тварин та господарства, в якому вони розводяться.

ВЕТЕРИНАРНИЙ ТЕРМОМЕТР — ртутний термометр, який призначений для визначення температури тіла.

ВЗАЄМОДІЯ ГЕНОТИП x СЕРЕДОВИЩЕ — реакція різних генотипів на умови навколишнього середовища та оцінка племінних цінностей тварин у цих умовах. Різні генотипи неоднаково реагують на різні умови середовища, що ускладнює селекційно-племінну роботу.

ВИВОДКИ ТВАРИН — короткочасна виставка тварин з метою демонстрації (показу) результатів селекції

ВИД — сукупність морфологічно подібних організмів, які мають спільне походження і потенційно здатні до схрещування між собою в природних умовах. Характерною біологічною особливістю виду свійських тварин є висока мінливість, що дозволяє ефективно проводити селекцію.

ВИМІРЮВАННЯ ТВАРИН — спосіб оцінки племінних тварин за допомогою промірів їх тіла: довжини тулуба, обхвату грудей, висоти в холці, ширини і глибини грудей.

ВИМ'Я — молочна залоза самок, що продукує молоко У кобил, вівцематок і кіз вим'я має по 2 дійки, корів — 4, у свиноматок — 12 — 16 діжок. Кожна дійка має вивідні канали: у корів, кіз та вівцематок по одному каналу, кобил — 2, свиноматок — 2 — 3, у собак — 6 — 12.

ВИПОРОТОК — викидень або недоношений плід, вийнятий з утроби вимушено забитої чи загиблої самки.

ВИРОДЛИВОСТІ — відхилення нормальної форми і будови організму тварин внаслідок порушень в розвитку зародка під впливом променистої енергії, високої температури, токсичних речовин, хвороб тощо. Розрізняють поодинокі виродливості (недорозвиток кінцівок, відсутність органу або тканини) та множинні (двоголовість, одна голова і два тулуба, неподільні близнюки та ін.).

ВИРОЩУВАННЯ ТВАРИН — система, що включає комплекс заходів, спрямованих на створення комфортних умов годівлі і утримання молодняка для виявлення його генетичних задатків.

ВИСТАВКА ТВАРИН — показ тварин з метою ознайомлення громадськості (спеціалістів і керівників сільськогосподарського виробництва) з досягненнями в селекції і розведенні тварин.

ВИСТАВОЧНА КОНДИЦІЯ — стан вгодованості племінних тварин вище заводської, яка не переходить в ожиріння; одержана внаслідок повноцінної годівлі, доброго догляду.

ВИХІД ТУШІ — відношення маси туші до передзабійної живої маси, виражене у відсотках.

ВИЩИПИ — спосіб нумерації (мічення) тварин за допомогою щипців. Роблять на одному або обох вухах залежно від цифрового значення.

ВІДГОДІВЕЛЬНА КОНДИЦІЯ — сукупність ознак, яким повинні відповідати відгодівельні тварини.

ВІДГОДІВЕЛЬНІ ВЛАСТИВОСТІ — сукупність ознак, що характеризують результати відгодівлі (середньодобовий приріст, вік досягнення забійної маси та витрати корму на одиницю приросту).

ВІДГОДІВЕЛЬНІ ТВАРИНИ — тварини, призначені для забою на м'яса

ВІДГОДІВЛЯ ТВАРИН - інтенсивна годівля тварин, спрямована на одержання від них найбільшої кількості і найкращої якості продукції - та сировини.

ВІДЛУЧЕННЯ ТВАРИН — відокремлення молодняка від маток у кінці підсисного періоду.

ВІДНОСНА ВОЛОГІСТЬ — відношення абсолютної вологості до максимальної виражене в процентах при певній температурі.

ВІДРІДДЯ — досить велика за чисельністю група тварин, що має спільні з породою, до якої вона віднесена, ознаки, а також свої специфічні особливості краще пристосована до умов зони поширення.

ВІДТВОРЕННЯ — відновлення поголів'я стада шляхом заміни тварин, що вибули, новими.

ВІДТВОРЮВАЛЬНА ЗДАТНІСТЬ - генетично зумовлена властивість тварин до відтворення потомства.

ВІДТВОРЮВАЛЬНИЙ ЦИКЛ - період, що включає вагітність, продуктивний період та інтервал між відлученням молодняка до запліднення.

ВІДТВОРЮВАЛЬНІ ЯКОСТІ - група ознак (запліднювальна здатність, багатоплідність, життєздатність), які характеризують відтворювальну здатність.

ВІК ТВАРИН — період часу від народження до старіння і смерті тварин. Встановлюють вік на підставі даних про народження, мічення тварин, по зубах, рогах, у птиці — за розвитком пера.

ВІРОГІДНІСТЬ — показник, що вказує на ступінь імовірності різниці, яка отримана між порівнюваними групами тварин.

ВІТАМІНИ — низькомолекулярні органічні сполуки різної хімічної природи, які виконують життєво необхідні біохімічні і фізіологічні функції в організмі.

ВНУТРІЛІНІЙНИЙ ПІДБІР — спарювання тварин, які належать до однієї лінії.

ВНУТРІПОРОДНИЙ [ЗОНАЛЬНИЙ] ТИП - група тварин однієї породи, яка виведена в конкретних господарських і природних умовах, має крім загальних властивостей породи свої специфічні особливості, набуті в місцевих умовах розведення.

ВНУТРІШНІЙ ЖИР — жир, знятий з шлунка, кишок, нирок та паховий.

ВОДНИЙ ОБМІН — сукупність процесів надходження, перетворення і виділення води з організму, які регулюються центральною нервовою системою та ендокринними залозами.

ВОДЯНИСТІ КОРМИ — відходи крохмального, цукрового і бродильного виробництва (барда, пивна дробина, м'язга, жом), вода в яких утворюється в процесі переробки сировини.

ВОЛОГОУТРИМУВАЛЬНА ЗДАТНІСТЬ М'ЯСА - властивість білків м'язової тканини утримувати воду.

ВУГЛЕВОДИ — група органічних сполук, які складаються з вуглецю, водню та кисню; їх поділяють на прості (моносахариди) і складні (полісахариди).

ВУГЛЕВОДНА ПОЖИВНІСТЬ КОРМІВ — властивість кормів задовольняти потребу тварин у вуглеводах (сирою клітковиною, безазотистими екстрактивними речовинами, крохмалем та цукром).

ВУГЛЕВОДНИЙ ОБМІН — сукупність процесів біосинтезу і перетворення вуглеводів в організмі тварин, які забезпечують поновлення багатих на енергію сполук, потрібних для процесів життєдіяльності

ВУГЛЕКИСЛИЙ ГАЗ — кінцевий продукт окислення вуглецю; є складовою частиною атмосферного повітря, гранично допустима кількість його у тваринницьких приміщеннях не повинна перевищувати 0,15 - 03 %.

ВУЛЬВІТ — запалення статевих губ у самок сільськогосподарських тварин внаслідок проникнення інфекції при травмах або пораненні вульви (статевої щілини).

Г

ГАБИТУС — сукупність ознак, які характеризують загальний тип будови тіла організму.

ГАЗООБМІН — обмін газів між організмом і навколишнім середовищем, який полягає у споживанні кисню і виділенні вуглекислоти та інших газоподібних речовин і парів води.

ГАЛАКТОЗА — простий цукор, що в організмі тварин легко перетворюється на глюкозу, яка краще засвоюється.

ГАМЕТИ — зрілі статеві клітини, котрі при злитті утворюють зиготу, з якої розвивається новий організм. Діляться гамети на жіночі — яйцеклітини — і чоловічі — спермії.

ГАМЕТИЧНЕ НЕПЛІДДЯ — тип непліддя, коли у тварин утворюються статеві клітини, які не здатні запліднюватися.

ГАМЕТОГЕНЕЗ — процес утворення статевих клітин — гамет. Гаметогенез чоловічих особин називається сперматогенезом, а жіночих — овогенез.

ГАМОНИ - речовини, які викликають реакцію між гаметами. Речовини, що виділяють яйцеклітини, називаються гіногамонами, а спермії — андрогамонами.

ГАПЛОЇДІЯ — явище, при якому всі клітини організму містять один набір хромосом.

ГАПЛОЇДНИЙ НАБІР ХРОМОСОМ — загальна кількість хромосом у статевих клітинах, кожна з яких містить лише по одній хромосомі і кожної пари.

ГЕМ — небілкова залізовмісна частина гемоглобіну, яка надає йому червоного кольору.

ГЕМИЦЕЛЮЛОЗИ — група високомолекулярних вуглеводів рослинного походження, які в значній кількості (від 6 до 27 %) разом з клітковиною містяться у здерев'янілих частинах рослин, соломі та ін.

ГЕМОГЛОБІН — червоний залізовмісний дихальний пігмент крові, який міститься в еритроцитах. Він транспортує кисень з органів дихання до тканин і здійснює зворотне перенесення частин вуглекислого газу від тканин до органів дихання.

ГЕМОЛІЗ — процес руйнування еритроцитів з наступним виділенням гемоглобіну у плазму крові. Розрізняють фізіологічний (природний, коли руйнуються віджилі еритроцити) і патологічний (посилений розпад при деяких захворюваннях).

ГЕМОЛІТИЧНА ХВОРОБА — хвороба молодняка (здебільшого коней і свиней), що виявляється у руйнуванні еритроцитів крові внаслідок несумісності білків матері і плоду. Після родів з молозивом матері антитіла потрапляють в організм новонародженого і руйнують його еритроцити.

ГЕМОФІЛІЯ — спадкова хвороба тварин, яка супроводжується значними і тривалими кровотечами внаслідок зниженої здатності крові до зсідання, що призводить до анемії.

ГЕН — елементарна одиниця спадковості, яка являє собою частину молекули дезоксирибонуклеїнової кислоти. Головна функція гена — програмування синтезу ферментних та інших білків.

ГЕНЕАЛОГІЯ — сукупність відомостей про походження тварини або групи тварин.

ГЕНЕРАЦІЯ (ПОКОЛІННЯ) — група тварин, які мають однакову відстань від спільних за походженням предків.

ГЕНЕТАЛІЇ — статеві органи.

ГЕНЕТИКА ПОВЕДІНКИ — розділ генетики тварин, що вивчає спадковість і мінливість поведінки тварин.

ГЕНЕТИКА ТВАРИН — розділ генетики, що вивчає спадковість і мінливість тварин. Є основою сучасної теорії і практики відбору і підбору тварин.

ГЕНЕТИКО-АВТОМАТИЧНІ ПРОЦЕСИ [ДРЕЙФ ГЕНІВ] — зміна чистоти генів випадковими причинами; спостерігаються у невеликих популяціях при незначній кількості плідників.

ГЕНЕТИКО-СТАТИСТИЧНІ МЕТОДИ В СЕЛЕКЦІЇ - методи, що базуються на генетичних і статистичних закономірностях. Застосовують їх для підвищення ефективності племінної роботи у великих популяціях тварин.

ГЕНЕТИЧНА ВАРІАНСА — показник спадкової мінливості, який містить адитивний, домінантний та епістатичний компоненти.

ГЕНЕТИЧНА ДИСТАНЦІЯ [ВІДСТАНЬ] - ступінь генетичної подібності між популяціями; оцінюється за допомогою імуногенетичних тестів поліморфних систем крові, молока, яєць.

ГЕНЕТИЧНА ЕКСПЕРТИЗА ПОХОДЖЕННЯ - ідентифікація тварин лабораторними методами з метою контролю достовірності їх походження.

ГЕНЕТИЧНА РЕГУЛЯЦІЯ СТАТІ — зміщення співвідношення статі організмів у бік однієї статі за допомогою застосування генетичних методів. Використовується у шовківництві, коли незапліднені яйця тутового шовкопряда після підігріву розвиваються партеногенетично за рахунок диплоїдного ядра, яке у самок не завершило редукційного поділу.

ГЕНЕТИЧНА ЦІННІСТЬ - див. ПЛЕМІННА ЦІННІСТЬ.

ГЕНЕТИЧНЕ ЗРУШЕННЯ — зміна величин господарсько корисних ознак тварин за одне покоління або за рік, зумовлених спадковими факторами.

ГЕНЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ — сукупність методів (гібридологічного, цитологічного, молекулярно-генетичного) вивчення спадкових властивостей організму тварин.

ГЕНЕТИЧНИЙ КОД — спадковий код, зашифрований у молекулах дезоксирибонуклеїнової (ДНК та рибонуклеїнової кислот (РНК, запис будови амінокислот білків в клітині, який полягає в тому, що кожен амінокислоту під час синтезу білка визначає (кодує) певне поєднання

послідовно пов'язаних трьох моонуклеотидів, розташованих у молекулах ДНК або РНК.

ГЕНЕТИЧНИЙ ПАРАМЕТР — показник, який характеризує генетичну структуру популяції і вказує на ефективність масової селекції.

ГЕНЕТИЧНИЙ ПОЛІМОРФІЗМ — одночасна наявність в популяції декількох пас чім одного й того самого локусу, які знаходяться в рівновазі її протягом ряду генерацій.

ГЕНЕТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПРОДУКТИВНОСТІ — максимальна продуктивність тварин, яка зумовлена спадковістю і проявляється в оптимальних умовах годівлі та утримання.

ГЕНЕТИЧНІ АНОМАЛІЇ — спадково зумовлені, небажані для здоров'я популяції племінного використання відхилення від норми, на виникнення яких вплинув генотип тварин.

ГЕНЕТИЧНІ КОРЕЛЯЦІЇ — кореляції між ознаками, які виникають ми підставі ефекту генів. Використовуються при відборі тварин за комплексом ознак і для аналізу зв'язків між окремими ознаками.

ГЕННА ІНЖЕНЕРІЯ — напрям досліджень у генетиці, дозволяє за тичці по наміченим планом перебудовувати геном організму шляхом синтезу генів поза організмом, виділення із клітин окремих генів або і спадкових структур, спрямованої перебудови виділених структур, мільку па кия і розмноження виділених (синтезованих) генів або генетичних структур та поєднанням різних генотипів в одній клітині. До генної інженерії відносять також метод пересадки ядер соматичних клітин з усіма генами в енукейовані яйцеклітини.

ГЕНОМ — гаплоїдний (одинарний) набір хромосом із вмістом у ньому генів, або сукупність генів у гаплоїдному наборі хромосом.

ГЕНОТИП — сукупність всіх генів організму, які визначають основу племінної роботи. Взаємодія генотипу із навколишнім середовищем зумовлює фенотипний вияв ознак.

ГЕНОФОНД — сукупність порід або типів і ліній в породі, яка характеризує їх генетичну різноманітність.

ГЕНОФОНДНЕ ГОСПОДАРСТВО — тваринницьке господарство, яке має призначення зберігати генофонд породи тварин.

ГЕНОФОНДНЕ СТАДО — чистопородна група тварин локальних чи аборигенних порід, відібрана для збереження їх генофонду.

ГЕРМАФРОДИТ — тварина, в якій утворюються чоловічі й жіночі статеві клітини та формуються як сім'яники, так і яєчники. Часто зустрічаються гермафродити у свиней і кіз, рідше — коней, великої рогатої худоби і овець. Такі тварини не допускаються для племінного використання.

ГЕРМАФРОДИТИЗМ — наявність у нормально роздільностатевих тварин окремих ознак протилежної статі.

ГЕРЦ — частота коливання хвилі за 1 секунду.

ГЕТЕРОГАМЕТНА СТАТЬ — стать, що дає гамети неідентичні відносно статевих хромосом. У всіх сільськогосподарських тварин, за винятком птиці, самці мають гетерогаметну стать, а в птиці її мають самки.

ГЕТЕРОГЕННИЙ ПІДБІР [РІЗНОРІДНИЙ] — спарювання тварин, які різняться за фенотипом, неспоріднених або таких, що перебувають в далекому спорідненні. Використовують для масового поліпшення тварин у промислових господарствах.

ГЕТЕРОЗИГОТА — особина, яка має декілька типів генетично різних гамет і розщеплення в потомстві.

ГЕТЕРОЗИГОТНІСТЬ — притаманний тварині стан, при якому гомологічні хромосоми мають різні алелі одного або декількох генів. У селекції тварин гетерозиготність створюється підбором, але вона може виникнути внаслідок мутації

ГЕТЕРОЗИС — властивість гібридів від схрещування порід, типів, ліній чи видів перевищувати середні показники батьківських форм за однією ознакою або комплексом ознак.

ГИЧКА — наземна маса буряка, моркви, турнепсу, брюкви та інших коренеплодів, містить багато вуглеводів, органічних кислот, мінеральних солей і мало клітковини; згодовують її у свіжому, силосованому і висушеному вигляді великій рогатій худобі, вівцям, свиням та іншим видам тварин.

ГІБРИД — потомство, одержане від схрещування різних видів тварин або від селекціонованих і перевірених на поєднуваність порід, типів чи ліній.

ГІБРИДИЗАЦІЯ — схрещування тварин різних видів, спеціалізованих порід, типів і ліній для створення нових порід або одержання товарних гібридів. Поділяється на міжпородну, породно-лінійну і міжлінійну гібридизацію.

ГІБРИДОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ — метод вивчення закономірностей успадкування ознак і властивостей тварин при схрещуванні.

ГІГРОМЕТР — прилад для визначення відносної вологості повітря, чутливим елементом якого є знежирена людська волосина.

ГІГРОГРАФ — прилад для реєстрації відносної вологості протягом доби або тижня, вимірюючим елементом якого є обезжирений пучок волосся.

ГІПЕРЕМІЯ — надмірний прилив артеріальної крові до будь-якої частини організму, що супроводжується почервонінням органу або тканини.

ГІПЕРЕМІЯ ВИМ'Я — надмірний прилив артеріальної крові до вим'я тварин (частіше корів і кіз) після родів.

ГІПЕРТЕРМІЯ — перегрів, підвищення температури тіла внаслідок накопичення зайвого тепла в організмі тварин.

ГІПЕРТРОФІЯ — збільшення об'єму тканини, органу або його частини внаслідок розмноження їх структурних елементів або надмірного розвитку проміжної і жирової тканини.

ГІПЕРФУНКЦІЯ - посилення діяльності органу, тканини, системи внаслідок пристосування тварин до несприятливих умов життя.

ГІПОВІТАМІНОЗИ — хвороби тварин, що виникають внаслідок недостатнього забезпечення організму псиним вітамінами з кормами, а також коли вітаміни, що надходять з кормами, не засвоюються організмом (ендогенні).

ГІНОГАЛАКТІЯ — зниження молочної продуктивності тварини без штих клінічних ознак захворювання молочної залози. Розрізняють фізіологічну гіпогалактію внаслідок старості і атрофії молочної залози, закінчення вагітності, функціональну — при неповному видоюванні, пізньому запуску, нерегулярному доїнні та патологічну — при аномаліях розвитку молочної залози, заміщенні паренхіми молочної залози сполучною тканиною тощо.

ГІПОДИНАМІЯ — послаблення і зниження м'язової діяльності внаслідок обмеженої рухомої активності (безвигульного утримання).

ГІПОТЕРМІЯ — переохолодження, зниження температури тіла «наслідок великої кровотечі, старості, виснаженості тварин тощо.

ГІПОТОНІЯ РУБЦЯ - послаблення сили та зменшення частоти скорочень рубця внаслідок неправильного режиму годівлі, використання і доброякісних кормів, багатьох захворювань.

ГІПОФІЗ — найважливіша залоза внутрішньої секреції, розташована у нижній частині головного мозку: поділяється на передню, середню і задню долі, яка з'єднується безпосередньо з мозком. Гормони гіпофізу регулюють обмін речовин, впливають на процеси росту, функцію статевого апарату.

ГІПОФУНКЦІЯ — недостатня діяльність органу, тканини, системи, що призводить до порушення життєдіяльності організму.

ГІСТОГЕНЕЗ — сукупність процесів, що відбуваються в органах, які забезпечують виникнення, існування і відновлення тканин з їх специфічними для різних органів властивостями.

ГЛІКОГЕН — тваринний крохмаль, який утворюється із цукрів крові в печінці, м'язах та інших органах як основний запасний вуглевод організму тварин.

ГЛІКОЗИДИ — речовини, молекули яких складаються з вуглеводу й речовини неуглеводної природи (аглюкону) відіграють дуже важливу роль у процесах обміну речовин в організмі тварин.

ГЛІКОЛІЗ — складний ферментативний процес анаеробного розщеплення вуглеводів у організмі тварин, в результаті якого утворюється молочна кислота.

ГЛІЦЕРИН — продукт проміжного обміну вуглеводів.

ГЛОБУЛІНИ — дуже поширена у природі група тваринних і рослинних білків, які входять до складу цитоплазми, плазми крові і лімфи, визначаючи буферні та імунні властивості організму.

ГЛЮКОЗА — вуглевод групи моносахаридів; цінна поживна речовина для всіх організмів; є складовою частиною сахарози, клітковини, крохмалю, глікогену, глікозидів і посідає центральне місце в їх вуглеводному обміні.

ГЛЮТИН — речовина, одержана з хрящів сухожиль, яку одержують шляхом випаровування і використовують для виробництва желатину і клею.

ГНОТОБІОТИ — див. БЕЗМІКРОБНІ ТВАРИНИ.

ГОДІВЛЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТВАРИН - розділ зооінженерної науки, який розробляє основи, методи і прийоми раціональної годівлі, що забезпечує нормальний ріст і високу продуктивність тварин.

ГОДІВНИЦІ — спеціальне обладнання для годівлі тварин; розрізняють стаціонарні, напівстаціонарні, переносні, пересувні і автоматичні годівниці

ГОЛОВНА ГАЛУЗЬ — одна із складових частин сільськогосподарського виробництва, яка визначає виробничий напрям господарства.

ГОЛОДНА ВИТРИМКА — витримка тварин перед забоєм без годівлі протягом 12 — 24 годин із вільним доступом до води.

ГОМЕОСТАЗ — здатність популяції підтримувати рівновагу, яка виникає при оптимальному пристосуванні тварин до умов навколишнього середовища, що забезпечує їх максимальну життєздатність.

ГОМОГАМЕТНА СТАТЬ — стать, що дає гамети ідентичні відносно статевих хромосом. У всіх сільськогосподарських тварин, крім птиці, самки належать до гомогаметної, самці до гетерогаметної статі, а у птиці навпаки.

ГОМОГЕННИЙ ПІДБІР [ОДНОРІДНИЙ] — спарювання тварин, подібних за фенотипом або спорідненістю. Такий підбір сприяє підвищенню гомозиготності і використовується для закріплення та розвитку ознак, ще селекціонуються.

ГОМОЗИГОТА — особина, яка має дві і більше однакові алелі будь-якої пари алельних генів. Гомозигота може бути домінантною і рецесивною. Інбридинг руйнує гетерозиготність і призводить до появи гомозигот.

ГОМОЗИГОТНІСТЬ — така генетична структура зиготи або генотипу, коли гомологічні хромосоми мають однакову форму гена.

ГОНАДИ — статеві залози, які утворюють статеві клітини — гамети. Розрізняють чоловічі гонади — сім'яники — та жіночі -- яєчники. Гонади одночасно з залозами внутрішньої секреції, котрі виділяють в кров статеві гормони.

ГОРМОНИ — біологічно активні речовини, які виділяються залозами внутрішньої секреції і регулюють функції в організмі

ГРАДАЦІЯ — ступінчастий розвиток від простого до складного під впливом природи на досягнення досконалості.

ГРАНУЛЮВАННЯ — надання речовині форми гранули або брикету, що покращує технологічні якості, запобігає злипанню, полегшує навантаження, транспортування і дозування.

ГРУБІ КОРМИ — сухі рослинні об'ємисті корми, що містять багато (понад 19 %) клітковини (солома, полова зернових культур, стебла й стрижні кукурудзи, гілковий корм, лузга, сіно і т. ін.).

ГРУПИ КРОВІ — поєднання антигенів у межах генетичних систем. У великої рогатої худоби виявлено 12 генетичних систем еритроцитарних антигенів, які визначають групу крові, у свиней — 16, овець — 7, коней і курей — по 11.

ГРУПОВИЙ ПІДБІР — форма підбору, при якому плідник закріплюється за групою самок, які повинні мати фенотипну подібність, особливо за рівнем продуктивних ознак. При цьому виключається тісний інбридинг.

ГРУПУВАННЯ ТВАРИН — розподіл тварин на групи всередині стада 1 породи за віком, походженням, статтю, класністю і т. ін.

ГУМОРАЛЬНА РЕГУЛЯЦІЯ — координація фізіологічних функцій організму тварин через кров, лімфу, тканинну рідину, в основі яких лежать гормони та активні продукти обміну речовин під контролем нервової системи.

Д

ДЕГЕЛЬМІНТИЗАЦІЯ — комплекс заходів, спрямованих на звільнення організму тварин від паразитичних гельмінтів, а також на знешкодження їх

яєць та дорослих форм у зовнішньому середовищі. Розрізняють профілактичну, діагностичну і лікувальну дегельмінтизацію.

ДЕГЕНЕРАЦІЯ — погіршення із покоління в покоління пристосувальних або господарських ознак тварин, а також послаблення життєздатності організмів внаслідок погіршення умов їх вирощування.

ДЕГІДРАТАЦІЯ — зневоднення клітин організму тварин.

ДЕГРАДАЦІЯ — спрощення функцій і будови організму внаслідок зміни умов існування. Розрізняють онтогенетичну деградацію на кінцевій стадії розвитку та філогенетичну — потомків порівняно з їх предками.

ДЕЗАМІНУВАННЯ — відщеплення аміногрупи від органічної сполуки, яке відбувається шляхом заміщення аміногрупи воднем, гідроксилом або іншою групою за допомогою ферментів (дегідрогіназ).

ДЕЗІНВАЗІЯ — заходи, спрямовані на знищення яєць і личинок гельмінтів при незараженні приміщень.

ДЕЗІНСЕКЦІЯ — комплекс заходів боротьби зі шкідливими комахами й кліщами, які є збудниками і переносниками ряду захворювань тварин.

ДЕЗІНФЕКЦІЯ — сукупність заходів, спрямованих на знищення збудників інфекційних хвороб тварин у навколишньому середовищі.

ДЕЗІНФІКУВАЛЬНІ ЗАСОБИ — засоби знищення хвороботворних організмів, до яких належать хлоровмісні сполуки, окисники, феноли, солі важких металів, лугів, кислоти та газоподібні речовини.

ДЕЗОКСИРИБОНУКЛЕЇНОВА КИСЛОТА (ДНК) — високомолекулярна біологічно активна сполука, що є неодмінною складовою частиною кожної клітини організму, яка відіграє важливу біологічну роль, зберігаючи і передаючи спадково генетичну інформацію про будову, розвиток та індивідуальні ознаки кожного живого організму.

ДЕПРЕСІЯ ТРАВЛЕННЯ — зниження перетравності поживних речовин кормового раціону, викликане надлишком певних речовин.

ДЕРАТИЗАЦІЯ — комплекс заходів, спрямованих на знищення шкідливих гризунів на тваринницьких фермах, у населених пунктах та ін.

ДЕРЕВНЕ ВУГІЛЛЯ — твердий, пористий високовуглецевий продукт, який застосовується як адсорбент.

ДЕРЖАВНИЙ КОНТРОЛЕР-АСИСТЕНТ - спеціаліст вищої кваліфікації, який має свідоцтво на право ведення офіційного обліку продуктивності тварин.

ДЕРЖІЛЕМКНИГА — книга, до якої записують високопродуктивних племінних тварин.

ДЕРМА — сполучнотканинна частина шкіри тварин, яка розташована під епідермісом і виконує опорну і трофічну функції.

ДЕРТЬ — зерно, подрібнене на зернодробарках з метою покращання поїдання та перетравлення тваринами.

ДЕСТАБІЛІЗУЮЧИЙ ДОБІР — форма штучного добору, при якому відбувається дестабілізація процесів онтогенезу.

ДЕФІЦИТ — перевага потреби над наявністю (нестача поживних речовин).

ДЕФІЦИТ НАСИЧЕННЯ — різниця між максимальною і абсолютною вологістю в г/м³ або мм. рт. ст.

ДЕЦИБЕЛ — відносна величина, яка показує, на скільки даний звук у логарифмічних знаменнях більший за поріг чутності.

ДИПЛОЇД — організм з двома гомологічними наборами хромосом у соматичних клітинах.

ДИСИМІЛЯЦІЯ — розклад органічних сполук із перетворенням їх на прості речовини; є складовою частиною обміну речовин; протилежна асиміляції і нерозривно з нею пов'язана, забезпечуючи безперервне поновлення тканин організму.

ДИСПАНСЕРИЗАЦІЯ — система профілактичних і лікувальних ветеринарно-санітарних заходів; проводиться не менше двох разів на рік з перевіркою усіх великих і вибірково дрібних тварин з метою становлення стану їх здоров'я.

ДИСПЕПСІЯ — порушення перетравлювання корму в шлунково-кишковому тракті тварин, яке частіше виникає у молодняка, особливо у телят і поросят, супроводжується проносом, загальною інтоксикацією та виснаженням організму.

ДИФЕРЕНЦІЮВАННЯ — спеціалізація клітин та тканин організму тварин у процесі його розвитку.

ДИХАННЯ — сукупність фізіологічних процесів, що забезпечують поглинання організмом із зовнішнього середовища кисню і виділення в нього вуглекислоти і води. **ДІАЛЕЛЬНЕ СПАРЮВАННЯ** — тип спарювання, при якому одну і ту саму групу самок спарюють послідовно з двома плідниками, з метою оцінки їх племінної цінності

ДІАПАУЗА — фізіологічний стан відносного спокою тварин, при якому різко знижується обмін речовин та припиняються формотворні процеси.

ДІАТЕЗ — індивідуальна схильність організму тварин до деяких захворювань (подагра, кропивниця, екзема і т. ін.).

ДОБІР — виділення кращих тварин для подальшого розмноження. Проводять за продуктивністю, скороспілістю, екстер'єром, конституцією, станом здоров'я, плодючістю, походженням і якістю потомства.

ДОВГОЛІТТЯ ТВАРИН — фізіологічно можлива тривалість життя тварин, яка становить (у роках): у коней — до 70, великої рогатої худоби — 40, свиней — 20, овець — 20, кіз — 17, курей — 20, гусей — 30, качок — 25, індиків — 15, кролів — 12, бджолиних маток — 5; господарське використання тварин становить (у роках) коней до 20, великої рогатої худоби — 12, овець — 7, кролів — 6, свиней — до 6 років. До старості залишають лише видатних за продуктивністю, міцних тварин, здатних давати приплід.

ДОЗА — точно виміряна кількість речовини.

ДОЗИМЕТРІЯ — визначення дози радіоактивних речовин, рівнів радіоактивного забруднення та дії іонізуючих випромінювань на організм тварин.

ДОЗРІВАННЯ М'ЯСА — сукупність змін властивостей м'яса, зумовлених розвитком автолізу, внаслідок яких воно набуває ніжної консистенції і соковитості та специфічного аромату і смаку.

ДОМЕСТИКАЦІЯ — приручення і одомашнення диких тварин, яке супроводжується появою і розвитком нових ознак, збільшенням їх мінливості і є основою для виведення нових генотипів.

ДОМІНУВАННЯ — явище, при якому один із алелів гетерозиготи (домінантний алель) більше впливає на відповідну ознаку особини, ніж інший (рецесивний).

ДОНОР — тварина, у якої беруть тканини або органи для трансплантації.

ДОПЕЛЬЛЕНДЕРИ — тварини із спадковою гіпертрофією м'язів, особливо в задній частині тулуба; найчастіше зустрічається у великої рогатої худоби (порода шароле) і свиней (порода п'єтрєн).

ДОСЛІДНА СПРАВА — форми і методи експериментального вивчення різних питань теорії і практики сільськогосподарського виробництва і є науковою основою зооінженерії.

ДОСЛІДНА СТАНЦІЯ — наукова установа, яка здійснює розробку, перевірку і впровадження у виробництво обґрунтованих прийомів ведення сільського господарства, зокрема тваринництва.

ДОСЛІДНЕ ГОСПОДАРСТВО — державне сільськогосподарське підприємство, що є експериментальною базою наукової установи з питань ведення тваринництва та інших галузей.

ДОХОДНІСТЬ ГАЛУЗІ — перевищення вартості продукції над витратами на її виробництво.

ДОЧІРНЄ СТАДО — самостійна група тварин, яка укомплектована із племінного господарства і має спільну з ним генеалогію і напрямок племінної роботи.

ДРЕСИРУВАННЯ — метод впливу на тварин з метою вироблення і закріплення в них умовних рефлексів та навичок, необхідних для людини.

ДРІЖДЖІ КОРМОВІ — дріжджі, вирощені на відходах деревини, на лушпинні соняшнику, соломі тощо.

ДРІЖДЖУВАННЯ КОРМІВ — біологічний спосіб підготовки кормів до згодовування тваринам, який поліпшує їх смакові й дієтичні якості

ДРОБАРКА — машина для подрібнення кормів (зерна, макухи, сіна, зеленої маси, коренебульбоплодів та ін.).

ЕВОЛЮЦІЯ — процес історичного розвитку організмів на основі спадкової мінливості боротьби за існування та відбору.

ЕВРИТЕМНІ ТВАРИНИ — тварини, здатні переносити значні коливання температури навколишнього середовища.

ЕКЗОГЕННЕ ЖИВЛЕННЯ — складова частина обміну речовин, що пов'язана з надходженням у шлунково-кишковий тракт тварин поживних речовин, ферментацією їх до продуктів, здатних всмоктуватися в кров і лімфу та засвоюватися клітинами організму.

ЕКОЛОГІЯ ТВАРИН — розділ біології, що вивчає закономірності взаємовідносин тварин із навколишнім середовищем.

ЕКОНОМІЧНА ОЦІНКА ТВАРИННИЦТВА - визначення витрат коштів і праці на одиницю тваринницької продукції та встановлення доцільності цих витрат.

ЕКОТИП — група особин будь-якого виду, пристосованих до існування в певному екологічному середовищі, що відрізняється від інших груп того самого виду спадково закріпленими морфо-фізіологічними особливостями.

ЕКСПЕРИМЕНТ — дослід, спостереження за перебігом певних явищ в умовах, що точно обліковуються.

ЕКСПЕРТ-БОНІТЕР-ЗООТЕХНІК - селекціонер вищої кваліфікації, який спеціалізується на класифікації тварин за їх типом і має свідоцтво на право проведення цієї роботи.

ЕКСПОНАТ — предмет або тварина, яка використовується для огляду на виставці

ЕКСПРЕСИВНІСТЬ — ступінь вияву генетичного ефекту, яка визначається фенотипним розвитком ознаки.

ЕКСТЕНСИВНЕ ТВАРИННИЦТВО — система ведення тваринництва, при якій зростання продуктивності і обсягів продукції досягається за рахунок збільшення поголів'я.

ЕКСТЕР'ЄР — зовнішній вигляд тварин, будова їх тіла.

ЕКСТРАКТ — витяжка із тканин за допомогою води, спирту, ефіру наступним згущенням до необхідної концентрації

ЕКСТРУДУВАННЯ КОРМІВ — технологічний процес перетворення зернових кормів в однорідну масу за допомогою екструдера, в якому створюється тиск 50 кг/см² і температура досягає 150 °С.

ЕЛАСТИЧНІ ВОЛОКНА — один із видів волокон, що входить до складу сполучної тканини.

ЕЛЕВЕР — спеціалізоване господарство по вирощуванню і оцінці плідників.

ЕЛЕКТРООГОРОЖА — пристрій з тонкого сталевого дроту, підключеного до генератора імпульсів, що використовується для огорожі вигульних дворів, пасовиськ та загонів, а також посівів, стогів сіна від тварин.

ЕЛЕКТРОТЕРМОМЕТР — термометр заснований на роботі напівпровідників, які використовуються для визначення температури повітря в приміщеннях, а також температури огорожувальних конструкцій в діапазоні від - 30° до 120 °С.

ЕЛИТА — один з вищих бонітувальних класів, що характеризує племінні якості тварин.

ЕЛИТА-РЕКОРД — найвищий бонітувальний клас, до якого відносять найкращих племінних тварин.

ЕМБРИОГЕНЕЗ — процес росту і розвитку зародка (ембріона), починаючи від утворення зиготи до народження тварини.

ЕМБРИОЛОГІЯ — наука про утворення і розвиток ембріона.

ЕМБРИОН — зародок організму тварин на ранніх стадіях його розвитку, одержаний від племінних тварин, оброблений і заготовлений в умовах, передбачених технологічними вимогами, що встановлені для цієї продукції, та який відповідає ветеринарним і санітарним вимогам.

ЕМБРИОНАЛІЗМ - схожість новонародженої тварини з ембріоном ранньої стадії розвитку.

ЕМІГРАЦІЯ — масове переселення тварин зі своєї батьківщини; найчастіше пов'язане з нестачею кормів.

ЕНДОГЕННЕ ЖИВЛЕННЯ — використання організмом тварин поживних речовин, що входять до складу їх тіла; найчастіше буває при частковому або повному голодуванні.

ЕНДОМЕТРИТ — запалення слизової оболонки матки.

ЕНДОТЕЛІЙ — одношаровий пласт клітин, що вистилає внутрішню поверхню кровоносних і лімфатичних судин.

ЕНЕРГЕТИЧНА КОРМОВА ОДИНИЦЯ — одиниця виміру енергетичної поживності кормів.

ЕНЕРГЕТИЧНА ПОЖИВНІСТЬ КОРМІВ — властивість кормів задовольняти потребу тварин в енергії

ЕНЕРГЕТИЧНИЙ ОБМІН — перетворення в організмі тварин енергії корму а енергію фізіолого-біохімічних процесів.

ЕНЕРГІЯ ПЕРЕТРАВНИХ ПОЖИВНИХ РЕЧОВИН КОРМІВ — енергія поживних речовин, що перейшли у засвоюваний стан і всмокталися у травному тракті

ЕНЕРГОПРОТЕЇНОВЕ ВІДНОШЕННЯ — число, що показує, скільки обмінної енергії припадає на 1 % протеїну кормового раціону.

ЕНЗООТІЯ — поширення інфекційної хвороби тварин на обмеженій території чи акваторії

ЕПІДЕРМІС — зовнішній шар шкіри у тварин.

ЕПІЗООТІЯ — поширення інфекційної хвороби тварин на значній території або акваторії.

ЕПІТЕЛІЙ — один із типів тканин тварин, які виконують функцію захисту, виділення і всмоктування.

ЕРЕКЦІЯ — збільшення обсягу, затвердіння статевого члена плідника.

ЕРИТРОЦИТИ — клітини червоної крові, що поряд з іншими клітинами крові виконують в організмі тварин важливу дихальну функцію.

ЕСТРОГЕНИ — жіночі статеві гормони (естрадіол, естріол, естрон), які виробляються фолікулами яєчників, плацентою та короною наднирників.

ЕТОГРАМА — каталог характерних особливостей поведінки тварин виду або породи.

ЕТОЛОГІЯ — розділ біології, що вивчає поведінку, звички, вдачу і біологічні основи життєвих проявів організму.

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ КОРМУ — витрати корму (кормових одиниць або кілограмів комбікорму) на одиницю приросту маси тварин.

ЕФЕКТ СХРЕЩУВАННЯ — перевага помісей або гібридів за однією чи декількома продуктивними ознаками над однією або обома вихідними батьківськими формами.

ЕЯКУЛЯТ — обсяг сперми, яка виділяється плідником при статевому акті

ЕЯКУЛЯЦІЯ — складний рефлекторний акт, який забезпечує виділення сперми, секретів сім'яних пухирців і передміхурової залози у самців.

ЖИВА МАСА ТВАРИН — показник розвитку тварин, що визначається шляхом зважування у будь-якому віці.

ЖИВЛЕННЯ ТВАРИН — процес надходження в організм поживних речовин, необхідних для його нормальної життєдіяльності.

ЖИЛУВАННЯ — відокремлення із м'якоті туш зайвого жиру і грубих сполучнотканинних утворень (хрящів, сухожилків, зв'язок).

ЖИРИ — органічні сполуки, в основному складні ефіри гліцерину і одноосновних жирних кислот, які належать до ліпідів.

ЖИРИ ТВАРИННІ — продукти одержані із жирової тканини або молока тварин.

ЖИРНІ КИСЛОТИ — органічні одноосновні карбонові кислоти, що входять до складу жирів. За хімічною будовою їх поділяють на насичені і ненасичені.

ЖИРНОМОЛОЧНІСТЬ — вміст жиру в молоці. Важливий показник його якості.

ЖИРОВА ПОЖИВНІСТЬ КОРМІВ — властивість кормів задовольняти потребу тварин у жирі.

ЖИРОВА ТКАНИНА — різновидність сполучної тканини тваринного організму, яка складається із клітин, майже повністю заповнених жировою краплею.

ЖИРОВИЙ ОБМІН — сукупність процесів біосинтезу і перетворення нейтральних жирів у тварин.

ЖИТТЄВИЙ ЦИКЛ — сукупність фаз розвитку, після завершення яких організм досягне статевої зрілості і стає здатним давати потомство.

ЖИТТЄВІСТЬ — інтенсивність прояву життєвих процесів росту, розвитку, стійкості організму тварин до несприятливих умов і хвороб.

ЖИТТЄЗДАТНІСТЬ — генетично зумовлена здатність тварини або популяції жити до певного періоду.

ЖОВТЕ ТІЛО — ендокринна залоза, яка розвивається в яєчнику самок на місці графового пухирця після овуляції

ЖОВЧ — продукт, що виробляється клітинами печінки тварин, до складу якого входять жовчні кислоти, жовчні пігменти, холестерин, фосфатази і протеази, неорганічні солі та інші речовини.

ЖОВЧНИЙ МІХУР — порожнистий орган у тварин, в якому зберігається жовч.

ЖОМ — подрібнений цукровий буряк після екстрагування з нього цукру, побічний продукт бурякоцукрового виробництва. Використовується для відгодівлі худоби.

ЖУЙКА — фізіологічний процес відригування та повторного пережовування і проковтування раніше з'їденого корму, притаманний жуйним тваринам.

ЖУЙНІ ТВАРИНИ — підвідділ парнокопитних тварин з чотирикамерним шлунком (рубець, сітка, книжка і сичуг).

ЗАБІЙНА МАСА — маса туші тварин після забою (переробки).

ЗАБІЙНИЙ ВИХІД — відношення маси туші до живої передзабійної маси тварин у відсотках.

ЗАБІЙНІ ТВАРИНИ — сільськогосподарські тварини, призначені для забою з метою одержання м'яса та м'ясних продуктів.

ЗАБІЙ ТВАРИН — технологічний процес умертвіння тварин.

ЗАВОДСЬКИЙ ТИП — обмежена група тварин, яка є частиною породи, створеної на племінному заводі (племгоспі) та його дочірніх стадах внаслідок тривалої творчої роботи селекціонерів шляхом розведення за лініями та родинами.

ЗАГІННА СИСТЕМА ВИПАСУ — один з найпоширеніших способів випасу тварин, при якому пасовища розбивають на загони, що використовують у певній послідовності

ЗАКАЗНИК — територія або акваторія, в межах якої тварини певний період перебувають під охороною людини.

ЗАЛІКОВЕ М'ЯСО — маса тіла тварин після переробки, за яку проводять розрахунки.

ЗАЛОЗИ — органи, основною функцією яких є вироблення та виділення речовин, необхідних для нормальної життєдіяльності організму або кінцевих продуктів обміну. Розрізняють залози внутрішньої й зовнішньої секреції

ЗАМІННИКИ НЕЗБИРАНОГО МОЛОКА — кормові продукти, які за поживністю, перетравністю й біологічною цінністю наближаються до натурального незбираного молока і придатні для його заміни в раціонах тварин.

ЗАМІННИКИ ПРОТЕЇНУ — синтетичні азотисті сполуки, які використовують в годівлі тварин для поповнення дефіциту протеїну в кормових раціонах.

ЗАМКНУТЕ РОЗВЕДЕННЯ — розведення групи або стада тварин протягом не менше п'яти поколінь без спарювання з тваринами інших груп або стад.

ЗАМОРОЖУВАННЯ М'ЯСА — спосіб консервування м'яса сільськогосподарських тварин і риби при низькій температурі (від — 23 °C до -35 °C).

ЗАПАРЮВАННЯ КОРМІВ — теплова обробка кормів з метою поліпшення смакових якостей.

ЗАПЛІДНЕННЯ — процес злиття чоловічої і жіночої статевих клітин (гамет), що лежить в основі розмноження.

ЗАПОВІДНИК — природна територія, що охороняється і на якій зберігається в природних умовах увесь природний комплекс (рідкі й цінні види тварин, рослин та ін.).

ЗАРОДКОВА ПЛАЗМА — матеріальна субстанція ядер статевих клітин, яка визначає сукупність спадкових задатків в організмі.

ЗАРОДОК — організм у ранній (ембріональний, зародковий) період розвитку від запліднення до народження.

ЗАТРАТИ [ВИТРАТИ] КОРМУ — кількість спожитого корму, що витрачається на одиницю продукції (молоко, приріст живої маси, яйця та ін.) по стаду, селекційній або технологічній групі тварин.

ЗАТРИМАННЯ МОЛОКА — порушення молоковіддачі у тварин, яке спричиняється різними подразниками центральної й периферичної нервової системи.

ЗАТРИМАННЯ ПОСЛІДУ — хворобливий стан самок тварин, коли після родів у матці залишаються навколоплідні оболонки.

ЗБУДЖЕННЯ — реакція живих клітин організму тварин на подразненні.

ЗЕЛЕНИЙ КОНВЕЄР — система організації кормової бази, завдяки якій тварин забезпечують зеленими кормами протягом всього весняно літньо осіннього періоду.

ЗЕЛЬЦІ — м'ясні продукти, що виготовляють з м'яса голови, рубців, свинячих ніжок і шкіри, губ з додаванням язиків, печінки, яловичини, харчової крові тощо.

ЗИГОТА — диплоїдна клітина, яка утворюється при злитті жіночих і чоловічої гаплоїдних клітин.

ЗООГІГІЕНА — наука про охорону здоров'я сільськогосподарських тварин.

ЗООІНЖЕНЕР — спеціаліст, який має вищу освіту і всебічні знання з питань розведення, годівлі, утримання та раціонального використання сільськогосподарських тварин.

ЗООЛОГІЯ — наука про тваринний світ.

ЗООПСИХОЛОГІЯ — розділ психології, який вивчає психіку тварин, їх походження і розвиток у процесі еволюції.

ЗООТЕХНІЧНИЙ ОБЛІК — записи про продуктивність та якість продукції, походження, масу, парування, приплід та інших даних сільськогосподарських тварин.

ЗООТЕХНІЯ [МИСТЕЦТВО, МАЙСТЕРНІСТЬ] — наука про розведення, годівлю, утримання і використання сільськогосподарських тварин.

ЗООЦЕНОЗ — сукупність тварин, що входять до складу біоценозу і відображає специфіку біоценозу певного типу.

ЗСІДАННЯ КРОВІ — здатність крові перетворюватися на згусток при зміні нормальних умов як захисна реакція організму тварини проти крововтрати.

ІДІОАДАПТАЦІЯ — окремі пристосовані зміни організмів тварин до відповідних умов, що утворилися в процесі еволюції, такі, як захисне забарвлення.

ІЄРАРХІЯ — система взаємин між тваринами різної статі, віку в групі, що зумовлює їх поведінку.

ІЗОГАМІЯ — явище передачі чоловічими і жіночими гаметами однакових генотипних комбінацій.

ІЗОДИНАМІЯ — заміщення в раціоні тварин однієї органічної речовини іншою, енергетично еквівалентною: 100 г вуглеводів можуть замінити 44 г жиру, а 100 г жиру — 232 г крохмалю.

ІЗОЛЕЙЦИН — незамінна для організму амінокислота.

ІЗОЛЯЦІЯ — процес роз'єднання окремих особин тварин.

ІМІГРАЦІЯ — переселення тварин на певну територію з території, що була раніше їхньою батьківщиною.

ІМПОТЕНЦІЯ — статеве безсилля, повна або часткова втрата здатності до статевого акту і відтворення потомства.

ІМПУЛЬС — форма збудження, що характеризується короткочасністю і великою швидкістю поширення по нервовому волокну.

ІМУНІТЕТ — здатність організму захищати свою цілісність і біологічну індивідуальність. Розрізняють імунітет активний, пасивний, видовий, набутий та йй.

ІМУНОГЕНЕТИКА — розділ генетики, що вивчає спадкові фактори імунітету, антигенні властивості клітин, тканин і рідин організму, а також генетичні механізми, що сприяють утворенню антитіл.

ІМУНОГЕНЕТИЧНИЙ КОНТРОЛЬ — ідентифікація й уточнення походження племінних тварин за групами крові

ІМУНОЛОГІЯ — наука про стійкість до інфекційних захворювань, впливу деяких отрут, а також про специфічні захисні реакції організму.

ІНАДАПТАЦІЯ — неспроможність організмів тварин пристосовуватись до змінених конкретних умов існування, що призводить до їх вимирання.

ІНБРЕДНА ДЕПРЕСІЯ — зменшення продуктивності, послаблення конституції і життєвості тварин внаслідок інбридингу.

ІНБРЕДНА ЛІНІЯ — група тварин, одержана в результаті тісного інбридингу

протягом декількох поколінь.

ІНБРИДИНГ (ІНЦУХТ) — схрещування тварин, які мають спільних предків (близькоспоріднене).

ІНБРИДИНГУ (ІНЦУХТУ) КОЕФІЦІЄНТ - показник ступеня інбридингу, який виявляється у відносному збільшенні гомозиготності популяції тварин.

ІНВАЗІЯ — зараження організму тварин паразитами тваринної природні гельмінтами, комахами, паукоподібними, ракоподібними, лініями.

ІНДИВІДУАЛЬНІСТЬ - сукупність властивостей і особливостей, які відрізняють одну тварину від іншої одного і того самого виду.

ІНДИВІДУМ (ІНДИВІД, ОСОБИНА) - тварина, якій властиві всі ознаки виду, до якого вона належить, з притаманними їй морфологічними особливостями.

ІНДУКЦІЯ — явище взаємодії основних нервових процесів — збудження і гальмування.

ІНДУРАЦІЯ — ущільнення органу або тканини організму тварин.

ІН'ЄКЦІЯ — зведення рідких лікарських засобів у тканини, судини, порожнини організму тварин з лікувальною, діагностичною або профілактичною метою.

ІНКРЕТОРНІ ОРГАНИ — органи внутрішньої секреції, що виділяють гормони безпосередньо в кров або лімфу.

ІНКУБАЦІЙНИЙ ПЕРІОД — проміжок часу від моменту потрапляння в організм збудника хвороби до появи ознак захворювання.

ІНСЕКТИЦИДИ — хімічні речовини для знищення шкідливих комах.

ІНСОЛЯЦІЯ — дія сонячних променів на організм тварин.

ІНСТИНКТ — сукупність природжених складних реакцій тварин, що виникають у відповідь на зовнішні або внутрішні подразнення. Розрізняють інстинкти харчові (добування їжі, запасання корму) оборонні, або захисні (збереження індивіда), статеві (збереження виду), батьківські (піклування про нащадків) та ін.

ІНСУЛІН — гормон підшлункової залози.

ІНТЕГРАЦІЯ — процес упорядкування, узгодження і об'єднання структур і функцій в організмі тварин.

ІНТЕНСИВНА ВІДГОДІВЛЯ — цілеспрямована відгодівля тварин на високий приріст маси з метою збільшення виходу м'язової тканини.

ІНТЕНСИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ТВАРИН — статеве навантаження плідників на кількість одержаного від маток приплоду за рік або продуктивний період.

ІНГІБІТОРИ — природні та синтетичні речовини, які пригнічують активність ферментів в організмі тварин, затримують різні хімічні, біохімічні та фізіологічні процеси.

ІНДЕКС БУДОВИ ТІЛА — відношення показників одного проміру до іншого, анатомічно пов'язаного з ним, виражене у відсотках.

ІНДЕКС М'ЯСНОСТІ - відношення м'язової тканини і жиру до кісток і сухожилок.

ІНДИВІДУАЛЬНА ПОТЕНЦІЯ - здатність тварин стійко передавати свої цінні якості потомству.

ІНДИВІДУАЛЬНА СЕЛЕКЦІЯ - селекція, яка ґрунтується на оцінці тварин за індивідуальними (фенотипом) і спадковими (генотипом)

ІНТЕНСИВНІСТЬ ДОБОРУ [СЕЛЕКЦІЇ] — відношення кількості тварин, вибракуваних у результаті оцінки, до оцінюваної їх кількості у відсотках. Щоб зберегти стабільність стада, необхідно залишати на плем'я самок: великої рогатої худоби — 50 — 70 %, овець — 50, коней — 30, свиней і курей — 10 — 15 %.

ІНТЕНСИФІКАЦІЯ ГАЛУЗЕЙ ТВАРИННИЦТВА — процес послідовного збільшення кількості та підвищення якості продукції, зниження собівартості та підвищення продуктивності праці при її виробництві.

ІНТЕРБРИДИНГ — спалювання споріднених тварин, які вирощені у різних умовах.

ІНТЕРВАЛ МІЖ ГЕНЕРАЦІЯМИ — період від народження батьків до народження потомків. Чим більший інтервал між поколіннями, тим нижчий ефект селекції, і, навпаки, чим менший інтервал між поколіннями, тим вищий ефект селекції.

ІНТЕР'ЄР — внутрішня будова організму тварин (внутрішні морфологічні й біологічні особливості), що пов'язана з її племінними і продуктивними якостями.

ІНТОКСИКАЦІЯ — отруєння організму лікарськими отрутами та отруйними

речовинами бактеріального, протозойного, гельмінтозного походження.

ІНТРОДУКЦІЯ — переселення окремих видів тварин у місцевості, де вони раніше не жили.

ІНФАНТИЛІЗМ — підтримка розвитку тварин, при якому в дорослого організму збереглися риси дитячого (недорозвиток статевих органів матки, яєчників, сім'яників).

ІНФЕКЦІЯ — зараження організму окремими видами бактерій (сибірською язвою, туберкульозом, сапом та ін.), мікроскопічними грибами (актиномікозом і ін.) вірусами, мікроорганізмами та ін.

ІОНІЗАЦІЯ — утворення позитивних і негативних іонів та вільних електронів з електрично нейтральних атомів і молекул, які впливають на зміну будови та життєдіяльність організму.

ІРРАДІАЦІЯ — поширення процесів збудження або гальмування в центральній нервовій системі тварин.

К

КАЗЕЇН- складний білок молока, що містить до 1 % фосфору та всі необхідні організмові амінокислоти; використовується для виготовлення сирів, лікувальних препаратів, клею та ін.

КАЛОРИЙНІСТЬ КОРМУ — енергетична цінність органічних речовин корму, яка виражається в калоріях (кал), кілокалоріях (ккал), мегакалоріях (мкал), джоулях (Дж), кілоджоулях (кДж — тисячах Дж), мегаджоулях (мДж мільйонах Дж), гігаджоулях (гДж — мільярдах Дж).

КАЛОРИЯ — позасистемна одиниця кількості теплоти, за допомогою якої вимірюють теплотворну здатність харчових продуктів, кормів.

КАНАЛІЗАЦІЯ — система видалення рідкого, безпідстилкового гною і виробничих стоків з тваринницьких приміщень до місць зберігання та переробки.

КАНІБАЛІЗМ — внутривидове хижацтво, поїдання особин свого виду. Часто причиною є погані умови утримання та неповноцінна годівля.

КАПАЦИТАЦІЯ — набута здатність сперміїв до проникнення через яйцеву оболонку в яйце, яка досягається в статевих шляхах самки під впливом секретів стінки яйцеводів та матки.

КАПЛЯРИ — найдрібніші кровоносні судини тканини і органів тварин.

КАРАНТИН — система заходів, спрямованих на запобігання поширення інфекційних захворювань.

КАРАНТИННЕ ПРИМІЩЕННЯ - будівля, в якій проводять діагностику та ветеринарно-санітарну обробку тварин, які надходять в господарства

КАРБАМІД (СЕЧОВИНА) — повний амід вугільної кислоти, кінцевий продукт білкового обміну. Використовують як азотну добавку годівлі жуйних тварин.

КАРБООАНГІДРАЗА — фермент, що каталізує в організмі тварин реакцію розщеплення вуглекислоти на воду і вугільний ангідрид та зворотну реакцію утворення вугільної кислоти.

КАРБОГІДРАЗИ — ферменти, що гідролітично розщеплюють складні вуглеводи і глікозиди.

КАРБОКСИЛАЗА — фермент, що відщеплює вуглекислий газ від α-кетокислот.

КАРІОГАМІЯ — злиття ядер статевих клітин (чоловічої й жіночої гамет) в ядро зиготи.

КАРІОТИП — сукупність ознак хромосомного набору, характерного для окремого виду тварин.

КАРОТИН — ненасичений вуглеводень, провітамін А, оранжево-жовтий пігмент рослин.

КАСТРАЦІЯ — повне або часткове видалення статевих залоз у самців або штучне припинення їх функцій. Жеребців скоростиглих порід каструють у віці 1,5 — 2 роки, пізньостиглих — 3,5 — 4 роки, бичків для відгодівлі — в 5 — 6 місяців, баранців, цапків — у 4 — 6, кнурців — 1,5 кроликів — у 1,5 — 2 місяці

КАТАБОЛІЗМ — сукупність ферментативних реакцій в основному організмі, які спрямовані на розщеплення складних органічних речовин — білків, нуклеїнових кислот, жирів, вуглеводів, що надходять з кормом або знаходяться в запасі в самому організмі. Взаємопов'язаний із протилежним процесом — анаболізмом.

КАТАЛАЗА — фермент, який каталізує розщеплення пероксиду водню на воду і молекулярний кисень.

КАТАЛІЗАТОРИ — речовини, що зумовлюють прискорення або гальмування хімічних процесів в організмі.

КАТАТЕРМОМЕТР КУЛЬКОВИЙ — прилад для визначення швидкості руху повітря від 0,05-1 м/с і охолоджувальних властивостей повітря, шкала якого градуйована в межах від 35 до 38 °С.

КАТАТЕРМОМЕТР ЦИЛІНДРИЧНИЙ — прилад для визначення швидкості руху повітря і охолоджувальних властивостей повітря, шкала якого градуйована в межах від 33 до 40°С у кульковому.

КЕРАТИН — білкові речовини з групи склеропротеїнів, які містять велику кількість сірки і амінокислоти цистину і є складовою частиною волосся, вовни, щетини, копита, рогів, пір'я, кісток та ін.

КЕТОЗИ — хвороби, що супроводжуються порушенням загального метаболізму, нагромадженням в організмі ацетонових тіл, що призводить до автоінтоксикації.

КИШКОВИЙ СІК — безбарвна або світло-жовта рідина, яка бере участь у перетравлюванні їжі.

КІЛЬКІСНІ ОЗНАКИ — ознаки, які характеризуються безперервною мінливістю і полігенним успадкуванням. На цих ознаках в основному ґрунтується сучасна селекція тварин.

КІСТКА — різновидність сполучної тканини, яка складається з клітин і мінералізованої міжклітинної речовини.

КІСТКОВЕ БОРОШНО — продукт переробки кісток свійських тварин, багатий на кальцій і фосфор; використовується як мінеральна підгодівля тварин.

КЛАСИФІКАЦІЯ КОРМІВ — розподіл кормів на групи залежно від їхнього походження і найважливіших властивостей, за хімічним складом і фізіологічною дією.

КЛАСИФІКАЦІЯ ПОРІД — розподіл порід сільськогосподарських тварин за ознаками екстер'єру, конституції і напрямком продуктивності. Так, за напрямком продуктивності у скотарстві породи розподіляють на молочні, молочно-м'ясні, м'ясо-молочні і м'ясні, у свинарстві — беконні, м'ясні, м'ясо-сальні, у вівчарстві — тонкорунні, напівтонкорунні, грубововнові, напівгрубововнові.

КЛАСИФІКАЦІЯ ТВАРИН — розподіл представників тваринного світу на певні споріднені групи.

КЛАСНІСТЬ — належність тварин до бонітувального класу, який встановлений при її бонітуванні за певним комплексом ознак.

КЛЕЙКОВИНА — відходи крохмального виробництва, які одержують після виділення крохмалю із зернових і деяких дикорослих злаків.

КЛИЧКА — назва, яку присвоюють тваринам з метою правильного ведення зоотехнічного і господарського обліку та племінної роботи.

КЛІТИНА — основна самостійна структурно-функціональна одиниця всіх живих організмів. Клітини різняться за розміром, формою, функціями і поділяються на соматичні (клітини тіла) та статеві (гамети).

КЛІТИННЕ ДИХАННЯ — фізіологічний процес споживання кисню клітинами для окиснення органічних речовин із вилученням енергії, потрібної для життєдіяльності організму.

КЛІТКИ — обладнання для утримання тварин, устатковані годівницями і напувалками.

КЛІТКОВИНА — головна складова частина рослинних кормів, клітинні оболонки яких становлять полісахариди. У клітковині звичайних кормів міститься 5 — 80 % целюлози, 20 — геміцелюлози і 10 — 50 % лігніну.

КЛІТОР — зовнішній жіночий статевий орган.

КЛОН — особини, що утворились внаслідок поділу клітин ембріона і мають однаковий генотип.

КНИЖКА — беззалозистий відділ багатокамерного шлунка жуйних, що міститься між сіткою і сичугом.

КОАГУЛЯЦІЯ — процес зсідання й випадання в осад частинок, зокрема білків, у колоїдних або грубодисперсних системах.

КОВБАСНІ ВИРОБИ — харчові продукти, що їх виготовляють переважно з м'ясної сировини.

КОВТАННЯ — складний рефлексорний акт, при якому внаслідок скорочення одних м'язів та розслаблення інших корм переходить з порожнини рота в стравохід, а потім у шлунок.

КОЕФІЦІЄНТ ВИКОРИСТАННЯ ПОЖИВНИХ РЕЧОВИН І ЕНЕРГІЇ

КОРМУ — число, що показує, яка кількість валової або перетравної енергії кормів та окремих елементів використовується твариною на продукцію.

КОЕФІЦІЄНТ ВИКОРИСТАННЯ ПРОТЕЇНУ - показник ступеня перетворення перетравного протеїну корму в протеїн продукції, одержаної від тварин.

КОЕФІЦІЄНТ КОРИСНОЇ ДІЇ КОРМІВ - показник ступеня перетворення енергії органічної речовини кормів на енергію тваринного продукту.

КОЕФІЦІЄНТ М'ЯСНОСТІ [ПОВНОМ'ЯСНІСТЬ] - відношення маси м'якоті до маси кісток, або кількість м'якоті, що припадає на 1 кг кісток.

КОЕФІЦІЄНТ ПЕРЕТРАВНОСТІ — показник ступеня засвоєння поживних речовин корму, виражений у відсотках. Визначається підношенням перетравних поживних речовин корму до з'їдених.

КОЕФІЦІЄНТ ПРИРОДНОЇ ОСВІТЛЕНOSTІ - показник виміру природного освітлення в середині приміщення. Виражає процентне відношення освітленості в будь-якій точці приміщення до одночасної

горизонтальної освітленості дифузним світлом поза приміщенням, просто неба.

КОЕФІЦІЄНТ УСПАДКУВАННЯ — показник відносної частки генетичної мінливості в загальній фенотипній варіації ознаки. По ньому можна судити про ефективність селекції Коливається коефіцієнт успадкування від 0 до 1: чим він вищий, тим ефективніший відбір за фенотипом.

КОЛАГЕН — фібрилярний білок з групи склеропротейнів, який є головною складовою частиною колагенових волокон сполучної тканини тварин.

КОЛАГЕНОВІ ВОЛОКНА — волокна проміжної речовини сполучної тканини, побудовані переважно з колагену.

КОЛЬКИ — гострі приступи болю в ділянці живота, що спостерігаються при багатьох, чистіше шлунково-кишкових хворобах.

КОМБІКОРМ — суха кормова суміш (розсипчаста або в гранулах), збалансована за всіма поживними речовинами.

КОМБІНАЦІЙНА ЗДАТНІСТЬ — здатність порід, типів, ліній або окремих тварин при поєднанні давати високопродуктивне потомство. Розрізняють загальну і специфічну комбінаційну здатність.

КОМБІНАЦІЯ — нові поєднання генів внаслідок розщеплення і перекомбінації генів; це основна форма спадкової мінливості

КОМБІНОВАНА СЕЛЕКЦІЯ - метод відбору, при якому в селекційний критерій включають показники власної продуктивності тварин і продуктивних родичів.

КОМБІНОВАНИЙ СИЛОС — спеціальна суміш кормів, законсервована заквашуванням.

КОМБІНОВАНИЙ ТЕРМОМЕТР — мінімально-максимальний термометр, капіляр якого U – подібної форми і нижня частина заповнена ртуттю.

КОМОЛІСТЬ — природжена відсутність рогів у великої рогатої худоби, овець і кіз.

КОМПЛЕКСНЕ УСПАДКУВАННЯ — сукупність декількох ознак, які утворюють комплекс і успадковуються разом.

КОМПЛЕКС ТВАРИННИЦЬКИЙ — велике спеціалізоване підприємство індустриального типу з виробництва молока, яловичини, свинини, яєць і вовни.

КОМФОРТ — сукупність умов утримання, вигод, які найповніше відповідають фізіологічним вимогам тварин.

КОНДИЦІЯ — рівень вгодованості тварин залежно від їх призначення (відгодівля, виставка, племпродукція та ін.)

КОНСЕРВАЦІЯ ГЕНЕТИЧНОГО МАТЕРІАЛУ — спосіб зберігання генетичної інформації за допомогою біологічних методів (заморожування сперми, яйцеклітин, ембріонів).

КОНСЕРВУВАННЯ КОРМІВ — технологічні способи обробки кормів з метою тривалого зберігання (сушіння, силосування, хімічне консервування)

КОНСТАНТНІСТЬ ПОРОДИ — здатність тварин однієї породи в ряді поколінь зберігати характерні ознаки.

КОНСТИТУЦІЯ — сукупність морфологічних і господарських ознак тварини, що характеризують її як єдине ціле. Головним показником конституції є генетично зумовлена здатність тварини протистояти несприятливим факторам і виявляти високу продуктивність, відтворювальну здатність та життєвість.

КОНТРАКТАЦІЯ — форма державних заготівель продуктів тваринництва шляхом укладання договорів.

КОНТРОЛЬНА ВІДГОДІВЛЯ - метод перевірки плідників і маток за скоростиглістю, оплатою корму і м'ясними якостями потомства,

КОНТРОЛЬНА ПОПУЛЯЦІЯ — група тварин, яка розмножується шляхом випадкового спарювання без урахування екстер'єру, конституції. Індивідуальної продуктивності й оцінки за якістю потомства. Для збереження контрольної популяції необхідно 25 — 50 плідників та 50 — 100 маток.

КОНТРОЛЬНА СТАНЦІЯ — підприємство, в якому проводиться перевірка продуктивності плідників.

КОН'ЮНКТИВІТ — запалення слизової оболонки очей.

КОПУЛЯТИВНІ ОРГАНИ — статеві органи, які служать у самців для введення в тіло самки сперми, а у самок — для приймання копулятивних органів самця і зберігання сперми.

КОПУЛЯЦІЯ — статевий акт у тварин, які мають копулятивні органи.

КОПЧЕННЯ — спосіб консервування м'ясних, рибних й інших харчових продуктів за допомогою диму і тепла під час згоряння деревного палива,

КОРЕЛЯЦІЯ — залежність між двома або декількома ознаками організму, яка виявляється в тому, що заміна однієї ознаки приводить до зміни іншої. Розрізняють кореляцію — генетичну і фенотипну, вона може бути позитивною, негативною і нейтральною, а також низькою, середньою і високою.

КОРЕНЕПЛІД — потовщений головний корінь, в якому відкладаються поживні речовини.

КОРЕНЕПЛОДИ — група сільськогосподарських рослин (кормових, напівцукрових і цукрових буряків, моркви, турнепсу), що їх вирощують для годівлі худоби та як сировину для харчової промисловості

КОРЕНЕРІЗКА — машина для подрібнення коренеплодів.

КОРМИ — продукти рослинного й тваринного походження, а також мінеральні та синтетичні препарати, що їх використовують в годівлі тварин

КОРМОВА БАЗА — система виробництва кормів для сільськогосподарських тварин.

КОРМОВА НОРМА — кількість енергії і поживних речовин, що необхідні для одержання планової продукції та збереження нормальної життєдіяльності організму тварин у певних умовах.

КОРМОВА ОДИНИЦЯ — одиниця виміру поживності кормів, які прирівнюються до поживності вівса середньої якості (в кг, а останнім часом в обмінній енергії, в мДж).

КОРМОВИЙ РАЦІОН — набір необхідної кількості кормів, яку тварина споживає за певний проміжок часу.

КОРМОВІ ВІДХОДИ — побічні продукти, що їх одержують при переробці рослинної і тваринної сировини й використовують для годівлі тварин (висівки, лузга, жом, меляса, макуха, шріт, м'язга, клейковина, барда, солодові ростки, пивна дробина, пивні і спиртові дріжджі, сколотили, сироватка молочна, кров, шквара, обрізки м'яса, шкіри, стравохода, селезінки, сичуга, хребці і плавці риби та ін.).

КОРМОВІ ТАБЛИЦІ — числові дані, що показують вміст у кормах кормових одиниць, обмінної енергії, перетравного протеїну, мікро- і макроелементів, амінокислот, каротину та ін.

КОРМОЦЕХ — будівля на території тваринницької ферми, в якій переробляють та готують корми для згодовування тваринам.

КРЕАТИН - азотиста органічна сполука, яка міститься в різних тканинах організму тварин і найбільше в м'язах. Бере участь в енергетичному обміні.

КРЕЙДА — осадова м'яка тонкозерниста гірська порода, особливо багата на кальцій, яка використовується як мінеральна підгодівля.

КРЕОЛІН — органічна сполука, що використовується як дезінфікувальний та лікувальний засіб.

КРИПТОРХІЗМ — вада внутрішньоутробного розвитку тварин, при якій один або обидва сім'яники містяться в черевній порожнині або паховому каналі

КРИСИД — препарат для знищення мишей та пацюків.

КРІОБІОЛОГІЯ — розділ біології, який вивчає вплив низьких і наднизьких температур на біологічні об'єкти і процеси.

КРОВ — особлива рідка тканина червоного кольору, що циркулює в замкнутій кровоносній системі організму, забезпечуючи гуморальний зв'язок між усіма органами й тканинами.

КРОВНІСТЬ ТВАРИН — оцінка помісних тварин за часткою спадковості порід, яких використовували при схрещуванні.

КРОВОНОСНА СИСТЕМА — система судин та порожнин в організмі тварин, по яких циркулює кров чи гемолімфа.

КРОВООБІГ — рух крові чи гемолімфи по системі кровоносних судин та порожнин організму тварин.

КРОВОТВОРЕННЯ — процес утворення, розвитку і дозрівання клітин крові, внаслідок якого спрацьовані клітини крові замінюються новими, повноцінними.

КРОВОТВОРНІ ОРГАНИ — органи тварин (кістковий мозок, селезінки, лімфатичні вузли та ін.), в яких утворюються формені елементи крові.

КРОВ'ЯНИЙ ТИСК — тиск крові у серцево-судинній системі тварин, який зумовлюється діяльністю серця, а також пружністю і тонусом судин.

КРОС — комплекс високопродуктивних відселекційованих ліній, які за визначеною схемою схрещування дають потомство з позитивним гетерозисом за продуктивністю і життєздатністю.

КРОСБРИДИНГ — схрещування тварин різних ліній (спеціалізованих або інбредних) з метою використання гетерозису у помісних потомків.

КРОСИНГОВЕР — взаємний обмін ідентичними ділянками гомологічних хромосом.

КРОХМАЛЬ — основне джерело вуглеводів і енергії в більшості раціоні» для тварин. У зерні пшениці його міститься 75 %, кукурудзи — 72, жита — 70, ячменю — 65, вівса — 58, а в картоплі — 12 — 25 %.

КРОХМАЛЬНИЙ ЕКВІВАЛЕНТ — одиниця оцінки загальної поживності кормів. Вівсяна кормова одиниця дорівнює 0,6 крохмального еквівалента.

КУЛЬТУРНІ ПАСОВИСЬКА — високопродуктивні пасовиська з травостоєм злаково-бобових або злакових рослин, де запроваджено загінну систему випасання сільськогосподарських тварин.

КУПАННЯ ТВАРИН — водна процедура, що застосовується з гігієнічною і лікувальною метою, а також для загартовування тварин.

Л

ЛАБІЛЬНІСТЬ — здатність функцій, органів і тканин організму тварин реагувати на зміни зовнішнього і внутрішнього середовища.

ЛАБОРАТОРІЯ — спеціально обладнане приміщення для проведення наукових, виробничо-контрольних і учбових досліджень.

ЛАБОРАТОРНІ ТВАРИНИ — піддослідні тварини (кролі, морські свинки, білі миші, щурі, собаки, коти, жаби, а в окремих випадках коні, велика рогата худоба та ін.), яких використовують в лабораторіях для наукових досліджень.

ЛАЙВСТОК — цех передзабійної витримки тварин.

ЛАЙНКРОСБРИДИНГ — один із варіантів промислового схрещування, при якому маток певної лінії однієї породи спаровують з плідниками певної лінії іншої породи, що добре поєднуються.

ЛАКТАЗА — фермент, який гідролізує лактозу до глюкози і галактози.

ЛАКТАЦІЙНА КРИВА — графічне зображення процесу лактації

ЛАКТАЦІЙНИЙ ПЕРІОД — час від родів до припинення виділення молока, який в середньому триває: у корів — 300 днів, кіз — 240 — 300, кобил — 270, овець — 120 — 150, свиней — 60 — 70 днів.

ЛАКТАЦІЯ — процес утворення, накопичення і виділення молока молочною залозою тварин.

ЛАКТОГЕННИЙ ГОРМОН — гормон передньої частки гіпофіза.

ЛАКТОЗА — молочний цукор, який утворюється в молочній залозі та у вільному вигляді входить до складу молока всіх тварин.

ЛАКТОМЕТР — прилад для визначення вмісту води, густини і питомої маси молока.

ЛАКТОРІЯ — нетримання молока, мимовільне його виділення.

ЛАТЕНТНИЙ — прихований проміжок часу до появи перших ознак захворювання.

ЛЕЙКОЗИ — загальне захворювання кровотворних органів і крові

ЛЕЙКОЦИТАРНА ФОРМУЛА - процентне відношення окремих видів лейкоцитів крові до загальної їх кількості

ЛЕЙКОЦИТИ — група формених елементів крові тварин, які виконують захисну функцію в організмі.

ЛЕЙЦИН — одна з незамінних амінокислот, з якою пов'язаний ріст, розвиток організму тварин.

ЛЕТАЛЬНІ ГЕНИ — гени, що блокують нормальний розвиток статевих клітин (гамет) або призводять до загибелі дорослих організмів.

ЛИЗУХА — хронічна хвороба тварин, що з'являється внаслідок порушення мінерального обміну.

ЛИНЯННЯ — періодична зміна шкірного покриву у тварин та епідермальних утворень (волосся, пір'я, луска та ін.), що пов'язано з пристосуванням до відповідної пори року.

ЛИВЕР — органи (печінка, легені і серце) забитої тварини.

ЛІАЗИ — клас ферментів, які каталізують реакції конденсації двох молекул за рахунок розщеплення аденозинтрифосфornoї кислоти.

ЛІГНІН — органічна речовина, що поряд з целюлозою є основною складовою частиною здерев'янілих тканин вищих рослин.

ЛІЗИН — одна з незамінних для тварин амінокислот, що входить до складу майже всіх білків. Застосовують для збагачення раціону.

ЛІЗОЦИМ — антибіотична речовина білкової природи; міститься у виділеннях тварин (у сечі, слині, слизовій рідині).

ЛІМФА — прозора жовтувата рідина, що міститься у лімфатичній системі тварин і складається з плазми та переважно лімфоцитів. Відіграє значну роль в обміні речовин і виконує ряд захисних функцій в організмі тварин.

ЛІМФАТИЧНА СИСТЕМА — система судин та спеціальних утворів, по яких в організмі тварин від тканин відтікає лімфа.

ЛІМФАТИЧНИЙ ВУЗОЛ — спеціальний орган, до якого сходяться лімфатичні судини певної ділянки тіла тварин, є складовою частиною лімфатичної системи.

ЛІМФООБИГ — рух лімфи від тканин і органів до венозного русла.

ЛІМФОУТВОРЕННЯ — процес утворення лімфи, який відбувається внаслідок життєдіяльності органів.

ЛІМФОЦИТИ — одна із форм лейкоцитів, які утворюються в лімфатичних вузлах, селезінці, підгрудинній залозі тварин або міжпородній основі, подібні за типом будови тіла, з високою комбінаційною здатністю, відселекційовані у певному напрямку продуктивності і використовуються в системі гібридизації.

ЛІНІЯ — група тварин, яка розводиться в ряді поколінь від одного або декількох видатних родоначальників, має відповідний напрямок, рівень і константність продуктивності та комбінаційну здатність при поєднанні з іншими лініями, що забезпечує високий ефект гетерозису.

ЛІНІЯ БАТЬКІВСЬКА — лінія, в якій використовують переважно плідників для схрещування в системі гібридизації.

ЛІНІЯ ГЕНЕАЛОГІЧНА — група плідників декількох поколінь, подібних за екстер'єром і продуктивністю, які походять від одного родоначальника.

ЛІНІЯ ЗАВОДСЬКА — група тварин племінного підприємства спільного походження із спадково покращеною продуктивністю, поголів'я якої дозволяє проводити внутрілінійний підбір без спорідненого розведення.

ЛІНІЯ МАТЕРИНСЬКА — лінія, в якій використовують переважно маток для схрещування у системі гібридизації.

ЛІНІЯ ІОЛІГІБРИДНА — лінія, тварини якої одержані внаслідок схрещування декількох вихідних порід.

ЛІНІЯ СПЕЦІАЛІЗОВАНА — лінія, тварини якої виведені на внутрі- або міжпородній основі, подібні за типом будови тіла, з високою комбінаційною здатністю, відселекційовані у певному напрямку продуктивності і використовуються в системі гібридизації.

ЛІПАЗИ — ферменти, що забезпечують гідроліз жирів з утворенням гліцерину і жирних кислот.

ЛІПІДИ — група органічних сполук (жирів і жироподібних сполук), що мають спільні фізико-хімічні властивості і відіграють важливу роль в життєвих процесах організму.

ЛІПОЇДИ — група жироподібних речовин тваринного походження складні ліпіди.

ЛІПОПРОТЕЇДИ — складні білки, які утворюються з пористих білків і ліпідів.

ЛІТНЄ ТАБІРНЕ УТРИМАННЯ ТВАРИН — утримання тварин у пасовищний період у спеціальних таборах.

ЛІТНІЙ ТАБІР — комплекс споруд спрощеного типу для літнього утримання тварин.

ЛОКАЛІЗАЦІЯ — ізолювання, обмеження розповсюдження захворювання тварин.

ЛОКУС — місцезнаходження відповідного гена, його алелів на генетичній або цитологічній карті.

ЛОХІЇ — післяродові виділення через статеві органи секретів, що утворюються в перші дні після родів у тварин.

ЛУЗГА — відходи олійножирової промисловості, які одержують переважно при переробці соняшнику.

ЛЮКСМЕТР — оптичний прилад для вимірювання освітленості

ЛЮПИНОЗ — отруєння тварин при згодовуванні їм гіркокого (алкалоїдного) люпину.

ЛЮТЕЇН — пігмент, який входить до складу секретів жовтого тіла яєчників.

ЛЮТЕОСТЕРОН — гормон жовтого тіла тварин.

МАКСИМАЛЬНА ВОЛОГІСТЬ — максимальний вміст водяної пари за даних умов, в г/м³ або гранична її пружність за тих же умов в мм. рт. ст.

МАКСИМАЛЬНИЙ ТЕРМОМЕТР — ртутний термометр, призначений для вимірювання найвищої температури (повітря, води, тіла тварини і т. д.) за певний проміжок часу.

МАКРОЕЛЕМЕНТИ — хімічні елементи, що містяться в організмі тварин у значній кількості (від десятків відсотків до десятих і сотих відсотка). До них належить кальцій, фосфор, натрій, калій, кремній, хлор, сірка, залізо і магній, які становлять 99,6 % усіх хімічних елементів в організмі тварин.

МАКУХА — побічний продукт олійного виробництва, який одержують після отримання олії з насіння олійних культур.

МАЛЬТАЗА — гідролітичний фермент, що розщеплює мальтозу і міститься в слині, підшлунковому і кишковому соці тварин.

МАЛЬТОЗА — солодовий цукор, дисахарид, основний структурний елемент крохмалю і глікогену.

МАРГАРИН — харчовий продукт, виготовлений із гідролізованих і натуральних тваринних жирів, із суміші рослинних олій, молока і харчових домішок (солі, цукру, вітамінів, фосфатидів, емульгаторів та ін.).

МАРКУВАННЯ М'ЯСА — нанесення спеціальних штампів, які визначають ступінь вгодованості і санітарну характеристику м'яса.

МАРМУРОВІСТЬ М'ЯСА — подібний до малюнка мармуру вигляд м'яса на розрізі, зумовлений розміщенням жирових прожилок між м'язовими волокнами і пучками.

МАСАЖ — комплекс механічних подразнень тіла або окремих його ділянок з лікувальною та іншою метою.

МАСА ТВАРИН — показник величин тіла тварин, що дозволяє контролювати ріст, розвиток при вирощуванні й відгодівлі.

МАСЛЯНОКИСЛЕ БРОДІННЯ - процес зброджування вуглеводів і деяких органічних кислот анаеробними бактеріями з утворенням переважно масляної кислоти, вуглекислоти і водню.

МАСОВА СЕЛЕКЦІЯ — відбір тварин за власною продуктивністю (фенотипом).

МАСТИТ — гострий запальний процес у тканинах молочної залози.

МАСТЬ — забарвлення волосяного покриву у тварин.

МАТЕМАТИЧНА ГЕНЕТИКА - розділ генетики, що вивчає явище спадковості і мінливості, який повністю або частково будується за статистичною закономірністю.

МАТЕРИНСЬКЕ УСПАДКУВАННЯ - передача ознак виключно по материнській лінії, що зумовлено факторами цитоплазми.

МАТЕРИНСЬКИЙ ЕФЕКТ — вплив матері на потомство, зумовлений плазматичним успадкуванням, умовами розвитку ембріонів в утробний період і вирощуванням потомства в підсисний період.

МАТКА — орган жіночої статеві системи, який служить для розвитку плодів.

МАЦЕРАЦІЯ ПЛОДА — процес розсмоктування плода в матці, буває внаслідок потрапляння в статеві шляхи деяких видів мікрофлори.

МЕДИЧНИЙ ТЕРМОМЕТР — ртутний термометр, який призначений для визначення температури тіла.

МЕЗЕНХІМА — зародкова сполучна тканина, яка заповнює проміжки між зародковими листками.

МЕЗОДЕРМА — середній зародковий листок.

МЕЙОЗ — одна з форм поділу клітин на певних етапах життєвого циклу організмів, яким властиве статеве розмноження.

МЕЛАНІЗМ — наявність великої кількості пігментів меланіну у зовнішніх покриттях (шкірі, волоссі, пір'ї) тварин, що зумовлює їх темне (чорне, коричневе, буре та ін.) забарвлення.

МЕЛЯСА — відходи цукробурякового виробництва.

МЕТАБОЛИТИ — речовини, що утворюються в клітинах, тканинах та органах тварин у процесі проміжного обміну речовин і беруть участь в наступних процесах асиміляції й дисиміляції

МЕТІОНІН — сірковмісна незамінна амінокислота, яка входить до складу багатьох тваринних білків.

МЕТОДИ РОЗВЕДЕННЯ — засіб удосконалення свійських тварин шляхом зміни спадковості у бажаному напрямку. Розрізняють розведення чистопородне, яке включає інбридинг, лінійне, крос ліній, освіжіння крові, та схрещування — промислове, ввідне, відтворювальне, вбирне, перемінне.

МЕТРИТ — запалення матки.

МІГРАЦІЯ — введення або виведення тварин із однієї популяції в іншу; дозволяє прискорити селекційний процес. Має поширення при штучному осіменінні, коли спермою плідників однієї популяції запліднюють маток інших популяцій.

МІКОЗИ — хвороби тварин, що їх спричиняють паразитичні грибки.

МІКОЛОГІЯ — розділ ботаніки, що вивчає гриби.

МІКОТОКСИКОЗИ — захворювання тварин, які виникають внаслідок поїдання корму, зараженого токсичними грибами або продуктами їхньої життєдіяльності

МІКРОЕЛЕМЕНТИ — хімічні елементи, які містяться в організмах у малих концентраціях і забезпечують їх нормальну життєвість. Нараховується понад 60 мікроелементів, які входять до складу близько 200 металоферментів. До них належать йод, кобальт, марганець, мідь, фтор, цинк та ін.

МІКРОЕЛЕМЕНТОЗИ — хвороби обміну речовин, викликані нестачею або надлишком в організмі тварин тих або інших мікроелементів.

МІНІМАЛЬНИЙ ТЕРМОМЕТР — спиртовий термометр, який призначений для вимірювання найнижчої температури, властивої тілу за певний проміжок часу.

МОДИФІКАЦІЯ — зміна ознак організму (фенотипу) під впливом факторів зовнішнього середовища без зміни генотипу.

МОЗОК — центральний відділ нервової системи, який забезпечує діяльність всіх життєвих функцій організму тварин, включаючи вищу нервову систему.

МОКРЕЦЬ — запалення шкіри (екзема, дерматит) на задній і боковій поверхні путової ділянки кінцівок коней і великої рогатої худоби.

МОЛЕКУЛЯРНА БІОЛОГІЯ — розділ біології, що вивчає основні властивості і вияви життя на молекулярному рівні.

МОЛЕКУЛЯРНА ГЕНЕТИКА - розділ генетики, який на субклінічному молекулярному рівні вивчає матеріальні основи спадковості й мінливості живих істот.

МОЛОДНЯК — тварина у віці від народження до початку племінного використання й переведення в основне стадо.

МОЛОЗИВО — секрет молочних залоз, який утворюється в останні дні вагітності та перші дні після родів. За набором, поєднаністю поживних речовин воно має високу біологічну цінність та калорійність. У більшості тварин молозивний період триває від 2 до 10 діб.

МОЛОКО — секрет молочних залоз, який виробляється в період лактації і призначений для вигодовування потомства. У ньому міститься понад 100 різних життєво важливих компонентів.

МІКРОКЛІМАТ — сукупність фізичних, хімічних і механічних факторів середовища приміщень, які впливають на організм тварин.

МІКРОСКОПІЯ — метод спостереження клітин та їхніх органів за допомогою мікроскопів.

МІКРОСОМИ — субмікроскопічні білковоліпоїдні тільця.

МІКРОТОМ — прилад, за допомогою якого роблять зрізи шматочків тканини або органів для мікроскопічних досліджень.

МІКРОФЛОРА — сукупність різних видів мікроорганізмів, що населяють відповідне середовище (повітря, воду, рубець тварин та ін.).

МІНЕРАЛЬНА ПОЖИВНІСТЬ КОРМІВ - властивість кормів задовольняти потребу тварин у мінеральних речовинах.

МІНЕРАЛЬНЕ ЖИВЛЕННЯ ТВАРИН - сукупність процесів споживання, переміщення і засвоєння хімічних елементів, необхідних для життєдіяльності тварин.

МІНЕРАЛЬНИЙ ОБМІН — сукупність фізіологічних процесів надходження, перетворення, використання і виділення з організму тварин мінеральних елементів.

МІНЛИВІСТЬ — властивість організмів набувати нових ознак або втрачати попередні під впливом різних факторів.

МІОГЕН — група розчинних білків м'язів.

МІОГЛОБІН — складний білок м'язів групи хромопротеїдів.

МІОГРАФ — прилад для графічної реєстрації м'язових скорочень.

МІОЗИН — найважливіший білок м'язів, який є основною складовою частиною міофібрил.

МІОФІБРИЛИ - скоротні нитки волокон поперечносмугастих м'язів та цитоплазми клітин гладких м'язів.

МИТОЗ — непрямий поділ клітин, найпоширеніший спосіб розмноження тваринних клітин.

МИТОХОНДРІЇ — органоїди клітин тварин, які забезпечують утворення, нагромадження і розподіл енергії в клітинах.

МІЧЕННЯ ТВАРИН — позначення тварин умовними мітками.

МОДЕЛЬНА ТВАРИНА — тварина, в якій найбільше виявлений бажаний тип породи, типу, лінії, стада.

МОЛОЧНА ПРОДУКТИВНІСТЬ — кількість молока, що його виділяє тварина за період лактації.

МОЛОЧНА ПРОМИСЛОВІСТЬ — галузь, що об'єднує підприємства, які виробляють з молока молочні продукти.

МОЛОЧНА СПРАВА — наука, що вивчає склад і властивості молока, технологію одержання та обробляння його для збереження свіжості, а також переробляння на молочні продукти.

МОЛОЧНІ ЗАЛОЗИ — органи самок, які продукують молоко в період лактації.

МОНІТОРИНГ — комплексна система безперервних спостережень, оцінки і прогнозів змін стану біосфери або 51 окремих елементів.

МОНОКОРМ — продукт із однієї або кількох частин кормової рослини одного виду.

МОНОСПЕРМІЯ — запліднення яйцеклітин одним спермієм.

МОРФОЛОГІЧНИЙ СКЛАД ТУШІ — співвідношення в туші різних тканинах м'язової, жирової й кісткової

МОРФОЛОГІЯ ТВАРИН — вчення про форму і будову тваринних організмів в їх індивідуальному (онтогенез) й історичному (філогенез) розвитку.

МОЦІОН — господарський захід, що передбачає перебування і рух тварин на свіжому повітрі,

МУТАГЕНЕЗ — процес виникнення спадкових змін (мутації), які з'явилися природно або за допомогою фізичних чи хімічних мутагенів.

МУТАГЕНИ — фізичні й хімічні фактори, вплив яких на організм супроводжується появою мутацій. До фізичних факторів належать усі види іонізуючого, ультрафіолетового опромінювання, високі і низькі температури, а до хімічних — алкалоїди, деякі види біополімерів та ін.

МУТАНТ — організм, у якого відбулась спадково зміна гена або хромосомна перебудова. Він відіграє важливу роль в еволюції через те, що є вихідним матеріалом для природного відбору.

МУТАЦІЯ — раптова природна або штучна зміна генетичного матеріалу, яка призвела до зміни тих або інших ознак організму.

М'ЯЗГА — відходи крохмального виробництва, які одержують після виділення крохмалю із бульб картоплі, зерна злакових культур.

М'ЯЗИ — органи тіла тварин, що складаються із м'язової тканини, здатної до скорочення під впливом імпульсів.

М'ЯЗОВА ТКАНИНА — складає основну масу м'язів тіла та здійснює функції їх скорочення.

М'ЯСНА ПРОДУКТИВНІСТЬ — одна з основних господарсько корисних ознак сільськогосподарських тварин, яка залежить від спадкових особливостей організму, виду, породи, умов вирощування й годівлі, віку, статі, стану вгодованості та ін.

М'ЯСНА ПРОМИСЛОВІСТЬ — галузь харчової промисловості, що об'єднує підприємства, які здійснюють забій сільськогосподарських тварин, оброблення продуктів забою та виробництво м'ясних продуктів.

М'ЯСНЕ БОРОШНО — відходи м'ясної промисловості, білковий корм, який виготовляється з непридатного для харчування м'яса та відходів боєнського виробництва.

М'ЯСНИЙ ХЛІБ — харчовий продукт, який виготовляють з м'ясного фаршу і запікають у формах.

М'ЯСНІ КОНСЕРВИ — харчові продукти, виготовлені з різних видів м'яса або субпродуктів, спеціально оброблені й придатні для тривалого зберігання.

М'ЯСНІ ПРОДУКТИ — харчові продукти, виготовлені з м'яса (ковбаси, корейка, шинка, рулет, бекон, баликові продукти та ін.) або субпродуктів (м'ясний хліб, язик, печінка, серце та ін.); мають високу поживність.

М'ЯСО — високоцінний продукт, до складу якого входять м'язова, сполучна, жирова, кісткова, хрящова тканини, а їх кількість і співвідношення залежать від виду, статі, породи, вгодованості і умов утримання тварин.

М'ЯСО-КІСТКОВЕ БОРОШНО — відходи м'ясної промисловості, виготовляють його з цілих туш тварин, непридатних для харчування, з трупів тварин, відходів боєнь, консервних заводів та ін.

М'ЯСОКОМБІНАТ — промислове підприємство по забою сільськогосподарських тварин і перероблянню м'яса та інших продуктів на харчові й кормові продукти, технічні вироби, медичні препарати.

М'ЯСОПЕРЕРОБНИЙ ЗАВОД — промислове підприємство, яке не має цехів первинного перероблення забитих тварин, а працює на привізній сировині і виробляє ковбасні, м'ясні напівфабрикати і фасує м'ясо.

НАБРЯК — патологічний стан, при якому у тканинах тварин накопичується надмірна кількість водянистої речовини (води, електролітів, білків); настає внаслідок загального або місцевого порушення водносолевого обміну і нормального переходу води з крові у тканини і назад.

НАБУТІ ОЗНАКИ — риси, відсутні у предків тварин, які з'явилися в організмі протягом його індивідуального життя під впливом зовнішніх умов.

НАВАНТАЖЕННЯ — кількість тварин, що закріплені за одним працівником, та маток, запліднених одним плідником.

НАВАНТАЖЕННЯ ПАСОВИСКЬКА — кількість голів тварин, що припадає в середньому на 1 га пасовиська за весь період його використання в пасовищному сезоні.

НАГУЛ ТВАРИН — вирощування і відгодівля на пасовиськах великої рогатої худоби, овець та коней, призначених для забою на м'ясо.

НАДІЙ — кількість молока, що його одержують від сільськогосподарських тварин за певний проміжок часу (одне доїння, добу, лактацію, рік або за весь період використання).

НАПІВФАБРИКАТИ — м'ясні продукти, які потребують кулінарного оброблення.

НАПРЯМ ПРОДУКТИВНОСТІ — здатність високопродуктивних тварин давати продукцію певної якості.

НАПУВАННЯ ТВАРИН — забезпечення сільськогосподарських тварин доброякісною водою в достатній кількості.

НАРКОЗ — втрата чутливості у тварин внаслідок застосування наркотичних засобів.

НАРКОТИЧНІ ЗАСОБИ — група лікарських речовин (тіопентал, хлоралгідрит, хлороформ, ефір, етиловий спирт та ін.), що викликають у тварин стан штучного сну (наркоз).

НАТУРАЛІЗАЦІЯ — пристосування тварин до життя на новій території; при цьому можливі неспадкові зміни обміну речовин.

НЕБЛАГОПОЛУЧНИЙ ПУНКТ — населений пункт або окремі тваринницькі об'єкти, на території яких виявлені осередки інфекційної к пороби тварин.

НЕВРОН (НЕЙРОН) — основний структурний і фундаментальний елемент (клітина з її відростками) нервової системи.

НЕЗАМІННІ АМІНОКИСЛОТИ — амінокислоти, які не синтезуються в організмі (валін, ізолейцин, лейцин, лізин, метіонін, треонін, триптофан,) або синтезуються в недостатній кількості і повинні надходити з кормом.

НЕЗАМІННІ ЖИРНІ КИСЛОТИ — жирні кислоти, які необхідні для росту і розвитку тварин, але не синтезуються (лінолева) або частково синтезуються в організмі (ліноленова і арахідонова) з лінолевої кислоти і повинні надходити з кормом.

НЕЙРОГУМОРАЛЬНА РЕГУЛЯЦІЯ - регуляція діяльності різних систем організму, що здійснюється за участю нейрорефлекторних та гуморальних механізмів.

НЕКРОБАКТЕРІОЗ — інфекційна хвороба тварин, що її спричиняє бактерія.

НЕКРОБІОЗ — процес відмирання тканини у живому організмі тварин.

НЕКРОЗ — змортвіння частин тіла в живому організмі тварин.

НЕКРОСПЕРМІЯ — нерухомість спермійів у свіжооодержаній спермі внаслідок порушення функцій сім'яників та їх придатків.

НЕОТЕНІЯ — передчасне завершення онтогенезу тваринних організмів, коли попередня фаза розвитку стає кінцевою. Одна з форм недорозвитку тварин, котра характеризується надмірним розвитком статевих органів.

НЕПЛІДНІСТЬ — порушення здатності зрілого організму відтворювати потомство. Розрізняють природжену, старечу, симптоматичну, аліментарну, експлуатаційну, кліматичну та штучно набуту неплідність.

НЕРВИ — сукупність у тварин нервових волокон, по яких проходять нервові імпульси.

НЕРВОВА СИСТЕМА — система нервових елементів або органів у тварин, яка регулює всі функції організму, здійснює їх взаємозв'язок.

НЕСУМІСНІСТЬ — ускладнення схрещування двох особин, що робить неможливим запліднення.

НЕФРИТ — запалення нирок, головним чином їхніх судинних клубочків.

НЕФРОН — основний структурний і функціональний елемент нирок тварин.

НИРКИ — парні органи видільної системи тварин.

НІЖНІСТЬ М'ЯСА — органолептичний показник тих зусиль, які затрачаються на руйнування продукту при розжовуванні.

НІМФОМАНІЯ — порушення періодичності статевого циклу, проявом чого є посилене або часте чи безперервне статеве збудження самки.

НІТРАТИ — токсичні для організму тварин солі азотної кислоти.

НІТРИТИ — високотоксичні для організму тварин солі азотистої кислоти.

НОРМА ГОДІВЛІ — науково обґрунтована потреба тварини в енергії, поживних і мінеральних речовинах та вітамінах.

НОРМА РЕАКЦІЇ — специфічний спосіб реагування фенотипу на зміну навколишнього середовища. В залежності від природи генотипу успадковується не фенотип, а лише відповідна норма реакції, яка може бути реалізована по-різному в межах, зумовлених специфікою генотипу.

НУКЛЕАЗИ — ферменти, що розщеплюють неуклеїнові кислоти та їхні похідні

НУКЛЕЙНОВІ КИСЛОТИ — високомолекулярні органічні речовини, які складаються з великої кількості зв'язаних між собою мононуклеотидів.

НУКЛЕОПРОТЕЇДИ — складні білки, побудовані з простих білків і нуклеїнових кислот.

НЮХ — здатність тварин сприймати і розрізняти різні запахи.

О

ОКСИДАЗИ — ферменти, які каталізують окиснення водню органічних речовин молекулярним киснем.

ОКСИД ВУГЛЕЦЮ - отруйний для тварин безбарвний, без смаку і запаху газ — продукт неповного окислення вуглецю.

ОКСИПРОЛІН — амінокислота, складова частина білків.

ОКСИТОЦИН — гормон задньої частини гіпофіза.

ОЛІГОСПЕРМІЯ — зменшення кількості спермій в у спермі тварин внаслідок неправильної годівлі та експлуатації плідників.

ОНТОГЕНЕЗ — розвиток організму тварин, починаючи від запліднення яйцеклітини (зиготи) до природного завершення життєвого циклу. Він розділяється на стадії: ембріональний розвиток, після ембріональний розвиток, статевая зрілість і розмноження, старість та природна смерть.

ООГАМІЯ — тип статевого процесу у тварин, який характеризується злиттям яйцеклітини із спермієм.

ООГЕНЕЗ — сукупність послідовних процесів розвитку жіночої статевої клітини тварин від первинної клітини до зрілого яйця.

ООЦИТ — жіноча статевая клітина тварин у період її росту і дозрівання.

ОПЕРАТОР — основна категорія працівників тваринницьких комплексів по виробництву продуктів тваринництва

ОПЕРОН — одиниця зчитування генетичної інформації.

ОПІК — ушкодження організму тварин, що його спричиняє дія високої температури та хімічних речовин.

ОПЛАТА КОРМУ — кількість продукції тваринництва, одержаної на одиницю спожитого твариною корму, вираженої в кормових одиницях або сухій речовині

ОБ'ЄМИСП КОРМИ — продукти рослинного походження, що містять багато клітковини (грубі корми) та вологи (соковиті корми).

ОРЛІК КОРМІВ — система вимірювання і документального відображення кормів, що є в господарстві, та контроль за їх використанням.

ОБМІН ЕНЕРГІЇ — сукупність окисно-відносних процесів, що забезпечують надходження, перетворення і виведення з організму енергії

ОБМІННА ЕНЕРГІЯ — енергія корму, яка в організмі тварин перетворюється на енергію фізіолого-біохімічну і вимірюється в мДж.

ОБМІН РЕЧОВИН (МЕТАБОЛІЗМ) — сукупність хімічних перетворень в організмі тварин, що забезпечують їх ріст, життєдіяльність, відтворення і постійний контакт із навколишнім середовищем.

ОБОРОТ СТАДА — планові або фактичні зміни в складі вікових і статевих груп тварин протягом певного календарного періоду відповідно до завдань господарства і природних умов відтворення стада.

ОВОГЕНЕЗ — процес розвитку яйцеклітин у тварин, який включає три періоди: розмноження, ріст і дозрівання статевих клітин.

ОВУЛЯЦІЯ — вихід із яєчника тварин зрілих яйцеклітин при розриві фолікулів.

ОДНОРІДНА ГРУПА — тварини, однакові за віком, статтю, живою міною, вгодованістю, що утримуються окремими групами.

ОДОМАШНЕННЯ ТВАРИН — процес приручення диких тварин, при якому вони перетворюються на свійських і розводяться в штучно створених умовах для задоволення господарських потреб.

ОЖИРІННЯ ТВАРИН — ненормальне збільшення маси тіла тварини ш рахунок надмірного відкладання жиру в печінці, серці, нирках, молочних залозах, статевих та інших органах внаслідок порушення обміну речовин.

ОКИСНЕННЯ — сукупність хімічних реакцій, що протікають у живих клітинах і забезпечують організм тварин енергією

ОКІСТ (ТАЗОСТЕГНОВИЙ ВІДДІЛ) — задня частина півтуші, яка

ОПЛАТА ПРАЦІ — система винагороди працівників галузей тваринництва за їхню працю.

ОПРОМІНЕННЯ ОРГАНІЗМУ - поглинання тканинами організму тварин енергії іонізуючих випромінювань.

ОПТИМУМ — найсприятливіші умови для життєдіяльності організму або перебігу фізіологічного процесу.

ОРГАНІЗМ — біологічна цілісна система, що складається із взаємопов'язаних і підпорядкованих елементів, взаємовідносини яких і особливості будови детерміновані, як функціональне ціле.

ОРГАНОГЕНЕЗ — формування органів у процесі ембріонального розвитку організму тварин.

ОРГАНОЇДИ — структурні компоненти клітин тварин.

ОРХІТ — запалення сім'яників тварин, яке настає внаслідок травм або захворювання.

ОСВІЖІННЯ КРОВІ — завезення і використання в стаді неспоріднених тварин тієї самої породи, але з інших племінних господарств, з метою ліквідації окремих недоліків у розвитку та дії інбридингу.

ОСВІТЛЕННЯ — створення освітленості поверхні предметів усередині приміщень за допомогою світлової енергії сонця або штучного джерела світла.

ОСІМЕНІННЯ — зближення гамет, яке у тварин передуює заплідненню.

ОСНОВНЕ ПОГОЛІВ'Я — дорослі тварини племінного стада, від якого одержують племінний молодняк.

ОФІЦІЙНИЙ ОБЛІК — облік продуктивності тварин, що ведеться державними контролерами-асистентами.

ОХОЛОДЖЕНА ТУША — туша, охолоджена в холодильнику до температури 0 — 4 0С.

ОХОЛОДЖЕНЕ М'ЯСО — знижена температура м'яса в холодильнику з метою тривалого зберігання.

ОХОЛОЛА ТУША — свіжа туша, яка має температуру +4 — +12°С і зберігається певний час до її використання.

ОЦІНКА ГЕНЕТИЧНОГО ЗДОРОВ'Я — перевірка фенотипічно нормальної тварини, і в першу чергу плідників, на наявність неблагополучних рецесивних алелів тесту на гетерозиготність.

ОЦІНКА ЗА ВЛАСНОЮ ПРОДУКТИВНІСТЮ — оцінка спадкових якостей племінної тварини за продуктивністю і розвитком (за фенотипом).

ОЦІНКА ЗА ПОБІЧНИМИ РОДИЧАМИ — оцінка спадкових якостей племінної тварини за продуктивністю братів-сестер (сибсів) і напівбратів напівсестер (напівсибсів)

ОЦІНКА ЗА ПОХОДЖЕННЯМ - оцінка спадкових якостей племінної тварини за продуктивністю предків.

ОЦІНКА ЗА ЯКІСТЮ ПОТОМСТВА - оцінка спадкових якостей племінної тварини за продуктивністю потомства (за генотипом).

ОЦІНКА ПЛЕМІННОЇ ЦІННОСТІ - оцінка племінних якостей тварини на підставі аналізу інформації про саму тварину, предків, родичів та потомства.

ОЦІНКА ПЛІДНИКІВ ЗА ПОТОМСТВОМ - встановлення генотипу плідника за особливостями та характером розвитку одержаного від нього потомства.

ОЦІНКА СПЕРМИ — визначення показників сперми, пов'язаних з її запліднювальною здатністю.

ОЦІНКА ТВАРИН — один із важливих заходів у системі племінної роботи, що його застосовують для виявлення спадкових якостей тварин.

ОЦІНКА ЯКОСТІ ВОДИ — визначення хімічних, фізичних і бактеріологічних характеристик води та придатності її до пиття або господарського використання.

ОЦІНКА ЯКОСТІ КОРМІВ — сукупність показників, які характеризують відповідність та придатність кормів до згодовування сільськогосподарським тваринам.

ОЦІНКА ЯКОСТІ ПРОТЕЇНУ — показник, що характеризує здатність протеїну засвоюватися організмом тварин.

П

ПАРАЗИТИ — організми, які живляться за рахунок інших організмів і завдають їм шкоди (комарі, гедзі, воші, волосоїди, оводи, більшість гельмінтів та ін.).

ПАРАЛІЧ — відсутність довільних рухів або чутливості органа тварини внаслідок ураження нервової системи.

ПАРНА ТУША — свіжа туша після первинної переробки тварини, що може зберігати теплоту живого тіла (33 — 34 °C) протягом 2 — 3 годин.

ПАРУВАЛЬНИЙ ПЛАН — заздалегідь намічений порядок парування сільськогосподарських тварин у господарстві.

ПАРУВАННЯ — запліднення самок природним або штучним шляхом.

ПАСІННЯ ТВАРИН — годівля тварин зеленим кормом на природних і штучних пасовиськах.

ПАСОВИСЬКА — один з видів сільськогосподарських угідь, рослинність яких використовується для пасіння худоби.

ПАСОВИЩНИЙ ОБОРОТ — система використання пасовиськ, що забезпечує їхню високу продуктивність.

ПАСПОРТИЗАЦІЯ ФЕРМ — визначення і облік умов виробництва на тваринницьких фермах.

ПАСТА КОРМОВА — білково-вітамінний концентрат із зелених кормів (бобових, гички цукрових буряків та ін.), який використовують для підгодівлі тварин.

ПАСТЕРИЗАЦІЯ — спосіб знезаражування харчових продуктів повторним нагріванням до температури, нижчої за точку кипіння.

ПАСТУХ — працівник, який доглядає тварин на випасах.

ПАТОГЕННІ БАКТЕРІЇ — мікроорганізми, які, паразитуючи в організмі тварин, викликають його захворювання.

ПАТОКА — цукриста речовина, яку одержують гідролізом крохмалю.

ПАШТЕТ — харчовий продукт, який виготовляють з тонко подрібненого м'яса, печінки або інших субпродуктів.

ПЕНІЦИЛІН — антибіотик, продукт життєдіяльності плісеневого гриба,

ПЕПСИН — травний фермент шлункового соку тварин.

ПЕПТИДИ — речовини, до складу яких входять дві і більше амінокислот, з'єднаних між собою пептидними зв'язками.

ПЕРЕГУЛ — повторна охота тварин після осіменіння.

ПЕРЕДЗАБІЙНЕ ВИТРИМУВАННЯ ТВАРИН — тварин, відібраних для забою, припиняють годувати: велику рогату худобу і овець за 24 години, свиней — за 12 годин, а напувати — за 2 — 3 години.

ПЕРЕТРАВНІСТЬ КОРМІВ — властивість поживних речовин кормів перетравлюватись у засвоюваний стан під дією процесів, що відбуваються у травному тракті тварин.

ПЕРИКАРДИТ ТРАВМАТИЧНИЙ — травматичне запалення навколосерцевої сумки тварин.

ПЕРИСТАЛЬТИКА — ритмічні скорочення стінок порожнистих органів, внаслідок яких переміщується їхній вміст.

ПЕРІАРТРИТ — кісткові нарости в ділянці суглобів.

ПЕРОКСИДАЗИ — ферменти, які каталізують окиснення різних органічних сполук, нітритів та йодитів киснем перекису водню.

ПЕЧІНКА — травна залоза тварин.

ПИВНА ДРОБИНА — відходи пивоварного виробництва, що являють собою нерозчинний у воді осад солоду.

ПИВНІ ДРІЖДЖІ — відходи пивоварного виробництва, білковий і вітамінний корм для тварин, особливо для молодняка.

ПИЛ — завислі у повітрі частинки розміром не більш як 100 мкм.

ПІГМЕНТИ — забарвлені речовини, які входять до складу тканин організму тварин.

ПІДБІР — визначення батьківських пар із добором на плем'я тварин з метою одержання від них потомків з бажаними ознаками.

ПІДГОТУВАННЯ КОРМІВ ДО ЗГОДОВУВАННЯ — обробляння кормів для поліпшення їх смакових якостей, підвищення перетравності й поживності, а також знешкодження зіпсованих або отруйних кормів.

ПІДСТИЛКА — матеріали (торф, солома, тирса, сухе листя та ін.), що їх настеляють у тваринницьких приміщеннях на підлогу.

ПІДШЛУНКОВА ЗАЛОЗА — змішана залоза тварин, яка виділяє підшлунковий сік, що бере участь у травленні.

ПІРИДОКСИН — вітамін, з якого утворюють піридоксифосфат, що бере участь в обміні амінокислот.

ПІСЛЯРОДОВИЙ ПАРЕЗ — гостре нервово захворювання тварин, що супроводжується паралічем глотки, язика, кишечника кінцівок і втратою чутливості, настає переважно в перші дні після родів.

ПЛЕМІННА [ГЕНЕТИЧНА] ЦІННІСТЬ — цінність племінних тварин згідно з даними їх фактично визначеного або передбаченого впливу на якість потомства.

ПЛЕМІННА ФЕРМА — ферма господарства, яка розмножує та вирощує племінних тварин для продажу та відтворення власного стада.

ПЛЕМІННЕ СВІДОЦТВО — документ про походження, продуктивність, тип та інші якості тварин, сперми, ембріонів, яйцеклітин, складений на основі даних офіційного обліку продуктивності, класифікації за типом, даних імуногенетичного контролю.

ПЛЕМІННЕ ЯДРО — група кращих маток, виділених із загального стада, для одержання від них молодняка, який використовують для ремонту маточного поголів'я.

ПІСЛЯРОДОВИЙ ПЕРІОД — відрізок часу від закінчення родів до завершення інволюції статевих та інших органів самки, що піддалися змінам протягом вагітності і родів.

ПІХВА — периферійна частина статевих провідних шляхів у самок, що з'єднує матку із зовнішніми статевими органами і служить для статевого акту та виходу плоду.

ПЛАЗМА — рідка або гелеподібна частина біологічних структур (крові, лімфи, клітин цитоплазми та ін.) організму тварин.

ПЛАН СЕЛЕКЦІЙНО-ПЛЕМІННОЇ РОБОТИ - документ, що включає систему заходів, спрямованих на поліпшення племінних і продуктивних якостей сільськогосподарських тварин певної породи, а також господарства чи групи тварин.

ПЛАСТИЧНІСТЬ ГЕНЕТИЧНА — здатність генотипів змінюватися й спадково пристосовуватися до місцевих умов середовища.

ПЛАЦЕНТА — орган, який здійснює зв'язок між організмом матері та зародка в період внутрішньоутробного розвитку.

ПЛЕВРА — серозна оболонка, що вкриває органи і стінки грудної порожнини тварин.

ПЛЕВРИТ — запалення плеври. Розрізняють гострий та хронічний, серозний, фібринозний, гнійний та гнильний, сухий та вологий.

ПЛЕМІННА ГРУПА — група кращих маток, виділених із загального стада для одержання від них ремонтного молодняка.

ПЛЕМІННА КНИГА — книга, до якої записують племінних тварин, котрі відповідають вимогам стандарту для породи.

ПЛЕМІННА РОБОТА — зоотехнічні заходи й методи, спрямовані на якісне вдосконалення існуючих і створення нових високопродуктивних порід тварин.

ПЛЕМІННА СПРАВА — система зоотехнічних, селекційних і організаційно-господарських заходів, спрямованих на поліпшення існуючих, виведення і розведення нових генотипів сільськогосподарських тварин.

ПЛЕМІННА ТВАРИНА — тварина високої якості, яка пронумерована і може бути ідентифікована, походить від батьків, зареєстрованих у племінних документах, має згідно з установленими вимогами дані офіційного обліку продуктивності та класифікована за типом.

ПЛЕМІННИЙ ЗАВОД — вища категорія племінних господарств, основне завдання яких полягає у вдосконаленні та розмноженні існуючих та виведенні нових високопродуктивних генотипів.

ПЛЕМІННИЙ МОЛОДНЯК — висококласний молодняк від батьків з відомим походженням, призначений для відтворення стада.

ПЛЕМІННИЙ ОБЛІК — індивідуальна реєстрація суб'єктами племінного тваринництва даних про племінну цінність тварин з метою одержання систематизованих даних, необхідних для ведення племінної справи.

ПЛЕМІННИЙ РЕПРОДУКТОР — племінне господарство, яке займається розмноженням племінних тварин, що надходять із племзаводів, та вирощує племінний молодняк для товарних господарств.

ПЛЕМІННІ ЗАПИСИ — заводські записи, реєстрація даних, що характеризують племінних тварин з метою одержання про них систематизованих відомостей для правильного ведення племінної роботи.

ПЛЕМІННІ РЕСУРСИ — тварини, сперма, ембріони, яйцеклітини, які мають високу цінність.

ПЛІД — організм тварини протягом більшої частини внутрішньоутробного розвитку, від закінчення формування систем і органів зародка (ембріона) до народження.

ПЛІДНИК — статевозрілий самець, якого використовують у племінній роботі для відтворення стада.

ПЛОДЮЧІСТЬ — еволюційно набута здатність тварин народжувати властиве для кожного виду потомство за певний проміжок часу.

ПНЕВМОНІЯ — запальний процес легеневої тканини, який настає внаслідок переохолодження, вдихання подразнюючих речовин, ускладнення інфекційних та інвазійних хвороб.

ПОБІЧНА ПРОДУКЦІЯ — продукція, яку одержують від тварин поряд з основною і супутною (гній, пір'я, пух, щетина, послід та ін.).

ПОВЕДІНКА — здатність тварин змінювати свої дії, реагувати на зовнішні і внутрішні фактори.

ПОВНОЦІННА ГОДІВЛЯ — ступінь відповідності годівлі потребі тварин у поживних речовинах.

ПОВНОЦІННІСТЬ КОРМІВ — наявність у кормах всіх необхідних для організму тварини поживних речовин.

ПОВТОРЮВАНІСТЬ — ступінь співпадання величини ознак продуктивності у тварин у різні періоди життя.

ПОДІЛ — основна форма розмноження клітин.

ПОДРАЗЛИВІСТЬ — здатність організму тварини сприймати зміни навколишнього або внутрішнього середовища і відповідати на ці зміни реакцією збудження.

ПОДРАЗНИКИ — чинники (світло, звук, електрострум, дотик, кислоти, луги та ін.), що викликають зміни стану організму тварин.

ПОЖИВНІ КУЛЬТУРИ — культури, що засівають вслід за збиранням врожаю основної культури і дають урожай у цьому самому році.

ПОЖИВНІСТЬ КОРМІВ — властивість кормів задовольняти природні потреби тварин у поживних речовинах.

ПОЇДАННЯ КОРМУ — кількісна характеристика споживання корму до задоволення потреби.

ПОКОЛІННЯ — потомство тварин (діти, онуки, правнуки та ін.), з якими проводиться відповідна селекційна робота.

ПОЛІЕМБРІОНІЯ — багатозародковість, коли у тварини з однієї заплідненої яйцеклітини (зиготи) розвивається кілька зародків (близнюків).

ПОЛІМОРФІЗМ — існування в межах одного виду тварин двох або більше груп особин з різко відмінними якостями.

ПОЛІПЛОЇДІЯ — явище кратного збільшення кількості хромосом у клітинах рослин і тварин.

ПОЛІПШЕННЯ СІНОЖАТЕЙ І ПАСОВИСЬК - система заходів, спрямованих на підвищення продуктивності природних кормових угідь.

ПОЛІСАХАРИДИ — вуглеводи, молекули яких складаються з кількох або багатьох залишків моносахаридів або близьких до них речовин.

ПОЛІСПЕРМІЯ — запліднення яйцеклітини кількома сперміями.

ПОЛОВА — відходи, які одержують при обмолочуванні та очищенні зерна злаків, бобових культур, льону.

ПОЛОНИНИ — безлісі ділянки гірських хребтів Українських Карпат, що піднімаються понад пояс лісів.

ПОМІСЬ — тварина, що її одержують внаслідок парування тварин різних порід або розведення помісей «у собі».

ПОПУЛЯЦІЙНА ГЕНЕТИКА — розділ генетики, що вивчає генетичну будову і динаміку генетичного складу популяції.

ПОПУЛЯЦІЯ — сукупність особин одного виду, спільного генофонду, які займають відповідну територію.

ПОРОДА — велика цілісна група тварин, структурно об'єднаних за походженням, екстер'єрними - особливостями, напрямом продуктивності і типом обміну речовин, здатна стійко зберігати і успадковувати ці ознаки при чистопородному неспорідненому розведенні у певних природно-господарських умовах.

ПОРОДНА ГРУПА — група тварин, створена творчою діяльністю людини в певних господарських і природних умовах шляхом докорінного поліпшення заводського типу однієї породи при чистопородному розведенні або схрещуванні з іншими породами (видами); має господарську і племінну цінність, певну специфічність морфологічних, фізіологічних, продуктивних й інших господарсько-корисних ознак, що підтримуються добором та підбором і відрізняють їх від інших породних груп і порід, пристосована до умов зони розведення.

ПОРОДНЕ РАЙОНУВАННЯ — планове раціональне розміщення порід сільськогосподарських тварин по природно-економічних зонах країни з метою збільшення виробництва продукції тваринництва.

ПОРОДНІСТЬ ТВАРИН — кровність, наявність у тварин успадкованих, типових для породи ознак.

ПОСЛІД — елементи плідного яйця тварин, що включають плаценту, плідну оболонку, хоріон та пуповину.

ПОСТАДАПТАЦІЯ — процес удосконалення існуючих пристосувань будови і функцій організму тварин (дихання, травлення, кровообігу) до умов зовнішнього середовища.

ПОСТЕМБРІОНАЛЬНИЙ РОЗВИТОК — період індивідуального розвитку організму після виходу його з оболонок яйця або з материнського організму до смерті.

ПОТОМСТВО — приплід від родонаачальника або родонаачальниці в ряді поколінь, що послідовно змінюються.

ПРЕАДАПТАЦІЯ — процес виникнення в організмі тварин ознак, які не мають первісного пристосувального значення, але в змінених умовах існування можуть стати корисними.

ПРЕМІКСИ — збагачувальні суміші біологічно активних речовин мікробіологічного і хімічного синтезу, які застосовують для підвищення поживності комбікормів.

ПРЕНАТАЛЬНИЙ РОЗВИТОК — останній період ембріонального розвитку організму перед його народженням.

ПРЕПОТЕНТНІСТЬ — здатність плідника або матки передавати з особливо стійкістю свої індивідуальні якості потомству.

ПРЕФЕРЕНТ — плідник, який пройшов оцінку за якістю потомства і дає приплід.

ПРИБУТОК — грошовий вираз реалізованої частини чистого прибутку тваринництва, яка залишається після покриття всіх витрат на виробництво і реалізацію продукції.

ПРИВ'ЯЗЬ — пристосування для прив'язування тварин у приміщенні або на пасовиську.

ПРИПЛІД — потомство тварин.

ПРИРІСТ ЖИВОЇ МАСИ — збільшення живої маси тварин за певний проміжок часу.

ПРОБАНД — особина, що оцінюється за різними показниками походженням, боковими родичами, власною продуктивністю, якістю потомства.

ПРОВІДНІСТЬ — властивість нервової та м'язової тканини передавати збудження.

ПРОВІТАМІНИ — органічні сполуки, які в організмі перетворюються на вітаміни.

ПРОГЕСТЕРОН — статевий жіночий гормон, який утворюється у жовтому тілі, а під час вагітності — і в плаценті.

ПРОГНОЗ — передбачення, судження про дальший розвиток на підставі наявних даних.

ПРОГРАМА СЕЛЕКЦІЇ — визначення оптимальної системи розведення, включаючи добір та підбір з конкретною розробкою методів оцінки чоловічих і жіночих особин.

ПРОДУКТИВНІСТЬ ПРАЦІ — здатність конкретної праці виробляти певну кількість матеріальних благ за одиницю робочого часу.

ПРОДУКТИВНІСТЬ ТВАРИН — кількість продукції бажаної якості, яку одержують за певний період, і здатність тварин виконувати певну роботу.

ПРОДУКЦІЯ — сумарна кількість біомаси, утвореної за певний відрізок часу.

ПРОЗОРИСТЬ ВОДИ — межа видимості у її товщі або здатність пропускати сонячне світло без розсіювання.

ПРОМІЖНЕ УСПАДКУВАННЯ — успадкування, при якому ознаки помісних тварин займають середнє положення між відповідними ознаками обох батьків і в другому поколінні дають розщеплення.

ПРОМІЖНІ КУЛЬТУРИ — рослини, що дають урожай на полі навесні до сівби або восени після збирання основної культури сівозміни, а також ті, що займають площу одночасно з основною культурою.

ПРОМІРИ ТВАРИН — результати вимірювання окремих частин тіла (статей) тварин.

ПРОТЕАЗИ (ПРОТЕОЛІТИЧНІ ФЕРМЕНТИ) — ферменти, що прискорюють гідроліз білків і продуктів їх розпаду; до них належать: пепсин, хімозин, трипсин, хімотрипсин, катепсин та ін.

ПРОТЕЇДИ — складні білки, які містять лебідковий компонент (простетичну групу).

ПРОТЕЇН — всі азотисті речовини корму, до складу яких входять білки і небілкові азотисті сполуки — аміди.

ПРОТЕЇНИ — прості білки, які складаються із залишків амінокислот.

ПРОТЕЇНОВА ПОЖИВНІСТЬ КОРМІВ — здатність кормів задовольняти потребу тварин у протеїні.

ПРОТЕЇНОВЕ ВІДНОШЕННЯ — відношення кількості перетравних безазотистих речовин до кількості перетравного протеїну в кормі.

ПРОТЕЇНОВЕ ЖИВЛЕННЯ — сукупність фізіологічних процесів, що забезпечують надходження та засвоєння протеїну організмом тварин.

ПРОТЕЇНОВИЙ ЕКВІВАЛЕНТ — число, що показує, якій кількості сирого протеїну за вмістом азоту відповідає вагова кількість небілкової азотистої речовини.

ПРОТЕЇНОЇДИ — прості опорні білки, що є в кістковій і хрящовій тканинах, сухожилках, волоссі та ін.

ПРОТЕОЛІЗ — процес поступового розщеплення білків на пептиди і амінокислоти.

ПСИХРОМЕТР — прилад для визначення температури й вологості повітря.

ПСИХРОМЕТР АВГУСТА — прилад, який складається з сухого і мокрого термометрів (спиртових або ртутних), за допомогою якого визначають абсолютну вологість повітря.

ПСИХРОМЕТР АССМАНА — прилад, в головці якого встановлений вентилятор, що створює навколо резервуарів термометрів постійну швидкість руху повітря, за допомогою якого визначають абсолютну вологість.

ПУЛЬС — поштовхоподібні коливання стінок кровоносних судин у тварин, які викликаються викиданням крові з серця мри кожному його скороченні

ПУХ- різновидність пір'я птиці та волосся хутра ссавців з найтоншими, дуже м'якими волокнами.

P

РАДІАЦІЙНИЙ ЕФЕКТ — реакція клітин або організму тварин на дію іонізуючого випромінювання.

РАДІАЦІЯ — випромінювання електромагнітної енергії будь-яким джерелом.

РАДІОАКТИВНЕ ЗАРАЖЕННЯ - концентрування штучних радіоактивних речовин в організмі тварин, фуражі та ґрунті.

РАДІОАКТИВНІСТЬ — спонтанне перетворення атомних ядер одних хімічних елементів на ядра інших.

РАДІОБІОЛОГІЯ — наука про вплив усіх видів іонізуючих випромінювань на організм тварин.

РАДІОЕКОЛОГІЯ — наука про взаємозв'язки між радіоактивним середовищем, організмами тварин та їхніми угрупованнями.

РАДІОЗАХИСНІ РЕЧОВИНИ — речовини, що зменшують шкідливий вплив радіоактивних речовин.

РАДІОПРОТЕКТОРИ — речовини, введення яких в організм або поживне середовище перед дією іонізуючого випромінювання зменшує вплив радіації.

РАДІОРЕЗИСТЕНТНІСТЬ - здатність організму, окремих тканин або клітин витримувати високі дози іонізуючого випромінювання, не втрачаючи життєздатності.

РАДІОСТІЙКІСТЬ — міра стійкості клітин або організму тварин до дії іонізуючого випромінювання.

РАДІОЧУТЛИВІСТЬ — здатність клітин або організму тварини виявляти реакцію на дію іонізуючого випромінювання.

РАНГ — ступінь відмінностей, положення в групі ровесників за будь-якими ознаками.

РАХІТ — хронічна хвороба молодняка сільськогосподарських тварин, що супроводжується порушенням утворення і росту кісткової тканини.

РАЦІОН — набір та кількість фуражу для тварини на певний відрізок часу.

РЕАКЛІМАТИЗАЦІЯ — розведення тих чи інших тварин у будь-якій місцевості, яку вони раніше населяли, але вимерли або були знищені

РЕАКЦІЯ — відповідь організму на зовнішні та внутрішні подразники.

РЕВЕРСІЯ — відновлення в мутантного організму фенотипу внаслідок повторної мутації.

РЕГЕНЕРАЦІЯ — відновлення організмом втрачених або пошкоджених органів та тканин.

РЕГРЕС — спрощення організмів, які не змогли пристосуватися до зовнішніх умов середовища або не витримали конкуренції в процесі еволюції.

РЕГРЕСІЯ — ступінь зміни однієї ознаки залежно від зміни на відповідну величину іншої ознаки. У селекції і розведенні тварин регресія часто використовується для оцінки взаємозв'язків між батьками і потомками, що дозволяє визначити коефіцієнт успадкування.

РЕДУКЦІЯ — недорозвиненість, спрощення будови і функцій або повне зникнення органів у процесі онтогенезу тварин.

РЕЗИСТЕНТНІСТЬ — природна опірність організму до дії фізичних, хімічних і біологічних факторів, які спричиняють патологічний стан.

РЕКОМБІНАЦІЯ — перегруповання генів при утворенні гамет у гібридів, що викликає спадкову комбінаційну мінливість у потомства.

РЕКОРДНІ ТВАРИНИ — сільськогосподарські тварини визначної продуктивності або працездатності, що дуже перевищують середні показники по породі

РЕМОНТНИЙ МОЛОДНЯК — молодняк, призначений для заміни в стаді вибракуваних тварин молодшими і продуктивнішими.

РЕМОНТ СТАДА — систематична заміна вибракуваних через старість, хвороби чи низьку продуктивність тварин молодими і продуктивнішими.

РЕНТАБЕЛЬНІСТЬ — прибутковість виробництва окремого продукту і галузі тваринництва в цілому.

РЕНТГЕН — одиниця дози випромінювання, що визначає ступінь іонізації повітря і дорівнює кількості випромінювання, що викликає утворення в 1 см³ сухого повітря при 0 °С та тиску 760 мм рт. ст.

РЕНТГЕНОЛОГІЯ — наука, що вивчає застосування рентгенівського проміння для діагностики певних хвороб і лікування хворих тварин.

РЕОТАКСИС — властивість спермійв переміщуватися в жіночих статевих органах назустріч течії рідини.

РЕПАРАЦІЯ — процес ліквідації радіаційного ураження клітин або організму.

РЕПРОДУКТИВНІ ОРГАНИ — органи тварин, які виконують функцію розмноження.

РЕТАРДАЦІЯ — сповільнення темпів ембріонального розвитку або запізніле закладання органу у потомства порівняно з предками.

РІВЕНЬ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ — відношення прибутку, одержаного від реалізації продукції, до повної собівартості виробництва продукції у відсотках.

РІД — основна надвидова таксономічна категорія, яка об'єднує філогенетичні споріднені види.

РІСТ — збільшення маси і лінійних розмірів тварин та їхніх окремих органів за рахунок збільшення числа і маси клітин, а також позаклітинних утворень внаслідок переважаючих процесів анаболізму над процесами катаболізму.

РОГИ — тверді скостенілі утвори на черепі деяких тварин.

РОДИ — фізіологічний процес (жеребіння, отелення, опорос, окріл, окіт та ін.), що завершує вагітність і вихід з тіла матері зрілих плодів й посліду (плаценти та зародкових оболонок).

РОДИНА — високопродуктивна група племінних тварин, головним чином маток, які походять від видатної родоначальниці і подібні до неї за конституцією і продуктивністю.

РОДИННА ГРУПА — група тварин, пов'язана між собою однаковим ступенем спорідненості

РОДИННА СЕЛЕКЦІЯ — відбір тварин, при якому селекційним критерієм служить середнє значення ознаки в родині (повні сестри і напівсестри), застосовується головним чином у свинарстві і птахівництві.

РОДОВІД — схематичне зображення всіх відомих предків тварин протягом декількох поколінь.

РЕТИКУЛЯРНА ТКАНИНА — різновид сполучної тканини, що є основою кісткового мозку, селезінки, лімфатичних вузлів, а також м'якоті зуба і слизової оболонки кишечника.

РЕТИНОЛ — вітамін, що підсилює гостроту зору, впливає на плодючість і розвиток тварин.

РЕФЛЕКС — реакція організму, що здійснюється нервовою системою у відповідь на зовнішні або внутрішні подразники.

РЕЦЕПТОРИ — нервові волокна, що сприймають подразнення і перетворюють енергію подразнення в нервові збудження.

РЕЦЕСИВНІСТЬ — явище прихованого стану будь-якої ознаки батьківських організмів у першому поколінні, яка може виявитися у другому поколінні

РЕЦИДИВ — відновлення, повторення хвороби після одужання.

РЕЦИПІЄНТ — тварина, якій переливають кров, пересаджують органи, тканини, ембріони, взяті від іншої тварини (донора).

РЕЦИПРОКНЕ ПАРУВАННЯ — використання у схрещуванні кожної породи як батьківської і як материнської форми для виявлення кращих поєднань.

РИБОНУКЛЕАЗИ — ферменти, що каталізують гідролітичне розщеплення рибонуклеїнових кислот.

РИБОНУКЛЕЇНОВА КИСЛОТА (РНК) — біологічний полімер, який є носієм генетичної інформації, що міститься в хромосомах і цитоплазмі

РИБОСОМИ — органоїди клітин, в яких проходить синтез білка

РИБОФЛАВІН — вітамін, що входить як кофермент до складу флавінових ферментів, які беруть участь в окисних процесах в організмі

РІВЕНЬ ГОДІВЛІ — ступінь забезпечення тварини поживою для підтримання її життя і одержання від неї певної кількості продукції.

РОЗВЕДЕННЯ — система заходів, спрямованих на відтворення популяції тварин при одночасному покращанні їх спадкових якостей шляхом цілеспрямованої племінної роботи.

РОЗВЕДЕННЯ «В СОБІ» — розмноження всередині групи тварин з певними характерними ознаками з метою закріплення їх у потомстві.

РОЗВЕДЕННЯ ЗА ЛІНІЯМИ — система племінної роботи з породами сільськогосподарських тварин, яка ґрунтується на використанні в ряді поколінь плідників-родоначальників ліній тварин.

РОЗВИТОК ТВАРИН — процес формування організму тварин або його частин і органів.

РОЗДАВАЧІ КОРМІВ — стаціонарні або мобільні машини та пристрої для роздавання кормів на фермах.

РОЗМНОЖЕННЯ — властивість організму тварин відтворювати собі подібних, що забезпечує безперервність і спадкоємність життя.

РОЗРУБ ТУШІ — розподіл туші тварини на частини (відруби) відповідно до їхньої харчової цінності для реалізації м'яса.

РОЗЩЕПЛЕННЯ — поява у потомстві особин різного генотипу або генетично зумовлена поява фенотипної ознаки.

РОТАЦІЯ ЛІНІЙ — один з методів зоотехнічної роботи, при якій систематично замінюються плідники однієї лінії тварин плідниками другої, потім плідниками третьої і т. д.

РУБЕЦЬ — початковий відділ чотирикамерного шлунка жуйних тварин.

РУДИМЕНТАРНІ ОРГАНИ — органи, які в процесі історичного розвитку організму втратили своє значення.

С

САЛО — твердий жир тваринного походження (яловий, баранячий, свинячий).

САНІТАРІЯ — система заходів, спрямованих на охорону здоров'я тварин шляхом створення оптимальних умов зовнішнього середовища.

САХАРОЗА — вуглевод з групи дисахаридів, найпоширеніший цукор рослинного походження (буряковий, тростинний).

СВІЙСЬКІ ТВАРИНИ — тварини, яких розводять з метою задоволення різних потреб людини, і в першу чергу для одержання продуктів харчування та сировини для промисловості.

СВІТЛО — сигнальний фактор зовнішнього середовища, який інформує організм про стан зовнішнього середовища.

СВІТЛОВИЙ КОЕФІЦІЄНТ — показник виміру освітлення у приміщеннях, який визначається відношенням площі заскленої поверхні вікон (без рам) до площі підлоги.

СЕКРЕЦІЯ — процес утворення і виділення залозами тварин специфічних продуктів (молока, сперми, жовчі, слини, шлункового соку, гормонів та ін.), необхідних для життєдіяльності організму.

СЕЛЕЗІНКА — орган кровотворення, який міститься у черевній порожнині тварин.

СЕЛЕКЦІЙНЕ СТАДО — племінне стадо тварин, в якому проводиться селекція на покращання продуктивних ознак.

СЕЛЕКЦІЙНИЙ ДИФЕРЕНЦІАЛ — різниця між величиною ознаки у відібраних після оцінки тварин на племінні цілі та величиною ознаки у всіх оцінених тварин.

СЕЛЕКЦІЙНИЙ ЕФЕКТ (ЕФЕКТ СЕЛЕКЦІЇ) — перевага потомків від відібраних батьків над середніми показниками популяції попередньої генерації

СЕЛЕКЦІЙНИЙ ЦЕНТР — наукова установа, яка координує і здійснює роботу по удосконаленню існуючих та виведенню нових порід, типів і ліній, а також розробку систем розведення тварин у зоні діяльності

СЕЛЕКЦІЙНО-ГІБРИДНИЙ ЦЕНТР — підприємство, до складу якого входить дослідна лабораторія і промисловий комплекс, що призначені для випробування спеціалізованих порід, типів і ліній за продуктивністю і поєднуваністю та створення і розмноження прабатьківських і батьківських форм, призначених для використання у системі гібридизації

СЕЛЕКЦІЯ — наука, яка розробляє теорію і методи виведення нових та вдосконалення існуючих порід, типів і ліній тварин з бажаними для людини ознаками. Теоретичною основою селекції є генетика, а класичними методами — цілеспрямований добір та підбір для одержання тварин нового покоління.

СЕЛЕКЦІЯ ІНДЕКСНА — форма комплексної селекції, при якій одночасний добір тварин проводять за величиною індексів, що об'єднують кілька продуктивних ознак.

СЕЛЕКЦІЯ КОМПЛЕКСНА — селекція на одночасне покращання кількох господарськи корисних ознак у породі або її структурних підрозділах.

СЕЛЕКЦІЯ НА СТІЙКІСТЬ (РЕЗИСТЕНТНІСТЬ) - виведення за допомогою добору та підбору тварин, які мають стійкість до несприятливих умов середовища (хвороб, високих та низьких температур, стресів та ін.). Часто з цією метою використовують місцеві породи або дикі форми, які відзначаються високою резистентністю.

СЕЛЕКЦІЯ ПЕРЕВАЖАЮЧА — селекція на покращання однієї або кількох ознак, що тісно корелюють між собою, при підтриманні на постійному рівні інших.

СЕЛЕКЦІЯ ПЕРІОДИЧНА РЕЦИПРОКНА - метод селекції, який дозволяє систематично покращувати комбінаційну цінність двох ліній. Широко використовується у птахівництві

СЕЛЕКЦІЯ РЕКУРЕНТНА — селекція, яка побудована на періодичній повторній (в поколіннях) оцінці плідників і відборі тих, які мають кращу специфічну поєднуваність.

СЕЛЕКЦІЯ РЕЦИПРОКНО-РЕКУРЕНТНА - селекція порід, типів або ліній з урахуванням результатів взаємної поєднуваності з іншими породами, типами або лініями, при якій плідників і маток однієї породи, типу або лінії схрещують з плідниками і матками іншої породи, типу або лінії з наступним відбором тих тварин, котрі показали кращу специфічну поєднуваність.

СЕЛЕКЦІЯ ТАНДЕМНА — селекція почергова, коли в один період часу проводять покращання породи, типу, лінії, стада за однією ознакою, а в наступний — за іншою ознакою і т. д.

СЕНСИБІЛІЗАЦІЯ — підвищення чутливості організму тварин під впливом певних подразників: речовин, температури, світла та ін.

СЕПСИС — загальне зараження організму внаслідок надходження в кров патогенних мікробів та їх токсинів.

СЕРЕДНЄ ПО СТАДУ — середня продуктивність по стаду, яка використовується як порівняльна величина для оцінки племінної цінності тварин з метою виключення міжстадної різниці і груп тварин усередині стада.

СЕРЕДОВИЩЕ — сукупність усіх зовнішніх умов, які діють на організм тварин.

СЕРИН — амінокислота, яка входить до складу майже всіх білків.

СЕРТИФІКАТ — документ, що засвідчує асортимент, кількість і якість продукції

СЕРЦЕ — центральний орган кровоносної системи, ритмічні скорочення якого забезпечують кровообіг.

СЕЧОВИДІЛЕННЯ — фізіологічний процес, що супроводжується періодичним виділенням сечі з організму тварин.

СЕЧОУТВОРЕННЯ — одна з найголовніших функцій нирок, спрямована на виділення з організму кінцевих продуктів обміну речовин.

СИБСИ — повні (по батьку і матері) брати і сестри.

СИЛОС — соковитий корм, законсервований природним заквашуванням або за допомогою хімічних препаратів.

СИЛОСУВАННЯ — біологічний метод консервування зелених кормів, в основі якого лежить молочнокисле бродіння.

СИМБІОЗ — співжиття двох і більше організмів (мікрофлора рубця жуйних).

СИМПТОМ — прояв ознак захворювання тварин.

СИНДРОМ — поєднаність ознак, які мають загальний механізм виникнення і характеризують відповідний хворобливий стан організму.

СИНХРОНІЗАЦІЯ — обробляння тварин для стимуляції охоти.

СИР — білково-жировий харчовий продукт, що його виготовляють з молока сільськогосподарських тварин; містить 14 — 27 % молочних білків, 19 — 32 % жиру, мінеральні солі, близько 1 % кальцію, 0,4 — 0,6 % фосфору і вітаміни А, В1, В2 та ін.

СИСТЕМА ГІБРИДИЗАЦІЇ — система розведення, яка ґрунтується на застосуванні гібридизації для одержання гібридних тварин.

СИСТЕМА РОЗВЕДЕННЯ — система селекційно-племінної роботи з породами, типами і лініями тварин, які розводяться в племінних підприємствах і товарних господарствах; спрямована на збільшення виробництва і покращання якості продукції, для чого використовуються всі генетичні методи (породні особливості, ефект селекції, ефект схрещування і гетерозис).

СИСТЕМА ТВАРИННИЦТВА — комплекс зооінженерних і організаційно-господарських заходів по раціональному веденню галузей тваринництва у відповідних природних та економічних умовах.

СИЧУГ — останній, четвертий, відділ складного шлунка жуйних, який відповідає простому однокамерному шлунку більшості тварин.

СІЛЬ КУХОННА — натрій хлористий; добре розчиняється у воді, без запаху, солоного смаку, обов'язковий компонент мінеральної підгодівлі тварин.

СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІ ТВАРИНИ — свійські тварини, яких використовують у сільському господарстві з певною метою.

СІМ'ЯНА РІДИНА — рідка частина сперми, яка складається із секретів, що виробляються сім'яником і допоміжними залозами чоловічої статеві системи.

СІМ'ЯНИКИ — чоловічі статеві залози, в яких утворюються спермії і статеві гормони (андрогени, естрогени).

СІМ'ЯПРОВІД — парний орган у плідників, який служить для проведення сперми.

СІНАЖ — соковитий корм для тварин.

СІННЕ БОРОШНО — грубий корм, який одержують розмелюванням високоякісного сіна вологістю не більше 12 %.

СІНО — трава, скошена і природно або штучно висушена до вологості 15-17 %.

СІРКОВОДЕНЬ — отруйний продукт гниття органічних речовин (сечі, гноївки, гною); виділяється з кишковими газами, має запах тухлих яєць.

СІТКА — другий відділ шлунка у жуйних тварин, який розміщений між рубцем і книжкою.

СКЕЛЕТ — сукупність твердих і опорних утворів, які є опорою для м'язів тіла, системою важелів для роботи м'язів, вмістилищем для кісткового мозку.

СКИРТА — грубі корми (сіно, солома), укладені для зберігання під відкритим небом, має такі розміри: ширина 4 — 44 м, довжина — 8 — 25 м, висота до 7 м.

СКЛЕРА — білкова оболонка ока.

СКОРОСТИГЛІСТЬ ТВАРИН — здатність організму тварин у короткі строки досягати такого ступеня розвитку, який забезпечує раннє їх використання для відтворення або одержання продукції певної якості

СЛИЗОВА ОБОЛОНКА — тканина, що вистилає внутрішню поверхню повік, травного тракту, дихальних і сечостатевої шляхів.

СМАК — відчуття (солодке, кисле, солоне, гірке), що виникає при дії харчових і нехарчових речовин на смакові органи тварин.

СМЕРТНІСТЬ — число особин, які гинуть протягом певного проміжку часу.

СМЕРТЬ — припинення існування організму внаслідок зупинки обміну речовин у клітинах і тканинах із наступним розкладом білкових структур.

СМЕТАНА — кисломолочний харчовий продукт, який одержують в основному з пастеризованих вершків, які сквашують і вигрівають до певної консистенції

СОАПСТОК — відходи, що одержують при рафінації рослинної олії і містять окремі амінокислоти та вітаміни.

СОБІВАРТІСТЬ ПРОДУКЦІЇ ТВАРИННИЦТВА - частина вартості, яка являє собою грошовий вираз спожитих засобів виробництва і витрат на оплату праці.

СОДА КАЛЬЦИНОВАНА — вуглекислий натрій, білий кристалічний порошок, добре розчинний у воді; має лужну реакцію і використовується для дезінфекції одягу, інструментів та ін.

СОДА КАУСТИЧНА — їдкий натрій, біла кристалічна речовина; має бактерицидні властивості і використовується для дезінфекції приміщень та предметів догляду за тваринами та ін.

СОДА ПИТНА — двовуглекислий натрій, білий кристалічний солонуватий на смак порошок; має лужні властивості

СОКОВИТІ КОРМИ — рослинні корми, які містять понад 70 % води: зелена трава, коренеплоди (цукровий, напівцукровий кормовий буряк, турнепс, брюква, морква), бульбоплоди (картопля, земляна груша).

СОЛАНІНИ — група органічних речовин, які належать до глікозидів; у великій кількості отруйні, спричиняють гемоліз еритроцитів (багато у ростках і позеленілих бульбах картоплі).

СОЛОДОВІ РОСТКИ — побічний продукт пивоварного виробництва.

СОЛОМА — сухі стебла й листя хлібних злаків, бобових, гречки та інших культур, що залишаються після обмолочування стиглого насіння.

СОНЯЧНА РАДІАЦІЯ — потік променевої енергії Сонця. Його надлишок призводить до порушення білкового балансу, опіків, зниження продуктивності та природної стійкості, нестача — порушує мінеральний обмін, сповільнює ріст, знижує статеву активність, запліднюваність і плодючість.

СОНЯЧНИЙ УДАР — гостре захворювання тварин, що виникає внаслідок тривалої дії на них сонячних променів.

СОЦІАЛЬНА ПОВЕДІНКА ТВАРИН — регулює просторово-демографічні характеристики групи особин, визначає специфічну для кожного виду екологічну структуру і організацію.

СПАДКОВІСТЬ — здатність організмів передавати потомству свої ознаки й властивості та тип обміну речовин.

СПАРЮВАННЯ — спосіб природного осіменіння самок плідниками.

СПЕРМА — рідина, що виділяється плідниками при статевому акті і складається із сперміїв та сім'яної рідини. Її запліднювальна здатність залежить від кількості і якості сперміїв, які становлять у баранів 30 % маси сперми, а в кнурів і жеребців — 7 — 8 %.

СПЕРМАТОГЕНЕЗ — процес розвитку сперміїв у сім'яниках тварин.

СПЕРМІЙ — зріла гаплоїдна чоловіча статеві клітина.

СПЕЦІАЛІЗАЦІЯ — морфофізіологічні пристосування тварин до відносно постійних своєрідних умов зовнішнього середовища.

СПЕЦІАЛІЗАЦІЯ ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКА — концентрація поголів'я певних видів і груп тварин у найсприятливіших умовах для їх розвитку та одержання високоякісної продукції.

СПЕЦІАЛІЗАЦІЯ ТВАРИННИЦТВА — форма суспільного поділу праці в галузі

СПИРТОВИЙ ТЕРМОМЕТР — термометр, який дає можливість вимірювати низькі температури до -130°C , що неможливо визначити ртутним термометром.

СПОЛУЧНА ТКАНИНА — тканина організму тварин, яка розвивається з мезенхіми і виконує опорну, трофічну і захисну функції.

СПОРІДНЕНА ГРУПА — група тварин, які походять від одного предка і знаходяться з ним у спорідненості в межах 3 — 5 поколінь.

СПРЯМОВАНЕ ВИРОЩУВАННЯ МОЛОДНЯКА — комплекс методів впливу на тварин, спрямованих на формування бажаного типу.

ССАННЯ — природжений безумовний рефлексорний акт приймання їжі новонародженим молодняком ссавців.

СТАБІЛІЗУЮЧИЙ ДОБІР — одна із форм природного відбору, яка сприяє збереженню в популяції оптимального в конкретних умовах фенотипу і протидіє прояву фенотипної мінливості.

СТАВОВЕ РИБНИЦТВО — одна із галузей тваринництва, яка займається розведенням і вирощуванням різних видів риб у спеціально збудованих або пристосованих для цього водоймах.

СТАДНІСТЬ — здатність тварин утворювати більш-менш постійні скупчення (череду, стадо, табун, гурт, зграю, косяки та ін.).

СТАДО — група тварин певного виду, статі й віку, сформованих для роздільного утримання, годівлі, випасу, відгодівлі.

СТАНДАРТНЕ ВІДХИЛЕННЯ — показник мінливості ознак відносно середньої; дозволяє спостерігати мінливість ознаки в популяції тварин.

СТАТЕВІ ГОРМОНИ - гормони (андрогени, естрогени), що утворюються в статевих залозах тварин (сім'яниках і яєчниках).

СТАТЕВІ ОРГАНИ — органи статевого розмноження тварин.

СТАТИСТИЧНА ГЕНЕТИКА — розділ загальної генетики, що вивчає явище спадковості і мінливості і повністю або частково будується на статистичних закономірностях.

СТАТІ ТВАРИН — зовнішні частини тіла тварини, за якими оцінюють її екстер'єр, вираженість породних ознак, вікові зміни і статевий диморфізм, роблять висновок про здоров'я, продуктивність та племінну цінність.

СТАТЬ (чоловіча і жіноча) — сукупність морфологічних, фізіологічних та біохімічних ознак і властивостей організму, що забезпечують відтворення потомства та передачу йому спадкової інформації.

СТЕРИЛІЗАЦІЯ — 1. знезаражування, цілковите знищення мікроорганізмів у певному середовищі або на предметі; 2. штучне позбавлення тварин здатності розмножуватися.

СТЕРИЛЬНІСТЬ — нездатність організму утворювати статеві гамети або достатньої їх кількості, що призводить до зменшення плодючості або повної неплідності.

СТИМУЛЯТОРИ РОСТУ — біологічно активні речовини, які за певних умов при введенні в організм тварин прискорюють розвиток, збільшують продуктивність, підвищують опірність організму проти різних шкідливих зовнішніх факторів.

СТІЙЛОВО - ТАБІРНЕ УТРИМАННЯ ТВАРИН — утримання сільськогосподарських тварин влітку поза зимовими приміщеннями.

СТОГОКЛАД — машина для подавання сіна й соломи на скирти або стоги та навантаження на транспортні засоби.

СТРЕС — стан напруження організму, його фізіологічних захисних реакцій на дію різних несприятливих факторів.

СТРЕСОСТІЙКІСТЬ — здатність тварин адаптуватися до змінених умов без зменшення продуктивності

СТРЕСОЧУТЛИВІСТЬ — рівень реакції тварин на дію стрес-факторів.

СТРУКТУРА ПОРОДИ — певний взаємозв'язок складових частин (типу, лінії, родини), що характеризують внутрішню будову породи.

СТАРІННЯ — закономірний руйнівний процес в організмі, що відбувається з віком і призводить до зниження адаптації тварин і збільшення вірогідності смерті

СТАТЕВА ЗРІЛІСТЬ — ступінь досягнення молодняком тварин такого фізіологічного розвитку, коли він може давати потомство. Вік досягнення статевої зрілості становить: у великої рогатої худоби — 8 — 12 місяців, коней — 12 — 18, овець і кіз — 6 — 8, свиней — 5 — 8; у кролів — 4 — 5 місяців.

СТАТЕВА ОХОТА — фізіологічний стан самки, при якому виявляється статева активність та готовність до запліднення; триває вона у корів 12 — 18 годин (із коливанням від 3 до 36 годин), свиней — 52 — 56 годин (із коливанням від 48 до 60 годин), овець — 1 — 2 доби (із коливанням від 0,5 до 4 діб), у кобил — 5 — 7 діб (із коливанням від 2 до 10 діб).

СТАТЕВИЙ ДИМОРФІЗМ — сукупність зовнішніх відмінностей між чоловічими й жіночими особинами одного виду.

СТАТЕВИЙ ЦИКЛ — сукупність пов'язаних із розмноженням фізіологічних і морфологічних змін, які періодично повторюються в організмі від початку однієї статевої охоти до початку наступної: у корів в середньому 19 — 21 день (коливання 12 — 40 днів), свиноматок — 20 - 24 (коливання 11 — 42), у кобил — 20 — 22 (коливання 10 — 37 днів).

СТРУКТУРА РАЦІОНУ — співвідношення в кормовому раціоні різних кормів (грубих, соковитих, концентрованих), виражене у відсотках. Для великої рогатої худоби грубі корми в кормовому раціоні займають 20 — 30 %, соковиті — 30 — 60, концентровані — 10 — 35 %, у раціоні свиней і птиці, відповідно: 3 — 10 %, 10 — 30, 30 - 50 %.

СТРУКТУРА СТАДА — співвідношення вікових і статевих груп сільськогосподарських тварин певного виду в стаді

СУБЛІМАЦІЯ М'ЯСА — спосіб зневоднювання замороженого м'яса, як метод його консервування.

СУБПРОДУКТИ — внутрішні органи, голова, хвіст і кінцівки тварин, які одержують як побічний продукт при первинній переробці забитих тварин.

СУМА ПЕРЕТРАВНИХ ПОЖИВНИХ РЕЧОВИН - показник поживної цінності кормів, виражений загальним вмістом засвоюваних органічних речовин.

СУХА РЕЧОВИНА КОРМІВ — залишок після висушування кормів до постійної маси при температурі 102 — 105 °С.

СУХОСТІЙНИЙ ПЕРІОД — період під запуску дійних самок свійських тварин до родів.

СХРЕЩУВАННЯ - спаровування тварин, які належать до різних генетичних груп (порід, ліній) для об'єднання генетичного матеріалу різних клітин в одній клітині.

СХРЕЩУВАННЯ АНАЛІЗУЮЧЕ - схрещування гібриду з батьками, гомозиготними за рецесивним геном, для встановлення його

гетерозиготності. Широко використовується в селекції хутрових звірів та птиці

СХРЕЩУВАННЯ ВБИРНЕ [ПОГЛИНАЛЬНЕ] - схрещування, при якому помісі першого і наступних поколінь спарюють з чистопородними або висококровними плідниками однієї поліпшувальної породи.

СХРЕЩУВАННЯ ВВІДНЕ [ПРИЛИТТЯ КРОВІ] - схрещування для покращання в породі відповідної ознаки продуктивності.

СХРЕЩУВАННЯ ВІДТВОРЮВАЛЬНЕ - схрещування двох або більше порід з наступним розведенням помісей «в собі» і створенням нових порід, типів та ліній.

СХРЕЩУВАННЯ ДВОПОРОДНЕ - схрещування тварин двох порід з використанням помісного молодняка для відгодівлі.

СХРЕЩУВАННЯ ДІАЛЕЛЬНЕ — почергове схрещування двох плідників однієї породи з двома групами маток цієї самої породи, при цьому в один сезон маток однієї групи (А) спарюють з одним плідником, а в другий сезон з цим самим спарюють маток групи (Б), годі як з другим плідником в перший сезон схрещують маток групи (Б), а в другий сезон — маток групи (А) з оцінкою їх за якістю потомства.

СХРЕЩУВАННЯ ЗАВОДСЬКЕ — схрещування для покращання існуючих і створення нових порід, типів і ліній.

СХРЕЩУВАННЯ ПЕРЕМІННЕ — почергова зміна плідників двох або більше порід при схрещуванні з помісними матками.

СХРЕЩУВАННЯ ПРОМИСЛОВЕ — система розведення, яка ґрунтується на схрещуванні порід, типів і ліній для одержання помісного відгодівельного молодняка.

СХРЕЩУВАННЯ РЕЦИПРОКНЕ — схрещування тварин двох ліній, типів або порід, при якому кожна лінія, тип або порода один раз використовується як материнська і один раз як батьківська форма з метою вивчення їх впливу на якість потомства.

СХРЕЩУВАННЯ ТРИПОРОДНЕ — схрещування помісних двопородних тварин з третьою породою і використання помісного молодняка для відгодівлі.

СХРЕЩУВАННЯ ЧОТИРИПОРОДНЕ РІВНОКРОВНЕ (по 25 % крові кожної породи) — схрещування двопородних помісних маток з двопородними помісними плідниками і використання молодняка для відгодівлі

T

ТАВРО — мітка, яка випікається на шкірі (в основному коней і великої рогатої худоби).

ТАВРУВАННЯ — один із методів мічення тварин.

ТАКСОНОМІЯ — наука про класифікацію тварин і їх еволюційну спорідненість.

ТАТУЮВАННЯ — один із методів мічення тварин.

ТВАРИНА — одна із форм існування живої матерії на Землі, яка є цілісною біологічною системою, здатною до розвитку, розмноження і саморегуляції

ТВАРИННИЙ КОРМ — продукти і відходи тваринного походження, які використовують для годівлі сільськогосподарських тварин (молочні відвійки, сироватка молочна, скотини, кров'яне борошно, шквара, риб'яче борошно, риб'ячий жир, м'ясо-кісткове борошно, задохлики та ін.).

ТВАРИННИЙ СВІТ — історично складена сукупність особин одного або багатьох видів тварин у межах якої-небудь території.

ТВАРИННИЦТВО — галузь сільського господарства, яка займається розведенням сільськогосподарських тварин для виробництва високоякісної продукції.

ТВАРИННИЦЬКА ФЕРМА — виробнича одиниця сільськогосподарського підприємства, яка виробляє тваринницьку продукцію.

ТВАРИННИЦЬКИЙ КОМПЛЕКС — велике сільськогосподарське підприємство, яке має сукупність необхідних основних і допоміжних об'єктів, об'єднаних єдиним технологічним процесом по виробництву певного виду тваринницької продукції.

ТЕМПЕРАТУРА ПОВІТРЯ — один із параметрів, що визначає мікроклімат в тваринницьких приміщеннях.

ТЕМПЕРАТУРА ТІЛА — інтегральний показник теплового балансу організму, який відображає співвідношення його теплообміну з навколишнім середовищем і є основним показником стану здоров'я. Нормальна температура тіла у різних видів тварин є такою, у градусах: великої рогатої худоби — 38,0 — 39,0 свиней — 38,0 — 40,0, овець і кіз — 38,0 — 40,0, птиці — 40,5 — 43,0, лисиць — 38,3 — 39,6, норок — 39,5 — 40,0, собак — 37,4 — 39,0, кролів — 38,5 — 39,0.

ТЕПЛОВІДДАЧА — утворення теплоти в організмі тварин внаслідок їх життєдіяльності.

ТЕПЛОВИЙ БАЛАНС — співвідношення між припливом і витратами теплоти у приміщенні.

ТЕРАТОСПЕРМІЯ — поява великої кількості патологічних форм спермій у спермі тварин внаслідок порушення функції сім'яників.

ТЕРИТОРІАЛЬНА ПОВЕДІНКА — поведінка тварин, пов'язана з активним захистом території від потрапляння до неї іншої тварини або групи тварин.

ТЕРМОГРАФ — прилад для безперервного реєстрування температури повітря або будь-якого іншого середовища.

ТЕРМОМЕТР — прилад для вимірювання температури тіла у тварин.

ТЕРМОРЕГУЛЯЦІЯ — фізіологічна функція організму, яка забезпечує підтримання оптимальної температури, характерної для певного виду тварин, у глибоких тканинах їх тіла за умов зміни температури навколишнього середовища.

ТЕРМОСТАТ — прилад для підтримання постійної температури.

ТЕХНІКА ПЕЗПЕКИ — система організаційних і технічних заходів, спрямованих на забезпечення нормальних, нешкідливих умов праці.

ТЕХНОЛОГІЯ — взаємопов'язаний і послідовний комплекс заходів, які забезпечують безперервний процес виробництва продукції тваринництва.

ТИМПАНІЯ — гостре здуття рубця у жуйних тварин внаслідок великого накопичення газів.

ТИП — одна із таксономічних категорій у систематиці тварин; є структурною одиницею породи.

ТИП ГОДІВЛИ — визначається структурою раціону, набором окремих видів кормів і залежить від напрямку і рівня продуктивності тварин.

ТИПИ НЕРВОВОЇ СИСТЕМИ — комплекс основних природжених і набутих індивідуальних властивостей нервової системи, який визначає особливості поведінки і ставлення до одних і тих самих збудників зовнішнього середовища.

ТІЧКА — одна із стадій статевого циклу самки, яка супроводжується сукупністю морфологічних і фізіологічних змін у її статевих шляхах.

ТКАНИНА — система клітин, які подібні за походженням, будовою і функцією в організмі, а також міжклітинних речовин і структур — продуктів їх життєдіяльності.

ТКАНИННЕ ДИХАННЯ — фізіологічний процес, в основі якого лежить аеробне окиснення органічних поживних речовин.

ТКАНИННИЙ ІМУНІТЕТ — підвищена стійкість до інфекції, яка забезпечується клітинами тканин без участі гуморальних факторів.

ТКАНИННІ ПРЕПАРАТИ — лікарські препарати, що їх виготовляють з тваринних тканин.

ТОВАРНА ПРОДУКЦІЯ — частина валової продукції галузі, що підлягає реалізації на сторону.

ТОВАРНІСТЬ ТВАРИННИЦТВА — відношення товарної продукції галузі до загального обсягу виробленої продукції тваринництва у відсотках.

ТОКСИНИ — отруйні білкові речовини, що їх утворюють хвороботворні мікроорганізми, а також деякі тварини (змії, скорпіони).

ТОЛЕРАНТНІСТЬ — повна або часткова відсутність у тварин імунологічної реактивності

ТОПКРОС — спарювання аутбредних самок з інбредним самцем.

ТОЧКА РОСИ — температура, при якій водяна пара досягає повного насичення, при цьому абсолютна вологість повітря наближається до максимальної внаслідок чого водяна пара конденсується у вигляді краплинок роси на холодних предметах.

ТРАВЛЕННЯ — фізіологічний процес механічного, хімічного та біологічного оброблення кормів в організмі тварин, який забезпечує перетворення складних хімічних речовин на прості, що легко засвоюються організмом.

ТРАВ'ЯНЕ БОРОШНО — білковий та вітамінний грубий корм для тварин, який виготовляють з люцерни, конюшини, еспарцету, вики, тимофіївки та інших культур.

ТРАНКВІЛІЗАТОРИ — лікарські препарати, які заспокійливо впливають на нервову систему тварин і застосовуються в основному перед їх транспортуванням.

ТРАНСПЛАНТАЦІЯ — пересаджування тканин або органів (запліднених яйцеклітин або ембріонів) від однієї тварини іншій.

ТРАНСФЕРАЗИ — клас ферментів, які каталізують реакції в організмі тварин.

ТРАНСФЕРНИЙ — білки (глобуліни) сироватки крові, які зв'язують залізо, що надходить у кров, і переносять його до тканин тіла тварин.

ТРИПСИН — травний фермент, що міститься у соці підшлункової залози тварин в неактивній формі у вигляді трипсиногену.

ТУЛУБ — частина тіла тварини без голови, шиї, кінцівок і хвоста.

ТУРБОТА ПРО ПОТОМСТВО — дія тварин, яка забезпечує кращі умови для виживання і розвитку потомства.

ТУША — виробничо-господарська і товарна назва тіла забійних тварин без шкіри, голови, ніг, хвоста, внутрішніх органів і внутрішнього жиру.

У

УГРУПОВАННЯ — сукупність видів тварин (стада, зграї та ін.), об'єднаних між собою певними взаємовідносинами, певною територією проживання.

УЛЬТРАФІОЛЕТОВЕ ОПРОМІНЮВАННЯ ТВАРИН - господарський і лікувально-профілактичний захід, який застосовують для профілактики різних захворювань та підвищення продуктивності тварин.

УМОВНІ РЕФЛЕКСИ — рефлекс, що набувається і змінюється протягом усього життя тварин.

УНІВЕРСАЛЬНИЙ ГАЗОАНАЛІЗАТОР (УГ-2) — прилад, призначений для визначення концентрації шкідливих газів в повітрі тваринницьких приміщень.

УНІФІКАЦІЯ — раціональне скорочення кількості об'єктів, однакових за функціональним призначенням.

УПРЯЖ (ЗБРУЯ) — пристосування для управління тваринами (кінями, волами, оленями, собаками та ін.) і використання їх сили в роботі.

УРЕАЗА — гідролітичний фермент з групи амінів. Специфічною властивістю уреаз є її здатність розщеплювати сечовину на вуглекислоту і аміак.

УСПАДКОВУВАНІСТЬ — частина генотипної мінливості в загальній фенотипній, зумовлена спадковою різноманітністю тварин у популяції

УСПАДКУВАННЯ — процес передавання від батьків потомству спадково зумовлених ознак.

УТИЛІЗАЦІЯ — використання конфіскатів і відходів, які одержані при виготовленні харчових і технічних продуктів, для виробництва технічних жирів і сухих кормів.

УТРИМАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТВАРИН — система організаційно-господарських заходів, спрямованих на забезпечення комфортних умов життя тварин та підвищення їхньої продуктивності при мінімальних витратах праці і коштів.

Ф

ФАГОЦИТИ — спеціалізовані захисні клітини сполучної тканини тварин, здатні до фагоцитозу.

ФАГОЦИТОЗ — захоплення і поглинання спеціалізованими клітинами організму тварин чужорідних живих об'єктів і твердих часток.

ФАО — продовольча і сільськогосподарська організація при СОН.

ФАРМАКОЛОГІЯ — наука, що вивчає вплив лікарських препаратів на організм тварин.

ФАСЦІОЛЬОЗ — гельмінтозна хвороба тварин, що її спричиняє трематода фасціола.

ФАСЦІЯ — сполучнотканинна оболонка, яка покриває внутрішні органи і м'язи тварин.

ФАУНА — сукупність тварин, що склалася історично і населяє певну територію.

ФЕМІНІЗАЦІЯ — розвиток у чоловічих особин жіночих вторинних статевих ознак внаслідок порушення гормонального балансу.

ФЕНОГЕНЕТИКА — розділ генетики, який вивчає дію генів у процесі розвитку тварин.

ФЕНОКОПІЯ — неспадкова зміна фенотипу, яка подібна до відповідних змін генотипу (мутації).

ФЕНОТИП — сукупність всіх ознак і властивостей тварин, яка формується в процесі взаємодії її генетичної структури із зовнішнім середовищем.

ФЕНОТИПНА КОРЕЛЯЦІЯ — ступінь мінливості двох ознак в популяції, має важливе значення для вирішення завдань в селекції тварин.

ФЕРМА ТВАРИННИЦЬКА — підрозділ сільськогосподарського виробництва, який займається вирощуванням молодняка і виробництвом товарної продукції тваринництва.

ФЕРМЕНТАТИВНИЙ КАТАЛІЗ — вибіркове прискорення хімічних реакцій, які протікають в організмі тварин під впливом ферментів.

ФЕРМЕНТАЦІЯ М'ЯСА — технологічний процес обробляння м'яса за допомогою ферментних препаратів для прискорення його визрівання.

ФЕРМЕНТИ (ЕНЗИМИ) — специфічні білки, які присутні в усіх живих клітинах організму і відіграють роль біологічних каталізаторів.

ФЕРМЕНТНІ ПРЕПАРАТИ — речовини білкової природи, яким властива ферментна активність (пепсин, шлунковий сік, панкреатин, тромбін, фібринолізин та ін.).

ФЕРМЕР — власник фермерського господарства, яке виробляє сільськогосподарську продукцію.

ФЕРОМОНИ — біологічно активні речовини, які виділяються тваринами у навколишнє середовище і специфічно впливають на поведінку або фізіологічний стан інших особин того самого виду.

ФЕРТИЛЬНІСТЬ — здатність зрілого організму давати потомство.

ФІЗІОЛОГІЧНА СТАТЕВА ЗРІЛІСТЬ — здатність тварин виявляти статеві інстинкти і утворювати життєздатні статеві клітини — гамети.

ФІЗІОЛОГІЧНІ РИТМИ — періодична повторюваність змін інтенсивності і характеру процесів, які протікають у середині окремої клітини, органа і цілого організму.

ФІЗІОЛОГІЯ ТВАРИН — наука, яка вивчає процеси життєдіяльності тварин, їхніх окремих систем, органів, тканин і клітин.

ФІКСАЦІЯ — закріплення тварин у необхідному положенні

ФІЛІАЛ (ФІЛІЯ) — відділення або частина підприємства чи установи.

ФІЛОГЕНЕЗ — історичний розвиток живих організмів як в цілому, так і окремих таксономічних груп (типів, класів, відрідь, родин, видів).

ФОЛІКУЛ — залозистий пухирець в яєчнику (граафові пухирці).

ФОЛІКУЛІН (ЕСТРОН) — жіночий статевий гормон.

ФОНДОВІДДАЧА — ступінь окупності основних і оборотних засобів виробництва.

ФОНДОМІСТКІСТЬ — кількість основних або основних і оборотних засобів, необхідних для виробництва продукції

ФОНДООЗБРОЄНІСТЬ ПРАЦІ — кількість наявних на початок року різні порушення обміну білків, вуглеводів, жирів, мінеральних та інших речовин в організмі тварин.

ФОНДООСНАЩЕНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА - кількість наявних на початок року основних або середньорічна кількість основних і оборотних засобів, що припадає на 1 га сільськогосподарських угідь або орної землі

ФОРМЕНІ ЕЛЕМЕНТИ КРОВІ — клітини крові (еритроцити, лейкоцити і тромбоцити).

ФОСФАТАЗИ — гідролітичні ферменти, що містяться в усіх тканинах і клітинах тварин і беруть участь у процесах скостеніння, всисання цукрів у кишечнику, секреції молока, розщеплення РНК і ДНК.

ФОСФАТИДИ — органічні речовини з групи складних ліпідів, які відіграють важливу роль у кровотворенні як транспортна форма жирів в організмі тварин.

ФОСФАТИ КОРМОВІ — мінеральні речовини, що їх згодовують тваринам разом з кормами, коли в них не вистачає фосфору й кальцію.

ФОТОПЕРІОДИЗМ — зміни життєвих функцій організму тварин відповідно до чергування світлих і темних періодів доби.

ФРИМАРТИНІЗМ — виродливість самок, яка характеризується перерозвиненням клітора або недорозвиненням деяких відділів статевого апарата, що зустрічається у телиць, кіз, свиней.

ФУРАЖ — концентровані (зерно злакових і бобових культур) і грубі (сіно, солома) корми для сільськогосподарських тварин.

ФУРАЖИР — працівник ферми, який відповідає за підвезення, а в деяких випадках за збереження і підготування кормів до згодовування.

ФУРАЖНИЙ ФОНД — кількість грубих, концентрованих і соковитих кормів, що виділяються для годівлі сільськогосподарських тварин.

Х

ХАРЧОВІ ВІДХОДИ — відходи громадського й індивідуального харчування, а також підприємств харчової промисловості (картопляне лушпиння, м'ясо і риба, овочі).

ХВОЙНЕ БОРОШНО — висушена, розмелена хвоя або соснові і ялинові гілки, багаті на вітаміни і мінеральні речовини; використовується в годівлі тварин.

ХВОРОБИ ОБМІНУ РЕЧОВИН - група хвороб, що їх спричиняють

ХВОРОБИ ТВАРИН — порушення нормальних життєвих функцій у тварин, що призводить до фізіологічних і морфологічних змін в їхніх органах і тканинах.

ХІМІЧНЕ КОНСЕРВУВАННЯ КОРМІВ — обробка кормів хімічними речовинами з метою зменшення втрат поживних речовин при заготівлі і тривалому їх зберіганні.

ХІМОЗИН [СИЧУЖНИЙ ФЕРМЕНТ] — фермент шлункового соку телят, перетворює розчинний казеїноген у нерозчинний казеїн, який довше затримується у шлунку і піддається тривалій дії пепсину.

ХІМУС — рідкий вміст тонкого відділу кишечника, який утворюється внаслідок дії на корм травних соків кишечника і шлунка.

ХЛОРЕЛА — рід водоростей, клітини яких мають кулькову форму діаметром до 15 мкм із гладкою оболонкою і постійним хлоропластом.

ХЛОРОПЛАСТИ — зелені пігменти рослин, за допомогою яких рослини сприймають сонячну енергію і здійснюють фотосинтез.

ХОЛЕСТЕРИН (ХОЛЕСТЕРОЛ) — тетрациклічний ненасичений спирт із класу стероїдів; міститься у всіх органах; бере участь у метаболізмі організму і утворенні жовчних кислот, спиртів та вітаміну ДЗ.

ХОЛІН — біологічно активна сполука, що впливає на процеси обміну речовин у тканинах-тварин.

ХОРІОН — зовнішня оболонка зародка, яка утворюється на ранніх стадіях його розвитку.

ХРОМОПРОТЕЇДИ — складні забарвлені білки з небілковими пігментами.

ХРОМОСОМА — органоїди, ядра клітин, які є носіями генів і визначають спадкові властивості клітин і організмів.

ХРОМОСОМНИЙ НАБІР — число хромосом, властиве статевим клітинам особини, породи, виду тварин.

ХРОМОСОМНІ ПЕРЕБУДОВИ — зміна структури хромосом, які відбуваються під час поділу клітин внаслідок мутації.

ХРЯЩ — спеціалізована сполучна тканина, яка виконує опорну функцію, входить до складу скелета, а також деяких внутрішніх органів (трахеї, бронхів) тварин.

ХУТРОВА СИРОВИНА — законсервовані невичинені шкурки хутрових звірів, свійських і сільськогосподарських тварин, які придатні для переробляння на хутро (соболя, куниця, горноста, лисиця, норки, песця, бобра, видри, ондатри, нутрії, лошат, кіз, овець, кролів, телят та ін.).

Ц

ЦЕЛЮЛАЗА — фермент класу гідролаз, який каталізує гідроліз целюлози і перетворення її в цукор.

ЦЕЛЮЛОЗА — складова клітковини, основний опорний полісахарид клітинних стінок рослин, найпоширеніший природний полімер.

ЦЕНТРАЛЬНА НЕРВОВА СИСТЕМА — основний відділ (спинний і головний мозок), за допомогою якого здійснюються складні високодиференційні процеси (рефлексі).

ЦЕНТРИФУГА — прилад для визначення (з використанням бутирометра) вмісту жиру в молоці, сметані та збираному молоці.

ЦИКЛОГРАМА — графічне зображення узгоджених за часом технологічних операцій по виробництву продукції на комплексі або фермі (заповнення, експлуатація, звільнення, очищення приміщень). За принципом «все зайнято — все пусто».

ЦИНГА — хвороба тварин, яка виникає внаслідок нестачі в організмі вітаміну С (аскорбінової кислоти).

ЦИРОЗ ПЕЧІНКИ — захворювання, при якому відбувається дифузне розростання сполучної тканини печінки тварин.

ЦИСТЕЇН — заміна сірковмісна амінокислота, яка входить до складу всіх природних білків і займає центральне місце в обміні сірковмісних сполук.

ЦИСТЕРНА МОЛОЧНА — ємкість для зберігання і перевезення молока.

ЦИСТИН — дисульфат цистеїну, заміна амінокислота, яка входить до складу всіх білків.

ЦИСТИТ — запалення сечового міхура у тварин.

ЦИТОГЕНЕТИКА — галузь генетики, яка вивчає закономірності успадкування і мінливості на рівні клітин і субклітинних структур.

ЦИТОЛІЗ — повне або часткове розчинення речовини.

ЦИТОЛОГІЯ — наука, яка вивчає будову і функції тканинних клітин.

ЦИТОПЛАЗМА — вміст живої клітини, за винятком ядра.

ЦИТОТОКСИНИ — специфічні антитіла білкової природи, що спрямовано діють на певні клітини, органи та системи організму тварин.

ЦУКРОВОПРОТЕЇНОВЕ ВІДНОШЕННЯ - кількість цукру, що припадає на кількість перетравного протеїну. Оптимальним вважається, коли на 1 г перетравного протеїну припадає 0,3 — 1,5 г цукру.

Щ

ЩЕПЛЕННЯ — захід, спрямований на створення штучного імунітету.

ЩЕТИНА — волосяний покрив деяких тварин (свиней, борсуків), який використовується для виготовлення щіток, пензлів, матраців та ін.

ЩИТОВИДНА ЗАЛОЗА — залоза внутрішньої секреції тварин, в якій утворюються гормони, що беруть участь в регуляції обміну речовин та серцевої діяльності, а при їх нестачі сприяє захворюванню на зоб.

Ч

ЧИСТА ЕНЕРГІЯ КОРМІВ — енергія поживних речовин кормів (неттоенергія), яка визначається за різницею між валовою енергією кормів і енергією екскрементів (калу, сечі, метану та тепло-приросту) і використовується для підтримання життя і продуктивності тварин.

ЧИСТА ЛІНІЯ — лінія, тварини якої мають однаковий генотип (гомозиготні).

ЧИСТИЙ ДОХОД — частина валової продукції тваринництва, що залишається після виключення з неї витрат на її виробництво.

ЧИСТОПОРОДНЕ РОЗВЕДЕННЯ — метод розведення тварин, мета якого полягає в збереженні ознак і цінних властивостей відповідної породи.

ЧИСТОПОРОДНІСТЬ — належність тварин до будь-якої породи.

ЧУТЛИВІСТЬ — здатність організму тварин реагувати на дію зовнішніх та внутрішніх подразників.

Ш

ШЕД — навіс з двосхилим дахом, торцеві частини якого оббиті дошками, в шеді клітки і будиночки добре зберігаються, оскільки вони захищені від дощу і снігу, і робітникам зручніше обслуговувати тварин.

ШКВАРА — продукт, який одержується після витоплення жиру.

ШКІДЛИВІ ГАЗИ — гази що містяться у повітрі тваринницьких приміщень у концентраціях, які перевищують максимально допустимі зоогігієнічні норми, надходячи у кров, взаємодіють з гемоглобіном і блокують його транспортну функцію по перенесенню кисню до клітин та вуглекислого газу від клітин.

ШКІРА — зовнішній покрив тіла тварин, який захищає тканини організму від дії різноманітних факторів зовнішнього середовища, бере участь у терморегуляції, обміні речовин і виконує функцію органа чуття.

ШКУРА — знята після забою шкіра тіла тварин з волоссям, вовною

ШЛУНКОВИЙ СІК — рідина, що виділяється залозами слизової оболонки шлунка і бере участь у перетравлюванні кормів.

ШЛУНОК — один з найважливіших органів травлення тварин.

ШЛЯМ — слизова оболонка кишок та вмістиме шлунку свиней, використовують в годівлі тварин.

ШОК — різке пригнічення всіх життєвих функцій організму внаслідок сильного збудження нервових центрів.

ШРІТ — побічний продукт у вигляді знежиреної крупки, яка одержується на маслоекстракційних заводах при видаленні з олійного насіння жиру.

ШТАНГЕНЦИРКУЛЬ — прилад для вимірювання тварин.

ШТУЧНЕ ОСІМЕНІННЯ ТВАРИН — комплекс заходів, що забезпечують запліднення самок без парування з плідниками.

ШУМ — сукупність звуків різної інтенсивності і висоти, що викликають неприємні або тривожні суб'єктивні відчуття.

Я

ЯДРО — складова частина клітин організму тварин, яка забезпечує найважливіші її метаболічні і генетичні функції.

ЯЄЧНИКИ — жіночі статеві залози, в яких утворюються і дозрівають статеві клітини — яйця.

ЯЙЦЕ — високоспеціалізована жіноча статеві клітина, яка містить усі необхідні поживні речовини для розвитку зародка.

ЯЙЦЕКЛІТИНА — жіноча статеві клітина після запліднення.

ЯЙЦЕПРОВІД — парний жіночий орган тварин, який служить для виведення зрілих яєць (яйцеклітин), що утворюються в яєчниках.

ЯКІСТЬ ПРОДУКЦІЇ ТВАРИННИЦТВА - сукупність і співвідношення властивостей, що зумовлюють здатність продукції задовольняти певні потреби людей у продуктах харчування і вимоги промисловості в сировині.

ЯЩУР — вірусне захворювання сільськогосподарських тварин великої рогатої худоби, свиней, кіз.

Література

1. Алікаєв В.А, Костюпіна В.Ф. Зоогігієна.- К.: Вища школа, 1985.-
2. Бакай А.В., Бобилев И.Ф., Кириллова Е.К., Лебедев Ю.В., Красота В.Ф., Никифоров А.Н., Пигарев Н.В., Потокин В.П., Цирендондоков Н.Д. Животноводство. - М.: Агропроимздат, 1991.
3. Бусенко О.Т. та ін. Технологія виробництва продукції тваринництва. - К.: Аграрна освіта, 2001.
4. ГопкаБ.М. Конярство. — К.: Вища школа, 1991.
5. Засуха М.П., Зубець М.В., Сірацький Й.З., Тимченко О.Г., Пахолок А.А., Федорович Є.І., Березовський М.Д., Штомпель М.В., Коваленко В.П., Бородай В.Г., Циганок О.Г., Гопка Б.М., Федоров В.П., Скоцик В.Є. Розведення сільськогосподарських тварин з основами спеціальної зоотехнії. - К.: Вища школа, 1999.
6. Мазуренко В.П., Бортничук В.А., Карташов І.І., Безсмертний В.М. Зоогігієна з основами ветеринарії. - К.: Вища школа, 1994.
7. Костюнина В.Ф., Туманова Е.И., Демидчик Л.Г. Зоогигиена с основами ветеринарии и санитарии. - М: Агропромиздат, 1991.
8. Аликаев В.А., Костюнина В.Ф. Зоогигиена. - М.: Колос, 1983.
9. Стародубцев В.М. и др. Скотоводство и технология производства молока и говядины. - М.: Агропромиздат, 1989.
- 10.Хилевич В.С. Основи стандартизації в сільському господарстві. - К.: Вища школа, 1989.
- 11.Хилевич В.С, Скалецька Л.Ф. Стандартизація і контроль якості сільськогосподарської продукції: Практикум. - К.: Вища школа, 1990.